

z velikostjo strani prevelike črke, kar ni samo neestetično, ampak tudi neekonomično. Poleg tega treba paziti tudi na debelost črk, ki mora biti v pravem razmerju z njih velikostjo in velikostjo strani. Razmerje med debelostjo črk in velikostjo strani ni vedno direktno: za časopisje jemljemo tanke črke, sicer bi dobili na veliki ploskvi ščemeče in nepregledno črno morje; pri pesmih, kjer ostaja ob strani teksta še dovolj beline, se tudi na manjšem formatu lahko vzamejo mastnejši tipi. Izbera v tipih je danes toliko, da je mogoče najti za vsak slučaj kaj vsaj približno primernega; kot glavno pravilo velja, da je preprostost duktusa (lapidarnega ali pisnega) prej podlaga za lepoto, ko katerakoli izumetničenost ali ornamentalna pritiklina. (Konec prih.)

*Pravzaprav
Preprosto,
je vsak naj*

Marija Kmetova:

V metežu.

1.

Tina Mlakarjeva je zaprla knjigo in prekrižala roke pod glavo. Zazrla se je v strop, kjer so hitele lučke in se lovile in v duhu je videla morje zunaj, kako se blesti in skače solnce po njem. V sobi je bil polmrak in zaprte poloknice so se nasmihale lučkam na stropu. Vročina je dušila oberoč, za tohli zračni valovi so umirali, medlele so rože v vazi. Tina je globoko zavzdihnila in dejala v mislih:

«Če bi ne bilo tega zoprnega življenja! Te težke priprege, vsega tega zlobnega dolgočasje in dolgočasje.»

Pretegnila se je, pogledala rože v vazi in dejala spet:

«Tudi tem je dolgčas in tudi te niso vesele življenja.»

Zaprla je oči in težka dremavica jo je obšla. Vročina je legala nanjo kakor železen oklep. Pa se je stresla.

«Mama!»

In hrupno so se odprla vrata in Tinina hčerka Vanda je prišla v sobo. Ko je zagledala mater na postelji, se je zdrznila, povescila glavo in obstala sredi sobe. Tina jo je nejevoljno pogledala in dejala z razdraženim glasom:

«Kaj me ne moreš niti za trenutek pustiti same?»

«Sem ti že spet v napotje?» je užaljeno vprašala Vanda in se že okrenila, da bi odšla in senca tihe žalosti ji je zastrla pogled.

«Ah — v napotje!» je še bolj razdraženo odvrnila Tina, ki jo je zabol el upravičeni očitek. «Odkod imaš vse take besede —,» je dodala in se sklonila in pristopila k oknu, «pa kaj hočeš?»

«Nič,» je tiho dejala Vanda, «a gospa Strnadova je prišla.»

«Gospa Strnadova? Tak privedi jo noter, ti pa ostani zunaj, saj imaš otroke in solnce sije.»

Vanda je odšla in je že pri vratih srečala gospo Strnadovo, ki je vsa v bujni mladosti in radosti vstopila v sobo, rekoč:

«Povabit sem te prišla.»

«O, Meta! Kam povabit? Pa sedi, sedi!»

Meta je sedla, vročina je rdela na lepih licih in lahek vonj po parfemu je objel ozračje v sobi in se je zazibal preko rož v vazi. Tina je prisedla in s pogledom v zrcalo popravljala lase in še vedno je bila nejevolja v njenem glasu, ko je dejala:

«Tak kam — in kako, da hodiš okrog v tej vročini?»

«Vročina je le tu pri tebi, zunaj je prav prijetno. Z avtomobilom sem se pripeljala pote — če hočeš malo naokrog — v Miramar — ali kamor ti drago.»

«Z avtomobilom? Ah, seveda, ti — tebi je lahkó.»

Meta se je zasmejala na ves glas in odvrnila:

«Moj Bog, kako siten je tvoj obraz in kakšen ton je v tvojem glasu! Pa kaj ti je v napotje moj avtomobil?» In se je smejala dalje in dalje.

«Láhkó tebi, o seveda, le smej se! A pri meni je hudič, da veš, to je en sam velikanski hudič.»

«Brrr — kar groza me bo — in vendar, rada bi, da bi šla z mano. Tak brž — ena — dve — tri, obleci se — no?»

«Ne grem,» je v jezi odvrnila Tina in se zazrla v mizo.

«Tak — ena...»

«...dve, tri in ne grem!» Tina je vstala in hodila po sobi in govorila: «Kaj misliš, da je to kar tako pri meni kot pri tebi, ki imaš služinčadi na preostajanje? In se oblečeš in greš? Jaz s svojo ubogo deklo, ki nič ne zaleže. — In Vanda — in obleke nimam in Tone — in denarja nič — in to, vidiš — je hudič in meni se ne ljubi okrog in...»

«In — slabe volje si — in te ne maram poslušati in ti je potrebno razvedrilo in greš z menoj.»

«Bom motila, slabe volje sem.»

«Ne boš motila — in slaba volja preide. In še nekaj —»

Meta je pomežiknila in pristavila v smehljaju:

«Gornika dobiva.»

Tina je vzdrhtela, vendar je malomarno skomizgnila z rameni, rekoč:

«Vseeno.»

«Oho, kakor ne bi vedela!»

«No, kaj!»

«Nič — nič — pa pojdi že vendar. Šofer je že nestrpen —»

«Ah, meniš se ti za šoferje, ko jih dobiš, kolikor hočeš, bogata kakor si... Sicer pa — ker že toliko siliš...»

«Aha — torej, da vem: Gornik... pa je vse v redu pri tebi —»

«Ne — nič ne veš. — Pa vendarle, nalašč pojdem.»

V naglici se je preoblekla, Meta pa je stala pred zrcalom in je bila sama sebi všeč. Potem sta odšli, čeprav je Vanda vprašujoče gledala odhajajočo mater in ji je bilo na jok. Vanda je bila vajena, da je ostala večkrat sama doma in že dolgo ni pokazala materi svoje notranjosti. Vrgla je žogo v zrak in skrivaj obrisala solzo.

Avtomobil je brnel kakor velikanski hrošč in živo so se blestele šipe v solncu. Tina in Meta sta se zazibali na vzmetih in v širokem objemu ju je skoraj pogoltnil avtomobil in zabrenčal v sikajočem vrščanju in odšumel kakor težka svila po gladki, široki cesti.

«Proti Miramaru?» je vprašala Meta.

«Kakor hočeš —»

«Dobro.»

Hiše so hitele mimo s pokončnimi, ozkimi obrazi, tu in tam je pogledalo okno s svetlim, mežikajočim izrazom, v eno samo skupino so se strnili mimoidoči ljudje in kakor bele in pisane pike so se mešali obrazi mimo avtomobila. Veliko, motno zrcalo na levi, to je bilo morje in vmes rezki, odurni pretrgani glasovi — opomini avtomobila. Potem so se razgrnile hiše, drevje je sekalo ozke črte pred pogledom.

«Kakor svinčniki,» je dejala Tina in se je zasmejala.

«Saj si že dobre volje, poglej, poglej,» je odvrnila Meta.

«Sem, ker je tako prijetno voziti se s to naglico.»

«Meni — meni je že skoraj odveč taka vožnja,» je povzela Meta.

«Nikar — menda vendar nočeš reči, da je lepše mešati prah pri hoji? Pa seveda — ti imaš vsega v izobilju in si že vsega naveličana. Ah, kako je tebi lepo, moj Bog, da bi bila jaz v tvoji koži! Še bolj bi znala uživati, še lepše bi se imela.»

«Kako si otroška, Tina, če pa imaš, ti je že odveč.»

«Ne žali me — saj veš, kolik prepad je med teboj in menoj v denarnih stvareh. — Pa veš, ustaviva se tu — v Barkovljah.»

«Že prav — kakor hočeš,» je odvrnila Meta in avtomobil je zahreščal in brenčaje obstal.

«Tja pojdiva, glej, na vrt!» je povzela Tina.

In kmalu sta sedeli na terasi in na desni je bila cesta in potem morje, svilen morje vseh barv.

«Te krasne toalete!» je vzkliknila Tina in se zagledala v množico, ki se je zibala, strinjala in razmikala po obrežju. Lahek val parfema se je mešal z medlim, prenasичenim duhom po morju in barve toalet so se menjavale hip za hipom. Svetle kočije so se izprehajale v koraku po široki cesti in konji so nekam koketno stopicali in stresali z glavami in jih spet dvigali v elegantni kretnji. Vsa žametna se je blestela njih dlaka v solncu in kakor bi konji to vedeli, so korakali s ponosom in se z viška dol ozirali na avtomobile in pešce. Solnce je sipalo cekinasto cesto na morje, ki se je ogledavalo v bele obrežne skale in šumelo, šustelo in se drobilo v mavrične bisere. S hriba dol pa so hiteli valovi dišav iz akacij, glicinij in vrtnic in natančno si čas za časom ločil posamezne dišave. Opojnost je bila vseokrog in še morje je vedelo zanjo, ki je v oljnatem odsevu zajemalo vase dišave in solnce in rožasto nebo.

«Živeti, živeti, moj Bog, kako bi človek živel!» se je vzdramila Tina iz nemega opazovanja in je sklenila roke in z globokim pogledom srkala vase vso opojno okolico. Meta se je nasmehnila, se udobno naslonila nazaj in odsev zunanjega razkošja se je zasvetlikal v modrih očeh.

«Živi!» je dejala in z lahno kretnjo pokazala na promenado in Tino.

«Da — živi — če moreš,» je šepnila Tina in glasneje nadaljevala: «... če moreš, ko pa ne moreš. Spet in spet premišljam: kako, zakaj sem prišla do te nesrečne možitve.»

«O!» jo je karajoče prekinila Meta.

«Saj veš, kako je in kaj bi ti prikrivala. Tako vsa mlada — osemnajst let mi je bilo in kaj je to? — in sem lezla v ta nesrečni zakonski jarem, ki je v mojem slučaju zares jarem.»

«In kje ni?»

«No — pustiva — mene tlači in žge in reže prav v živo. Saj ne rečem, v tisti prvi, hipni omamljenosti je bilo že nekaj, a kako dolgo? Pa sem se iztreznila, zresnila, pogledala in — joj! — Kolik prepad, kolik prepad med menoj in njim, prepad med menoj iz prvih dni in menoj iz teh dni.»

«Sentimentalna?»

«To že ni več sentimentalnost, to je gorje, groza...»

«... hudič?»

«Prav; to je hudič, če hočeš.»

«Pa hočem. Na — pij, teran ni nápak za take jesihave štímunge.» Meta je v smehljaju dvignila kozarec, da se je posvetlikalo vino kakor rubin in Tina je molče pokimala in izpraznila kozarec v dušku.

«Tako — in kaj te še teži?» je vprašala Meta in se naslonila na mizo. «Pa ne misli, da se norčujem, saj poznam vse te tvoje misli, ki so bile nekoč tudi moje.»

«Da, tudi tvoje,» je povzela Tina, «a s tem razločkom, da je bil v njih denar.»

«Ki je včasih prav preklet.»

«No — tako zelo ne, mislim, in gotovo tudi tebi ni odveč.»

Meta je skomizgnila z ramami in Tina je govorila dalje, ne da bi vedela, če jo sploh posluša kdo. «In prav to, vidiš, denar, to je tista točka. Važna, prevažna točka tudi za ljubezen...»

«O!»

«... in srečen zakon...»

«Če je sploh kdaj srečen?»

«Prav; če je sploh! — Ali tisto potanko računanje z vinarji, veš, to te ubija dan za dnem, da ti je, kakor bi kdo kožo vlekel s tebe in te klestil uro za uro, da si že vsa kakor okleščeno deblo. Kje je ljubezen? Ah, ljubezen — če pa zjutraj ne veš, s čim boš kupila kosilo — in večerjo — in kruh —, da o obleki in vsem drugem niti ne govorim. Kako te tlači in davi, to je pravi jarem. In gospod mož, kajpa, gospod mož prinese denar, pravi, vse sem ti dal — in jemlje potem dan za dnem toliko in toliko za to in ono, češ, da mora, da dela, da je vendar mož!»

«Ah, kako si izborna! Le dalje!»

«Saj ni treba, da poslušáš, jaz govorim, ker mi je zdajle, da govorim.»

«Mi je všeč.»

«Vseeno, če ti tudi ni všeč. — In jaz? Jaz tudi delam in nimam oddiha, ker...»

«No, ker si ženska.»

«In tudi človek.»

«Morda.»

«Res — po vsem tem bi rekla „morda“, zakaj v vsej tej mizeriji že pozabljam, kaj je lepo, kaj dobro, kaj plemenito. In on — gospod mož — živi, kakor mu je všeč in ostane vedno človek. In jaz naj ga ljubim, častim in spoštujem.»

«Če bi ga zares ljubila, bi niti ne pomislila, da ga ljubiš.»

«Mogoče, a brez denarja ne.»

«Ljubezen, Tina — in denar!»

«Jaz sem taka, Meta, in ne morem videti ničesar lepega, če moram štediti, misliti in se mrcvariti s tistimi groznimi želodčnimi in oblačilnimi skrbmi.»

«Oblaçilnimi — imenitno — to že diši po oblakih.»

«Saj so tudi pošteni, črni oblaki to. — Veš, studi se mi že vse skupaj in mraz me strese, ko stopim v svoje stanovanje in živim tako življenje z možem, s človekom, ki ni niti za milimeter podoben meni. Pa vem, če bi bil denar, vse bi bilo dobro.»

«In Vanda? Otrok? Mati?»

Tina se je zdrznila in mrko odgovorila:

«Glede tega pa vem, da nisem, kar bi morala biti. A jaz sem taka — in čeprav me včasih peče vest — ne morem zato, taka sem. Vse materinstvo mi je odšlo v skrbah za vsakdanjost.»

«Tako, Tina, poslušala sem te. A kaj porečeš k mojemu slučaju? Kjer je bil denar in vendar ni bilo skupnosti in sreče in sva se ločila z možem?»

«Kakor rečeno, tega pa ne razumem.»

«So še druge točke, veš; sirovosti srca tudi niso stvari, ki bi jih mogel človek prenesti. — Še vse težje so od denarnih zadev.»

«Ne — težjih ni.»

«O, koliko je težjih!»

«Zame ne.»

«Ko ne veš!»

«Čakaj: pa če so te in še denarja nič?»

«Potem — potem je res...»

«Hudič. Pa pika. Pri meni je tako. Kaj meniš, uboga uradnikova žena, kakršna sem jaz, saj se še ločiti ne sme. Vam milijonarjem je pa to še v čast.»

«Ah, Tina!» In zvonko se je zasmejala Meta.

«Res je tako — a tudi meni bo dovolj — in tudi jaz bom šla tvojo pot.»

«Čujmo, čujmo!»

«Bom šla, pa če se vse na glavo postavi.»

«Slišiš, zakaj sva se medve omožili, ko jih toliko in toliko hrepeni po tej sreči!»

«Napačen korak, kaj hočeš, a še sem živa — in mrtvec nočem biti. Živeti hočem, slišiš, živeti in...»

«Evo ti — gospod Gornik prihaja!» je vzkliknila Meta in že pozdravljala Gornika, ki je bil že blizu njune mize. Tina se je zdrznila, a v očeh je zaplapolal ogenj in nasmehnila se je.

«Klanjam se, milostljivi!» je pozdravil Gornik in segal v roke Tini in Meti in ko je prvi poljubil roko, jo je za hip pridržal v svoji in jo krepko stisnil.

«Kako prav, da ste prišli,» je hitela Meta, «kar sedite semkaj v sredo in povejte nama kaj prijetnega.»

«Če smem? Prav rad.» In Gornik je sedel in s slastjó je zrla vanj Tina in opazovala visoko, krepko postavo, črne, bujne lase in jedrovito moško moškost Gornikovo.

«Recimo — o vremenu, lep dan je bil danes,» je pričel Gornik in se nasmehnil.

«Kaj o vremenu naju menite zabavati?» je v smehu vzkliknila Meta.

«Zakaj pa ne? Poglejte solnce, kako se potaplja, vse krvavo je in še morje krvavi z njim vred.»

Tina in Meta sta se ozrli.

«Morda sta zaljubljena,» je tiho dejala Meta.

«Kdo?» je nekam v strahu vprašala Tina.

«Ah, nihče drugi kot solnce in morje,» je odvrnila Meta in se koketno namuznila.

«Ah, ta dva...», je dejala Tina in kakor bi ji odleglo.

«Vidite — tragiko — in se vendar ne bosta našla,» je povzel Gornik.

«Bežite — o tem,» je veselo vzkliknila Meta, «kaj bi o tragiki in tako dalje. Tragike sva medve že siti, kaj, Tina?»

«Skoraj bi rekla.»

«Potem — oprostite, bom govoril o čem drugem. A z vremenom moram vendar pričeti, to je že tako v navadi — in če sem že zašel v tragiko koj pri prvem stavku, zares ne vem, če ne bom slab družabnik.»

«Ta — ta — ta —» je odvrnila Meta, «še vi bodite tragični! Pričnem torej jaz. Kod ste hodili?»

«Prav nikoder — ves dan sem bil vprežen in sem delal v pisarni.»

«Ves dan?» se je začudila Tina. «Kako morete in pri tem vremenu in — ko vam ni treba!»

«O, motite se, gospa; delati moram, povsod moram biti, sicer je vse v neredu.»

«Ne razumem, da dela kdo, ki ima že vsega dovolj in nikogar, ki bi moral skrbeti zanj,» je odvrnila v mislih Tina.

«Gospa — to je potreba, to se mora; in čeprav ne bi moral in maral, delal bi, ker sem to jaz in je delo obenem del moje lastne osebnosti.»

«Ti to razumeš?» je vprašala Tina Meto.

Meta se je nasmehnila in odgovorila:

«Razumem in tudi to razumem, da ti tega ne razumeš.»

«Pa dobro, da le razumeš — in tudi mene,» je nekako ironično dejala Tina, Gorniku pa je bilo sitno, da je Tina užaljena in dodal je:

«Gospa Mlakarjeva že ve, kako je in tudi vem, da najde lepote v brezdelju, ki ima zares tudi svojo lepo stran.»

«Hvala Bogu, da le to veste,» in Tina se je v zadovoljstvu nasmehnila, Gornik pa je povzel:

«Sicer pa — tudi s Tonetom, vašim gospodom soprogom, sem bil skupaj.»

«Tako?» je malomarno odvrnila Tina.

«Da — in slabe volje je bil.»

«Kakor njegova gospa soproga,» je dejala Meta.

«In to je lepo, da sta mož in žena istih misli in občutkov,» je nadaljeval Gornik.

Tina pa je povzela: «Čeprav na različnih podlagah. Pa saj vem, tudi podlaga je bila bržkone ista.»

«Hudič — denar,» je šepnila Meta, a se koj nato na ves glas zasmejala.

Tina je molčala, Gorniku je bilo spet sitno, Meta pa se je zabavala zaradi molka obeh, a nenadoma je vzkliknila:

«Poldi — o, Poldi!»

Gornik in Tina sta se ozrla, Meta pa je odhitela od mize in se vsa živahna vrnila in dejala:

«To je dobro, da si prišla, Poldi! Saj jo poznata? Torej prav; kar sedi.»

«Gospa Bizjakova, če se ne motim,» je vprašal Gornik.

«Da, Bizjakova, žena onega bogatega vinskega trgovca,» je šepnila Tina Gorniku.

Vsa živahna je bila Poldi Bizjakova, a ta živahnost je bila nekam nerodna, sekajoča. Hip za hipom se je zgenila, sunkoma vstajala in sedala, popravljala lase, obleko; zdaj je govorila glasno, zdaj tiho, se smejala vsevprek in hihitala brez konca in kraja.

«Kako si nervozna,» je dejala Tina, ki že ni mogla več molče gledati Poldi, ki je pravila Meti o svojem današnjem izletu in se zibaje zadevala obnjo in toliko, da ni poskočila od mize.

«Nervozna, Tina, nervozna,» je vzkliknila. «Saj to je moderno, saj to je prav, ha-ha-ha!»

Vsi so se zasmeli, ne toliko zaradi vsebine besed kakor zaradi Poldi same, kako jih je povedala. Brž potem je povzela:

«Ti imaš avto zunaj, kaj, Meta?»

«Da.»

«Ah, to bi bilo imenitno, če bi se zdajle odpeljali kam. Da? Bi šli vsi trije?»

Meti je bilo prav, a Tina je odločno odklonila in Gornik se je oprostil.

«Pa ne — pa se peljiva sami,» je hitela Poldi.

«Že, a Tino sem jaz povabila prej, da sva se pripeljali semkaj in zato bi ne bilo lepo, če...»

«Ah, kaj lepo! Saj se poznamo!» je vzkliknila Poldi, Tina pa je odvrnila:

«Zaradi mene, Meta, kakor hočeš; prav nič ti ne bom štela v zlo, če me pustiš. Saj bi šla prav rada peš proti domu.»

«Rada peš? No, a prej si...» Pa je umolknila, ko je zaslutila Tinino željo, da bi bila rada sama z Gornikom in je koj vstala, rekoč:

«Torej, če ne boš huda..., vi, gospod Gornik, ste tako odklonili, pa pojdiva, Poldi!»

«Tako, tako; dobro je tako,» je hitela Poldi. «In utegne vama biti žal, Tina, tako lepo bo zdajle. Pa zbogom, lahko noč —» in se je zavrtela in stekla k avtomobilu na cesto, Meta pa je segla v roke Tini in Gorniku, rekoč:

«Pa prav dobro zabavo želim!» Skrivaj je pomežiknila Tini, Gornik pa se je globoko priklonil in prav tako globoko oddehnil, ko je sedal spet na svoj prostor. Meta in Poldi sta že sedeli v avtomobilu, ki je hreščaje zavrnil in odbrenčal proti Miramaru.

«Hvala Bogu,» je zavzdihnila Tina, «danes nisem za večjo družbo.»

«Tudi jaz ne, gospa, je prelepo vse tu okrog, da bi preganjal čas s praznimi besedami, kar je v večji družbi običajno.»

Tina se je molče zazrla v tenko, svilen, rožasto nebo in v morje, ki je medlelo v nebesnih odsevih in se v nežnem, nalahnem valovanju smehljalo in smehljalo v neskončnem pokoju. Predmrak je božajoče iztegal modro mehko in dišav je bilo več in več in zdaj pa zdaj se je s hriba oglasil kos in vmes slavček, da je Tina nehote zavzdihnila in se ozrla v Gornika. Pa je zardela, ko je videla njegov globoki pogled in je vedela, da jo je opazoval že ves čas. Gornik je vzdrhtel in dejal:

«Vso to lepoto vidim na vašem obrazu.»

«Mogoče, zdajle mi je zares lepo, ker sem brez misli.»

«In če bi mislili?»

«Ah, potem — potem bi me niti ne hoteli pogledati.»

«Tako? So tako hude vaše misli, gospa?»

«Zelo so hude.»

«To so skrivnosti?»

«Kaj skrivnosti! Cesta! — Pa zdajle bi šla. Greste?»

Malo se je začudil Gornik, a je koj vstal, natakár pa je že dejal, da je vse plačano.

«Meta, kajpa,» je dejala Tina. «No, saj lahkó — nič ne de.»
(Dalje prihodnjič.)

Igo Gruden: Kdo izmed vas ...

Ko se nagiba noč nad šumno mesto
in ure v stolpih zažaré nad reko
in zvezde se pletó v srebrno cesto
nad svetom tiho in daléko:

kdo izmed vas izmučenih in trudnih,
ki tonete v domovih svojih črnih,
posluša pesem kril nad stvarstvom budnih,
šumečih v noč kot pene vod srebrnih?

Žarijo ure ... in pod stolpi reka
hiti objemu daljnemu naproti:
o, da za hip nad nihanjem človeka
ustavil čas nemirne bi peroti!

Dr. Ivan Prijatelj:¹

Poezija «Mlade Poljske».

Proti koncu 80tih let prejšnjega stoletja se začno oblikovati v poljski literaturi takoj za naturalistično epizodo in deloma vstric ž njo obrisi «Mlade Poljske», poljske «moderne», bujne renesance poezije, umetnosti in artizma — sijajnega pokreta, nastalega izpočetka skoraj docela pod vplivom sodobnih tujih umetnostnih valovanj, a obogatívšega po preteku nekaterih

¹ Izmed različnih virov navajam tu samo sintetično delo Wilhelma Feldmana «Współczesna literatura polska», I.—III. Warszawa, 1919. (šesta izdaja); ostalo literaturo predmeta navedem v knjigi «Pregled novejšje poljske literature», ki jo morebiti izdam v bližnjem času.

naših tiskov nekaka posledica nezadostne estetične izobrazbe in pomanjkljivih estetičnih potreb našega občinstva. Tako je naša tiskarska umetnost tudi neke vrste zrcalo splošne umetniške podedbe in duše naših časov. Če že ne maramo črnogleda izjaviti, da v tem pogledu lezemo v barbarstvo, treba vendar priznati, da na tem polju ni opaziti nikakega pravega napredka. Tukaj pa je vsako postajanje in vsako zaostajanje že efektivno nazadovanje. Zato so na problemu naše lepe knjige interesirani vsi, ki jim je na srcu naš kulturni napredek — in ne mogoče samo stavci in tiskarji.

Marija Kmetova:

⟨Nadaljevanje.⟩

V metežu.

Počasi sta šla Tina in Gornik proti Trstu in čeprav so švigali avtomobili mimo, so drdrali vozovi in je ropotaje sikal tramvaj, vendar se jima je zdelo, da sta samá. — «Kaj je hotel Tone od vas, to mi povejte,» je pričela Tina, da sama ni vedela, kako je prišla na to misel.

«Tone? Pa zakaj, nerad bi zdaj o tem...»

«Jaz pa hočem, Le povejte; prosim!»

«Mi je sitno, gospa; zares, saj ni tako, saj je to čisto vsakdanje in — in —»

«Potem že vem; po denar je prišel.»

«Torej; če že veste.»

«Ta človek, ta strašni človek, kako me jezi, ponižuje me vsepovsod.»

«Pa nikar, gospa Tina, saj se primeri človeku zdaj to zdaj ono in...»

«In nič — jaz ne maram. Ni ga treba zagovarjati, saj veste, da popiva.»

«Ne razburjajte se, gospa, ni tako hudó, moški smo pač v tem oziru...»

«Moški ste pač, da — in v drugem oziru. — Da ga le sram ni; mene je sram.»

«Kako mi je žal, da sva pričela o tem, a sami ste hoteli in škoda lepega večera in lepe poti.»

«In to me najbolj jezi, da hodi tudi k vam prosjačit,» je nadaljevala trdo Tina in preslišala Gornikove besede.

«To vas najbolj jezi? Saj sva vendar stara znanca in celo sovrstnika v nekdanji ljubezni, še veste, gospa?»

«Žal, da vem in zato me še bolj jezi in boli.»

«Pa vidite, to je prav naravno; slučajno imam, on je v zadregi...»

«V večni — zase; pa bi mu ne bilo treba biti, če bi bil, kakršen ni.»

«Mogoče.»

«Nič mogoče; res je tako.»

«A to, gospa, zakaj vas jezi, če prihaja k meni v teh zadevah?»

Tina ni odgovorila, le ozrla se je vanj in pri tem pogledu je Gornik vztrepetal in dejal:

«Kaj res? Kaj me tudi na to stran niste pozabili? Ali res ne?»

«Ne — Andrej. Ah, kako dolgo je že od tega, da ti nisem rekla Andrej!»

«Tina!» In poljubil ji je roko in jo položil v svojo in roko v roki sta šla dalje.

«Andrej — saj veš, vse veš in vidiš...»

«Vem in vidim, da si nesrečna.»

Tina mu je molče stisnila roko in dejala:

«Hvaležna sem ti, Andrej; a prav za prav bi me moralo to jeziti.»

Andrej se je ustrašil temnih besed, da je v hipu obstal.

«Zakaj, za božjo voljo!»

«Odkrito povedano — in kar naravnost: zato, ker sem te bila takrat zavrgla in šla smehljaje preko tebe.»

«Ah, takrat!»

«Da — in zdaj si prav ti oni, ki vidiš moj polom.»

«Beži; zaradi tega!»

«Vidiš mojo nesrečo in ni dovolj to — še celó moj mož hodi po denar k tebi.»

«Ne misli več na to!»

«Ko me pa žge kakor živ ogenj in me peče dan za dnem! Da — prav za prav — sovražiti bi te morala,» je dodala v mislih.

«Tina!»

«Pa te ne morem, vidiš, kar je dokaz, kako zelo so me že pokopale te razmere.»

«Ti vse prehudó vidiš, Tina. Jaz pa sem čakal, ves čas sem čakal, da se ozreš name in me vidiš, kakršen sem in sem bil od prvega začetka. In šele danes, šele danes ti je prišlo spoznanje. Pa hvala tudi za danes!»

«Ne šele danes — kako dolgo že mislim nate.»

«Tina, zares?»

«Zares — in zato mi je bilo še huje.»

«Tina, ali te smem vprašati — povej, kako, da si bila odšla k Tonetu in se poročila z njim?»

Tina ni odgovorila.

«Povej, povej,» je prosil Andrej, «povej, ker me to muči že vsa leta in čeprav vem, da je moje vprašanje neumestno, celo žaljivo, a glej, vsa moja dolga, mukepolna ljubezen zasluži odgovor.»

«Pa bodi, ker si ti, ki vprašaš. Sicer je pa to prav vsakdanje, kar je bilo takrat. Od doma sem bila razvajena, to veš. Ni bilo plesa, ne zabave, da bi me ne bila moja mati privedla tja. Vsega sem imela v izobilju: oblek, čestilcev in tudi po zunanosti nisem bila nápak. Se smeješ?»

«Ah, Tina, kakor bi ne vedel; še zdaj...»

«Pustiva, kakor je zdaj. In tako, vidiš, sem postala ohola, objestna, izbirčna in v tej prešernosti sem nasedla, sem bila kaznovana. Do smrti sem se bila zaljubila v Toneta in vsi drugi so mi bili kakor ničle in — in sem mu bila dala — vse, vse.»

Andrej se je zdrznil, Tina je nadaljevala:

«V opojnosti je potekal čas, Tone je bil moj bog in moje vse. Ne predolgo. Jela sem ga spoznavati, opazila sem napake, tudi sirovosti so bile vmes — in že sem se ozirala v drugo smer. A prav tedaj sem videla, kako je moja mati vneta zanj, ki mi ga je bila izpočetka odsvetovala na vse mogoče načine, a je v svoji zaljubljenosti in omamljenosti nisem niti poizkušala poslušati. A Tone se je znal dobrikati materi, laskal se ji je na vse mogoče načine, da mi je bilo to včasih zoprno — in dosegel je, kar je hotel, materi se je nadvse priljubil — in prav takrat, ko se je bil meni že od-tujil. In prav takrat — in prav takrat sem pa čutila, da sem — noseča.»

«Reva!»

«Res sem bila reva. Brezumna sem tekala okrog, kakor v vrtincu, neskončni blodnji, zastrupljeni atmosferi je hitel čas — a jaz, jaz nisem vedela ne kod ne kam.»

«In mati?»

«Mati je zahtevala, zahtevala z vso strogostjo, naj se takoj poročim. Otepala sem se, kolikor sem mogla, zasovražila sem Toneta v dno duše — vse ni nič pomagalo —. Otopela sem, kakor led je bilo v meni in sem se v nekaki hudobni ironiji poročila s Tonetom — in mati je bila srečna, ker sem bila tako brez sramote spravljena in vseh jezikov, nadležnih opravljanj za mater — očiščena.»

«Reva.»

«Tako sem pričela svoje zakonsko življenje.»

«In Tone?»

«O, Tone je še norel za menoj; — ne dolgo, morda pol leta. A ko je videl, da me prav za prav ima in mu ne morem oditi, se je obrnil od mene in pričel življenje, ki ga živi še zdaj. To življenje dveh tujcev, ki traja že deset let.»

«Kako se mi smiliš, Tina!»

«In nisi vedel vsega tega?»

«Ne v potankostih, a slutil sem vse.»

«Pa bi še bilo — a denar, vidiš, to je smrt za naju, ko ga ni in umiram, umiram v tej mlačni brozgi in vendar nočem, da bi umrla.»

«Ne, Tina, ne tako! Saj imaš vendar mene!»

«Imam te, a kako? Vezana sem.»

Andrej se je zamislil, Tina je sklonila glavo in molče sta prišla v mesto, kjer ju je zbolela prešernost luči in hrup in trušč cest ju je tolkel po glavi kakor z neštetimi, ostrimi kladevci. Tedaj se je vzdramil Andrej:

«Vezana si — jaz ne — in to je tudi nekaj. In vezi niso tako močne, da ne bi odnehale.»

«Kako?»

«Potrpi, potrpi, Tina — vse bo še dobro.»

«Ne bo.»

«O bo, Tina! Upam, trdno upam. In sem upal doslej — in glej, našla sva se in bom upal in potrpel poslej — in videla boš — ločitve ne bo.»

«Vanda, Andrej, ona!»

«Ah, Vanda — rad jo imam — ta vendar ni zapreka?»

«Ne vem, Andrej, in ne upam dosti. Vendar to vem, da hočem živeti in ne maram smrti, tega umiranja ne maram.»

«Zaupaj vame, Tina! Močan sem, glej, takole bi te ponesel čez ves svet in...»

«In to mi je tako zelo všeč na tebi.»

Tina ga je vroče pogledala, Andrej se je vzravnal in zdelo se je, da bi zgrabil zemeljsko oblo, jo dvignil do nebes in še bi imel moči na preostajanje. Pospešila sta korake, zakaj vse preveč glasne so bile luči in izložbena okna so bila razgaljena do bolesti, in nič več jima niso mogle teči besede. Ko pa je šla pot navkreber, sta šla tesno drug ob drugem in šepetaje je polzela ljubezen v njuni duši.

«In tam že vidim svoj mrtvaški dom,» je čez čas tiho povzela Tina in do mozga jo je pretresel ledeni mraz. «Kadar grem po

tej poti, bi se pri vsakem koraku najrajša obrnila nazaj — in vendar grem in vstopim v sobo in mi je, kakor bi zašla v gosto pajčevino.»

«Še malo potrpi, Tina — in zaupaj, zaupaj vame.»

Ustavila sta se, ozrla naokrog in kakor brez uma sta se potopila v objem in poljub, dokler se ni Tina nalahno izvila in šepnila:

«Andrej, moj dragi, upam vate.»

«Duša — ah, da bi že bilo!»

«In zdaj lahko noč — iti moram.»

«Zahvaljena, Tina, za ta dan, tisočkrat zahvaljena.»

Meta in Poldi pa sta bili v tem času drevili z avtomobilom proti Miramaru, se spet vrnili in prevozili po vsem mestu, dokler ni Meta povabila Poldi k sebi na dom, v razkošno vilo zunaj Trsta. Ves čas je bila Poldi razposajeno vesela, smejala se je vsevprek, da že Meta ni mogla več slediti temu razburkanemu vznemirjenju. Ko sta bili na Metinem domu, sta sedeli v salonu, pili čaj in kadili cigarete in Poldi se je hip za hipom ozirala po pohištvu, ročnih delih in slikah in čeprav je bila videla vse to že večkrat, vendar ni našla dovolj pohvalnih besed o teh stvareh.

«Ah, Meta, vidiš, to in to bi morala imeti tudi jaz. Kje si kupila? Koliko je stalo? Pa tole?» In je vstala, ogledovala in spet hitela: «To je krasno, vidiš, in to moram in moram imeti. A moj mož, veš, on se ne razume, njemu je vseeno, ali je v stanovanju tako ali tako, a jaz bi rada, da bi bilo vse fino, izbrano, kar najlepše.»

Meta je pritrjevala, se obenem branila, če je pohvala dotične stvari prekašala celo vrhunec lepote, in svetovala tako in tako.

«Le potrpi,» je govorila mirno in se skrivaj muzala v zadovoljstvu, «saj tudi ti doboš vse, kar boš hotela. Saj vem, da te ima tvoj mož rad in ti kupi, karkoli si zaželiš.»

«Je že res,» je odvrnila Poldi, «a jaz ne morem dočakati. In veš, naša hiša — tudi ta mi ni všeč.»

«Saj je vendar lepa!»

«Ah — stara bajta, kaj bi — in nič moderna. Rada bi takole vse v elektriki in v preprogah in naša stara kočija, veš, avto je vendar vse kaj drugega. A to je hudo, vidiš, če imaš priletnega moža in mu je vse staro tako všeč, da se ne more in ne more ločiti od starin. A jaz jih mrzim, vse one ropotije bi pometala na cesto in bi si kupila novih, modernih reči. Tudi Ivan...»

«Kdo?»

«Pirc — saj ga poznaš, pravi, da bi bilo tako vse prijetneje pri nas.»

«Še zahaja k vam?»

«Pirc? Seveda. In moj mož ga ima prav rad.»

«Ti, ti!» In Meta je karajoče požugala s prstom.

«No, kaj? Kaj jaz morem za to?»

«Da ga ima rad tvoj mož? Ne; a da ga imaš rada ti?»

«In on mene.»

«Lepo, da priznaš.»

«Zakaj ne bi? In — sebe poglej!»

«Za menoj so že težki dnevi.»

«Beži, beži! Moža si prosta, toliko si na boljem; denarja pa imaš, kolikor hočeš.»

«Kolikokrat moram slišati to! Že kar odveč mi je.»

«Je že dobro, meni pa denar ni prav nič odveč. In kar je glede Ivana, ta je tako prijatelj —»

«Tako zvani hišni prijatelj...»

«No? Tudi to je moderno in rada bi vedela, če je kje katera, ki si ga ne bi privoščila —.»

«No — no!»

«Saj res, dobro, da se spomnim, kaj pa Gornik in Mlakarjeva, e — kaj pa to?»

«To me zanima; kaj pa veš?»

«Hinavka, kakor ne bi bila ti sama o vsem še vse bolj poučena.»

«Ničesar ne vem.»

«Kajpa, kajpa. In tudi tega ne, kako rada se vidita?»

«To že, a kaj je na tem?»

«O ti nedolžnost nedolžna! Sicer je pa lepo, Tinina prijateljica si — a jaz je ne morem, da ti povem.»

«To mi ni bilo znano.»

«Ne? O ne morem je, prav nič je ne morem. Tako nekam zviška me gleda in Bog ve, čemu, reva uboga.»

«Če bi te slišala! — No, pa kaj veš o njej in Gorniku?»

«O prav veliko. In če res ne veš, ali se le tako delaš, kaj ti ni znano, da je Gornik vanjo do ušes zaljubljen?»

«Pa če bi bil, to še ni nič slabega.»

«In da Mlakar to ve?»

«Tako?» se je v resnici začudila Meta in jela poslušati pozornije.

«Seveda ne — in prav nič ni hud, tak bedak, kakršen je. Jaz bi ji že pokazala — in Gornik ne ve, za kom gleda in ne ve, kaka zvita kača je ta Tina. Še več, še ponuja mu jo.»

«Kdo, za božjo voljo!»

«Kaj res ne veš? Saj to je najnovejše. Tone ponuja Tino Gorniku.»

«To ni res!»

«Je res, vema iz gotovega vira. Zadnjič je bil prišel Tone h Gorniku po denar in mu je v povračilo ponudil Tino, svojo ženo.»

«Ni mogoče!»

«Seveda je mogoče in celo gola resnica je to.»

«Uboga Tina, da je tak njen mož, tega nisam vedela, čeprav ga nimam v čisljih.»

«Tak mož, vidiš, tudi ti obsojaš le njega. In kdo je kriv, da je tak? Le ona, Tina sama. Lepo te prosim, je to žena, kakor se spodobi? Poglej njen dom, vse v neredu, vse umazano, ona sama še poštene obleke nima, ne toalete in Vando oblači, da Bog pomagaj!»

«Veš, ona pač nima in še to, kar je, zapravi mož.»

«Pa bi delala, če nima, kdor nima, draga moja, naj dela. Kaj mora poležkovati in sanjariti kakor kdo, ki ima? Vse, kar je pray in kakor se spodobi. On je revež, meni se smili. Tak intenziven družabnik je, vesel, da bi se mu noč in dan smejala, in lep, samo njegove zobe poglej, ko se kar iskrijo od beline in sploh — škoda zanj, da ima tako leno ženo.»

«Tako, tako — tak misliš, da je ona vzrok?»

«Kdo pa? Povsod je ona vzrok. O, in sploh, Tina ni kar tako in boš videla, da se stvar z Gornikom ne bo končala kar brez vsega.»

«Eh, pa bodi že, vendar mora biti to strašno, če te lastni mož prodaja drugemu, da dobi denar za pijačo.»

«Hm, strašno — bi že bilo. Ali pa tudi veš, če ga ni Tina sama napotila k temu?»

«Kóga — moža?»

«Nu da — moža.»

«Beži, beži, to bi bilo še strašnejše!»

«Jaz si pa kar mislim, da bi bilo to pri Tini mogoče.»

«Ne — ne — to ni res,» je odločno odvrnila Meta.

«Če je res ali ne — meni se Tone smili, ki je vr eden boljše žene. — Pa čakaj no, kako je pa bilo s teboj, ti si mu pa kar ušla ali ne?»

«Jaz? Strnadu?»

«Komu pa?»

«Ne govoriva o tem, pogovor o tej zadevi me spravi vedno v slabo voljo. Pustiva.»

«Kakšna si! Saj je že vse minilo. A jaz sem radovedna, če prav vem.»

«Nikar, Poldi, o tem — sicer pa — saj je že vseeno —»

«Torej, da je hotel ves tvoj denar in imel druge?»

Meta ni odgovorila, le prikimala je.

«No, torej je res. Ti si pa dejala: stoj! — In dobro, da je bilo vse premoženje prepisano nate. Prebrisana ptica si, Meta, kdo bi ti prisodil, ko izgledaš kakor samo nedolžno jagnje. Ti, ti! — Ah, zdaj pa moram oditi — joj, koliko je že ura! Brž, brž —.»

«Pride Ivan?»

«Ah, ne — a mož me čaka...»

«Je že dobro, že razumem;» Meta je vstala in jo spremila do vrat. A Poldi se je okrenila in dejala:

«Pa molči, veš, o Tini in Gorniku — in pa, kaj me ne bi pustila zapeljati z avtom domov? Pa pojdi še ti! Ne?»

«Ne, ne — a z avtom se že utegneš odpeljati, saj mi je vseeno — in če ti je to v veselje...»

«Da — hvala — pa pridi kaj — o in hiteti moram — lahko noč!»

In odšla je v naglici, a Meta se je mukoma sesedla v naslanjač in podprla glavo z rokami, in je nekaj časa topo zrla v preprogo. Potem pa je zavzdihnila in zamahnila z roko: «Ta neumna Poldi! Pride in mi kvasi tu o Tini in Gorniku in Mlakarju — in o Strnadu!» Vzravnila se je v naslanjaču, naslonila glavo daleč nazaj, prekrizala roke pod brado in se zagledala v luč. Neskončno utrujenost je začutila v vseh udih, v glavi pa so po bliskovo hitele misli: «Denar, denar, kaj mi je zdaj ta denar? Kaj vse to razkošje, vsa ta vila, avtomobil, prijazni obrazi, hinavske, laskave besede, besede v tisočerihi lažeh? Kaj mi je vse to? Sredi prijateljev, sredi množice vseh pozemskih dobrot sem vendar čisto sama, sama. Dom imam in vendar nimam dóma; prijatelje imam in vendar nimam prijateljev, nobene duše, ki bi se potopila v mojo. In vendar sem človek, kri in meso in srce in duša. Veselje, žalost, trpljenje, smeh, jok — vse poznam, vse kot vsi drugi — in vendar — ne smem biti kakor drugi. Zakaj, zakaj vse to?» Sklonila se je in skrila obraz v dlaneh. «Zakaj? Zakaj je bil Strnad moj mož? — Le zaradi denarja je bil prišel — mene je pahn timer od sebe. O tisti strašni, strašni, grozni čas! Zakaj sem morala videti prevaro, zakaj sem jo videla? Saj sem bila sklonila hrbet, a več nisem mogla, nisem in nisem. In kdo me je bil potisnil v vrvež in mešanico prepovedanih potov? Kaj nisem bila imela trdne volje živeti kot poštena žena, ljubeča žena za moža in dom? Vse, vse sem hotela — a on ni hotel — le denar, zlató — prekleto

zlató! Zakaj sem videla, da me ni ljubil, da je imel ženske? In zakaj moj ponos, da sem mu odrekla posestvo, denar? Ah — in potem vse tisto blato, ki ga je bil zalučal vame, da sem ostrmela, onemela in že sama verjela, da je le podlost v meni. In vendar je bil on prišel! Pred svetom pa sem bila kriva jaz — in on — še danes je čist, je spoštovan, je obče čislani gospod notar dr. Strnad! Ha, ha — in jaz — vlačuga.» Stresla se je v notranji grozi, a obraz se je skrotovičil v trpkem nasmehu. «Vlačuga — lepo, zelo lepo.» Počasi je dvignila glavo in zaprla oči; topo je udarjala kri v sencih in v ušesih je šustelo in zvenelo. Pogledala je in se nasmešnila. «Ko bi kdo videl moje misli? Kdo bi jim verjel? Tina, Gornik, Mlakar, Poldi — vsi — vsi — kako se to gnete, meša, meša — in to bodi življenje? To? Ah!» Poskočila je, služkinja je stala pri vratih in ji pomolila vizitko.

«Dr. Pirc», je brala brez misli, se pogladila po laseh in dejala glasno:

«Doktor Pirc? Kaj hoče? Pozno je že...»

V tem hipu pa so se že odprla vrata.

«Klanjam se! Motim?»

Meta se je vzravnila in začudeno pogledala, a koj se je iztrežnila in že je bila vsakdanja maska na njenem obrazu, ko je dejala:

«Prosim, gospod doktor! Izvolite sesti.»

Sedel je v naslanjač, Meta je počasi sedla na zofo in ponudila Pircu cigarete. Medlo so vzvalovali modričasti kolobarčki cigaretne dima in Pirc je dejal zamišljeno:

«Lep je vaš dom.»

«Bo že,» je odvrnila Meta in premišljala je, kaj bi še dejala, a nikake misli ni bilo in najrajša bi bila sama. Izpod čela je pogledala Pircu in lice se ji je zmračilo, ko je zrla v njegov medli, prenasičeni obraz. Okrutne, cinične poteze so krivile ustnice navzdol, v očeh je bila zloba, prezir do vsega, visoko čelo se je gubančilo v množico rezkih brazd in roke so bile stare, zaspane, vseh naslad site. Visoko, koščeno telo je štrlelo v naslanjaču kakor kup neokleščenih vej in vse kretnje so bile počasne.

«Grd sem, kajne?»

Meta se je zdrznila in se v sunku okrenila in v trenutku se je domislila, da je večkrat slišala praviti, kako je Pirc bistroumen in visoko naobražen; glasno pa je povzela:

«Preskromni ste.»

«Ha, ha,» se je presekano zasmeljal Pirc, «ujel sem vas pri vašem opazovanju in natančno vem, da se vam studim.»

«Gospod doktor!»

«Nič ne de; jaz to dobro čutim, a nič ne de.» Zamahnil je z roko in utrnil cigareto in jo kadil dalje.

«Če tako čutite, pač ne morem zato,» je utrujeno dejala Meta in živahneje nadaljevala: «Sicer pa, kako to, da niste pri Bizjakovih? Ni še dolgo, da je odšla Poldi od tu — vozarili sva se z avtomobilom in veliko se je smejala. In zdi se mi, da vas zdajle pričakuje doma.»

«Joj, joj, kako radi bi se me iznebili, gošpal! To pa že res ni lepo — in kar tako naravnost... Pa tudi to nič ne dé.»

«Oh — pa če že hočete biti tako natakneni, pa bodite in obračajte besede; tudi meni nič ne dé.»

«Ha, ha — ali sem vas? Pa sem vas! Kako ste jezni! In to vam krasno pristoja, te vaše oči — iskrice, same iskrice — ha — ha — všeč ste mi, zares, izvrstno vam pristoja.»

«Gospod doktor — neslani ste.»

«Že mogoče. — Pa, da vas res ne bom žalil dalje — torej, kaj ste že hoteli vedeti? Zakaj nisem zdajle pri Bizjakovih? — Do tule, vidite, imam Poldi —» in je dvignil roko do nosa.

«Zdaj ste pa že res grdi,» je odvrnila Meta in si sama prižgala cigareto, čeprav je Pirc že držal pripravljeno vžgalico.

«Zelo sem vam zoprn.»

Meta je skomizgnila z ramami.

«Vi tako hočete danes in iščete šivank, pa jih imejte, ne bom se opravičevala, cenjeni gospod doktor.»

«Velecenjena gospa — hvala vam. Tako.» Pirc se je globoko priklonil, se zazrl v sliko na steni in govoril:

«Čuden človek sem, vem, in malokomu sem všeč. In to, gospa, me ne jezi in ne boli, ampak mi je še v zabavo. Zares, kar uživam časih, ko vidim, kako vzbudim odpor v tem in onem, ki pridem k njim v družbo, neko notranje zadovoljstvo začutim takrat in na smeh mi je, da bi se zarežal na ves glas — in to tudi večkrat storim.»

«Perverzni užitki.»

«Mogoče, naravni in navadni res niso. A to me prav nič ne moti. Rad, prerad pomešam štrečno vseh teh povprečnih ljudi in jim razbrskam skrbno izgajene, po vseh strogih zakonih in najstrožjih formulah izrisane stezice. Kaj bi vse te maske! Lop — zamahnem po njih, da se vsa šminka in z veliko skrbjo polizana frizura kar takó razcedi in izonegavi.»

«Jastreb med piščanci?»

«Dobro povedano, gospa.»

«In nič vas ni strah?»

«In nič me ni strah.»

«Mefisto.»

«Dobro, imenitno, gospa!»

«In vedno dosežete svoj smoter?»

«O vedno — še prevečkrat; še vse preveč mi padajo sadovi v naročje. Da, časih in ponekod celó ne bi želel, da bi bilo takó gladko vse; zoprno mi je že to. Tako na primer pri Bizjakovih.»

«Sem si že mislila.»

«Ste? Prav. Kakor sem vam bil že omenil — Poldi mi je že z vseh koncev in krajev odveč.»

«Reva je, rada vas ima.»

«Rada, rada — kaj morem za to? In prav pri njej mi to ni všeč. Plazi se za menoj kakor zvesti pes iz čitank.»

«Moj Bog! Ženska, ljubeče bitje — in pes!»

«Da. In če še ne veste, psov jaz ne maram. To so sužnji. In ne maram živalskih psov, ne uradniških, ne vladnih in nikakih. Pa tudi ljubečih ne.»

«Ha, ha, v dobro voljo me spravljate!»

«Jako lepo od vas in — od mene. Pa dalje: to klečeplaztvo, iskanje mojih pogledov in kretenj, slepota za vse moje slabosti, hlastanje za vsem, kar je le od daleč v zvezi z mojo osebo, večno iztikanje za mojimi koraki in odpuščanje vsega in povsod, to vidite, to mi je zoprno, studi se mi. Fejl!»

«O gospod doktor, strašni ste! Uboga Poldi!»

«Sama je kriva. Če ne vidi, če ne čuti, če ne razume, kaj morem zato? Jaz, ki ljubim ponos — in tudi vi, gospa, ste ponosni. In če znate logično sklepati, čeprav ste ženska, boste razumeli, kaj hočem reči...»

«Pa mi je zdajle prav všeč, da sem toliko ženska, da ne znam logično sklepati. — O čem drugem, o čem drugem, gospod doktor!»

«Zakaj se izmikate? Se bojite?»

«Česa?»

«Predobro veste, česa. A ne bojte se —.»

«Preveč si domišljate, gospod doktor.»

«Ah, kaj bi s tem! Vseh takih in podobnih scen imam čez glavo dovolj in ni mi do njih — posebno tu in zdajle ne.»

«Lepo.»

«Ali tudi ne.»

«Pa povejte mi vendar, gospod doktor, zakaj ste prav za prav prišli k meni nocoj?»

«Odpočit sem se prišel, gospa.»

«Odpočit? To pa ni poklon.»

«Po moje — še zelo velik poklon!»

«Po moje pa vidim, da moram biti stara v vaših očeh, če pridete počivat k meni.»

«Kaj niste stari?»

Meta se je začudila.

«Kako menite?»

«Ah, ženska, ženska, ki noče biti nikdar stara! Ne mislim po letih — a stari ste. Še niste vedeli tega?»

Meta je zmajala z glavo in dejala:

«Mogoče imate prav.»

«Zelo prav imam. In ...»

«...in tudi vi ste stari.»

«In še kako!»

«Pa zakaj bi bil to poklon, kakor ste dejali?»

«Zato, ker povem s tem, da je pri vas lepo, udobno, ubrano in izbrano. Tu človek počiva.»

«Pri Bizjakovih pa?»

«Bežite! Pri Bizjakovih delam; več delam kot v svoji odvetniški pisarni.»

«Čemu zahajate potem tja?»

«V zabavo.»

«V zabavo! In pravite, da delate ondi!»

«Tudi zabava, smeh, žalost — je delo.»

«Ne razumem.»

«Jaz razumem. Če pa sedim brez vsake maske — in masko imate vedno pri zabavah — tedaj šele počivam. In to je pri vas, gospa.»

«Hvala.»

«In hvala vam — in lahko noč!»

Pirc je vstal, počasi odšel proti vratom in ko mu je Meta podala roko, ji ni bilo, da bi ga povabila, a Pirc je sam dejal:

«In še pridem.»

«Počivat?»

«Počivat.»

(Dalje prihodnjič.)

Marija Kmetova:

⟨Nadaljevanje.⟩

V metežu.

Ze zdavnaj je odbila ura polnoči, a v Mlakarjevem stanovanju je še vedno gorela luč. Tina je ležé in sedé slonela vsa sključena na zofi, pred njo je bila odprta knjiga, a brala že nekaj časa ni več. Zrla je preko belih listov na tla in se potapljala v spomine na zadnje dni. Smehljaje je tipala po onih mislih, ki so obkrožale Gornika in zaprla je oči v spomin na objeme in poljube, ko je bil Gornik zadnjikrat tukaj, v tej sobi. Prav na tej zofi sta bila slonela in vse vroče so bile njegove besede. «O, kako me ljubi,» je šepetala; «v njegovih očeh je toliko dobrote in ljubezni, v njegovih besedah toliko moči in brezmejnega zaupanja vame in vase in v prihodnost, ki jo vidi vso solnčno in zlato pred seboj. In jaz mu verujem, verujem mu, ki je takó močan, takó zdrav, takó mož in mož! O, da bi bila imela že prej, že zdavnaj prej odprte oči, kako vse drugače bi se bila zasukala mojega življenja pot! Pa morda je bila vsa ta prevara potrebna, potrebna kot predplačilo za vso srečo, ki pride. In pride, gotovo, mora priti! O, mora priti!» Zavzdihnila je in legla vznak, a potem se ji je zmračilo lice, ko je zazrla visoko steno železnih ovir pred seboj. «Tone,» je mislila dalje, «Vanda — kako bo to? A pravi Andrej, da bo vse šlo, da bo vse uredil in naj se mirno prepustim njegovim ukrepom. Če Tone vé, sluti? Povedala bi mu, a vselej takrat se mi beseda zapre kar sama od sebe in menda je tudi to vzrok, da že nekaj dni ne morem govoriti z njim. O, Andrej, da bi že bilo!» Mahoma se je stresla, zaslišala je odpiranje in zapiranje vrat, sklonila se je in sedla in že je bil Tone v sobi.

«O, dober večer, moja preljuba gospa in boljša polovica! Kaj si še tukaj?»

Tina si je grizla ustnice in ni odgovorila. Tone je zibaje se pristopil k zofi in sedel poleg Tine, ki se je s studom odmaknila na skrajni konec zofe.

«Kaj si še tukaj, te vprašam? O, pa ne odmikaj se, golobica moja, Tinica zlata, saj nisi tako plaha, kakor se zdiš. A mislil sem, veš, mislil sem, da si že odšla — z Gornikom, s svojim preljubim Andrejem, z Andrejčkom ljubljanim. Ha, ha!»

Tina je poskočila, a Tone jo je ujel za roko in jo siloma potisnil nazaj na zofo.

«Pusti me!» je siknila Tina in mu izvijala roko iz njegove, a Tone je ni izpustil in ji govoril dalje:

«Čakaj, čakaj, ptička moja, ti ptička moja —» in hotel jo je poljubiti, a Tina je zavpila:

«Studiš se mi — stran pojdi!»

«Stran? I kdo bo šel stran, kaj? Saj ti siliš stran. Sem res mislil, da si že odšla z Gornikom čez hribe in doline...»

«Kaj hočeš z Gornikom?» je jezno zavpila Tina,

«Jaz nič — ti hočeš.»

«Jaz?» Tina je vstala in sedla k mizi. «Pijan si, spat pojdi.»

«Pijan, pijan — je že prav, a vendar vem, kar vem.»

«To veš, kje imajo boljše vino — drugega ti ni mar. Sicer se pa ne bom razgovarjala s teboj, noč je in...»

«In jaz vendar vem, kar vem. Le počakaj, ne bo ti žal.»

«Počakam, ker hočem jaz in ne, ker hočeš ti.»

«Je že prav. Ti se bojiš, vidim, da se bojiš, a prav nič ne bom hud.»

«Oh!» je zaničljivo zamahnila Tina z roko in mu obrnila hrbet.

«Oh in oh — kakor hočeš, a jaz vendar vem, kaj imata z Gornikom. He, je prav?»

Tina je nepremično sedela in vendar ji je kri v naglici butala v sencih in v glavi je vršalo, da se je vsa soba vrtela pred očmi.

«Bo že prav, kajne? Misliš, da sem slep? Da nisem videl tvoje dvojne igre? O, vse sem videl in vse vem. Pa da bi se zaradi tega jezil? Kaj še! Se prav izplača za tako malenkost in sploh, brigata me — ti in Gornik!»

«Ha, ha,» se je prisiljeno zasmejala Tina, čeprav jo je zbodlo v dno srcá.

«Le smej se, jaz se tudi. A da veš, jaz sem pošten in razumen človek...»

«Nikar ne kvasi, lepo te prosim!»

«Razumen človek sem in če vidim: ti ne moreš, nočeš z menoj, no — kaj bi te silil in čemu bi ti delal zapreke? Pojdi v božjem imenu, kamor te vleče srce in — žep.»

«Žival!»

«Ho, ho — kako si prijazna, ti moja ljubezniva gospa, ti! Žep, žep — kaj meniš, da ne vem, kako te tlači revščina? Smiliš se mi —.»

«In kdo je kriv?»

«O — jaz, kaj? ki delam...»

«In piješ!»

«In ti — ležiš. Lena si, kolikor te jel!»

«Ah — pa se mi res prav ljubi poslušati te —» Tina je vstala in hotela oditi, a Tone je poskočil in jo zadržal.

«Le počakaj, le počakaj, bom kmalu pri kraju.»

Tina je malomarno obstala in Tone je nadaljeval:

«Še malo potrpljenja — saj boš šla, boš že šla! Tukaj lepo sédiva in poslušaj dalje: torej lenoba gor ali dol, pustiva to, čeprav vidim sobe dan za dnem vse razvlečene in vse je v ne-
redu — pa pustiva. Ti ne maraš zame, in jaz, jaz se tudi ne bom jokal za teboj, je vse preveč lepo življenje in sem še premlad in si mi ti premalo in imam preširoko obzorje, da bi počenjal vse to. Kaj bi! To je za študente in filistre! Tudi moril se ne bom. Ha, ha, zaradi tebe, zaradi ženske, ta bi bila lepa!»

«Kratko, kratko, prosim!» Tina je bila že vsa nestrpna in besede so butale obnjo kakor skale.

«Kratko, torej prav kratko, takole: pojdi z Gornikom, kamor hočeš —.»

«Tvoja jasna, resna beseda? Pijan si in —»

«Že vem, kaj govorim in sem zdajle že čisto trezen. Ne bom ti v zapreko.»

«Vanda?»

«Naj gre s teboj, kaj bom z njo! Sem vesel, da bom spet prost.»

«Lep oče si.»

«In ti še lepša mati. Pa nič očitkov — ne maram. A nekaj si izgovorim.»

«To je?»

«Sto tisoč kron — za pot v Ameriko in za še kaj.»

Tina je prebledela in omahnila, da se je morala oprijeti stola.

«Živina! Prodajaš me, prodajaš in kar takó! In te ni sram?»

«Ljuba duša — kaj se razburjaš? To je vendar prav lepo! In toliko madeža kot ga preneseš ti, ga prenesem menda tudi jaz? In vsa prostost, ki jo zadobiš? In tisočaki Gornikovi? Še poceni, poceni sem in predober; kdo drugi bi te z bičem iz hiše, veš!»

«Končano?»

«Pod tem pogojem.»

«Sto tisoč kron — dobiš jih. V dveh dneh me ne bo več tu. In zdaj me pusti, da grem.»

«Hvala Bogú, da bom le prost! Hudič te vzemi!»

Zleknil se je na zofo in v hipu zaspal.

Tina pa toliko, da je mogla priti v drugo sobo; že je omahnila vsa omamljena in prevzeta od notranjega vzburkanja na stol in naslonila je glavo na mizo. Nehote so prišle solze, začutila jih je na rokah in groza resnice, da jo je Tone prodajal za denar, je

bila tolika, da ni niti za hip mogla v ono drugo misel, v misel na prostost, odrešenje in združitev z Gornikom. «Prodana, prodana,» ji je venomer vršalo v glavi in grozna bolelost ji je stiskala srce, da je resnično občutila bolečino v prsih. In potem jo je še huje zapekla misel, če Andrej to vé, če je Tone v tem zmislu že govoril z njim in najhuje: če jo je Andrej kupil — in je ves čas le hlinil ljubezen. «Gorjé, gorjé,» je vzdihala, «joj meni!» Čutila je, kakor bi bila gola sredi najbujnejše množice, vsej javnosti izpostavljena v zasmeh in zabavo. «Jaz ne morem več — zdajle — v noči bi šla, bi stekla iz hiše — k Andreju — k Andreju, jaz moram izvedeti vse — vse do pičice! Tega dvoma ne prenesem, ne prenesem niti za minuto več! Joj!» Skoraj glasno je zaihtela, poskočila, da se je ropotaje premaknil stol, a iz postelje je zaslišala:

«Mama! Kaj je? Kam greš?»

Tina se je zdrznila, obstala kakor vkovana in je pridržala sapo.

«Mama! Saj si ti? Prižgi luč, prižgi, strah me je!» In že je bila Vanda pri njej in je drgetala po vsem životu.

«Vanda — lezi — kaj hočeš?» je komaj izpregovorila Tina in rahlo prijela Vando za roke in jo odvedla v posteljo.

«Oh, mama, kako me je groza! Prižgi luč, lepo te prosim!»

Tina je prižgala luč in obstala ob postelji.

«Kaj hočeš? Spi — zelo pozno je že. Kakšna boš jutri.»

«Mama, kako izgledaš, moj Bog, kaj ti je slabo? In zakaj se jokaš?»

«Saj ni nič — le mirna bodi. Ni mi prav dobro, pa sem blede, kajne?»

«Kakor zid, mama —. Ali bi ti kaj pomagala?»

«Ne, ne, le umiri se in zaspil!»

«Ne morem spati, že dolgo bedim. In zakaj sta se spet kregala z atkom?»

«Kar tako...» je odvrnila tiho Tina, sedla na rob postelje in še vse se ji je vrtelo v glavi.

«Veš, mama, tako je to strašno, ko se vedno kregata. In jaz toliko molim, da bi bilo lepo pri nas — o in Bog ne sliši. Kaj noče slišati?»

«Ne vem, Vanda. Pa zaspil, zaspil!»

«Ne bom, mama, ne morem in nočem, ker si žalostna.»

«Nisem več;» hotela se je nasmehnuti, a solze so ji zalile oči. Sklonila se je k Vandi in jo pobožala po laseh.

«Nič ne maraj, mamica; atek je bil hud, a bo jutri že spet dober. Ah, veš, tako sem jezna, vse gostilne bi dala zapreti.»

Tina ni odgovorila; pusto ji je bilo v duši, prazno.

«Potem bi bilo lepo tudi pri nas. Pa bom povedala atku, prosila ga bom, da ne bo več pil in se kregal ponoči. Mene to tako boli, boli...»

«Ah, Vanda, kaj bi tebe bolelo! Saj ne razumeš.»

«O, vse razumem, veš; nisem tako neumna, jaz sem že velika in vse vem.»

«Vanda, Vanda!»

«Mamica, kajne, da bo pri nas tudi še lepo?»

«Bo, bo; le zaspi. In k stari materi bova šli.»

«Kdaj?»

«Čez dva dni.»

«In atek?»

«On? Boš že videla. Zdaj se umiri.»

«In ti?»

«Pojdem tudi v posteljo.»

«Zares?»

«Zares; glej.»

Tina je videla, da ne more v tej noči nikamor zdoma, trenutek za trenutekom so postajale misli jasnejše in težko je čakala dneva. A že jo je dušilo ponižanje in zaslišala je Vando, ki je dejala:

«In še jokaš, mamica. Saj bom pridna in tudi atek bo priden.»

«Ah, Vanda!» Premagalo jo je nekaj, da sama ni vedela kaj, nekaj, kar je bilo skrito daleč, daleč v dnu srca in padla je preko postelje in se razjokala iz dna duše.

«Mama, ne jokaj — o mamica, kako ti je hudó!»

In Vandi so hitele solze in v njih se je vzbudila Tini vest, ona vedno zatirana misel, da je mati, da ima otroka in ne dela prav. V vrvežu spominov na Tonetove besede, na misli o Andreju, na pekočo vest o tem, da ni vršila in ne vrši svojih dolžnosti kot mati in v nekaki zmedeni zavesti, da bo vse prihodnje le omotica, se ji je motalo v glavi v prečudnih kolobarjih, dokler ni onemogla zaspala poleg Vande.

Vse sivo je bilo jutro in kakor z mreno prevlečeno. Prav tako je bilo tudi Tini v duši, ko se je v naglici odpravila h Gorniku. Brez pozdrava je planila z vprašanjem vanj:

«Ali si mi lagal?»

Ves osupel je motril Gornik Tino in je ni razumel.

«Za božjo voljo, Tina, kaj ti je? Kako izgledaš? Kaj se je zgodilo? In to čudno vprašanje?»

«Si se lagal, Andrej? Da me ljubiš, je laž?»

«Kako moreš, Tina! In odkod, čemu vse to?»

«Torej si mi govoril vedno resnico?»

«In ti še dvomiš? Kaj me tako malo razumeš in nimaš zaupanja vame? Pa povej vendar, čemu vse to?»

Tina mu je v kratkih besedah povedala o sinočnjem dogodku in je še vsa drhtela v spominu nanj.

«In torej?» je dodala ob koncu in se z odprtim pogledom zazrla v Gornikove oči. Gornik ni kazal presenečenja in je dejal mirno:

«Vse to je moralo priti in čudim se, da poznaš Toneta tako malo, da se zaradi tega vzburjaš.»

«Kako se ne bi! Saj me prodaja!»

«To je čisto on. In ni mi tuje vse tako pri njem.»

«Torej je govoril s teboj v tem zmislu?»

«Govoril; včeraj zvečer je bil pri meni. Studil se mi je, da mu nisem mogel niti odgovarjati. Vendar nisem mislil, da bo koj govoril s teboj — in sem te bil hotel danes pripraviti na vse to — seveda v milejši obliki.»

«In ti — kaj me še maraš — takole po kupčiji?»

«O, Tina, vsega tega niti ne vidim v zvezi s tvojo osebo. To je le on, ki se je potopil v blato.»

«Kaj ne veš, da sem takega moža žena?»

«Nisi njegova žena, ker ga ne ljubiš — že ves čas ne, in so bile le razmere, ki so te vezale nanj.»

«Andrej, kako si velik!»

«Ne, Tina; to je le spoznanje človeka. — A pustiva to, in veseli se, veseli se, Tina!»

«Ne morem — vse blato se me je oprijelo.»

«Kaj ti nisem jaz vse več, kaj ti nisem ves svet, da vidiš še kaj drugega izven mene?»

«Andrej — a zbolelo me je.»

«Nič ne maraj; Toneta odpravim sam — ti ne govori več o tem z njim; je najbolje, da se sploh umakneš za nekaj časa iz Trsta — iz njegove bližine. Pa kam? O in hudó mi bo, hudó spet brez tebe, a potrebno je, dokler se zadeva ne uredi. In potem, Tina — ah — niti misliti si ne upam!»

«Zakaj na tak način! Vso umazanost bom občutila še dolgo; pregloboko se je zarezala vame.»

«Ne smeš, Tina — zapri oči — le jaz, jaz sem tu — pusti vse drugo! Moja draga, ljuba Tina!»

Objel jo je in Tini se je za hip zjasnilo lice in dejala je:

«Mislila sem k materi in tudi Vanda bi šla.»

«Dobro, dobro — najbolje bo tako. In jaz bom delal, hitro, kolikor bo mogoče hitro, da pride ločitev zakona čim prej do konca. Na doktorja Pirca mislim, temu bi dal v roke to zadevo. Saj ga poznaš?»

«Na videz. A meni je vseeno, le da bi se že izmótala iz teh zmešnjav.»

«In kdaj meniš oditi? Da ti že zdaj povem, v svojem stanovanju pusti vse, kakor je.»

«Pa pohištvo — vse drugo — moje je.»

«Ne maram — ničesar, kar bi me spominjalo nanj. Vse mu pusti — najpotrebnejše vzemi in pojdi.»

«Andrej — kaj je res? Je res in se ne boš kesal?»

«Tina, kako moreš! Ko čakam nate že toliko let! Ko si mi vse življenje le ti in ti! In ti še premišljaš? Ali te nisem vreden?»

«O, Andrej — ječe me boš rešil, strašne, mukepolne ječe. Niti besed ne najdem, da se ti zahvalim...»

«Nikar, Tina, na meni je, ki sem ti hvale dolžan. In Vanda bo tudi pri nama.»

«Če bo hotela — ne vem. Čuden otrok je Vanda — brž bo vse razumela. Skrbi me to. In na zavod mislim.»

«Kakor in kar želiš, Tina — vse bom storil zate, ki si mi vse. Niti verjeti prav ne morem, da bo vse to že res, da je že res — moj Bog! Tina — toliko zaželjena — Tina — ti moja, vedno moja!»

«Andrej, ali veš, da me je kar groza tvoje dobrote?»

«Pa to ni dobrota, Tina! Ljubezen je — brez tebe mi ni življenja! Le to me davi zdaj, da moraš odtod. Pa čim prej greš, tem prej se vrneš. Zato brž — z nožem moram v svoje srce — saj je upanje tu, da bo potem zveza neločljiva. Še danes pojdi — težko mi je, da bi vedel, da si le eno noč v istem stanovanju s Tonetom.»

«Še težje bo meni. A danes ne morem še; — jutri.»

«Kakor moreš, Tina.»

«Iti moram zdaj. Veliko dela me še čaka pred odhodom in zvečer pridem po slovo, ker ne maram, da bi prišel ti še kdaj v ono hišo.»

«Vse, kakor hočeš. O ženka, ženka moja!»

V globoki radosti in sreči je objel Tino in poslovila sta se v mislih na prihodnost.

(Dalje prihodnjič.)

krajino kot objekt, ki je sam na sebi vreden, da ga naslikaš, kar že kaže na smer poznejšega XIX. stoletja, na krajini prijazno romantiko in poznejši plenerizem. Čase za Prešerna in Čopa je reprezentiral na razstavi Matevž Langus s svojimi številnimi portreti, zelo idealiziranimi v biedermeierskem okusu. Relativen višek je dosegla umetnost zopet šele pri romantiku Wolfu, ki pa na razstavi ni bil dobro zastopan, ker je večina njegovih del naslikanih po cerkvah na zid. Od Karingerja, ki je v svojih krajinah že začel upoštevati barvno vlogo luči, gre razvoj do Ivana Franketa, čigar slike so razvojno zaključevale razstavo s svojim realizmom.

Z razstavo, za katere prireditve se imamo zahvaliti Narodni Galeriji in pa lanskemu podjetju velesejma, moremo biti zelo zadovoljni. Rešila je mnogo vprašanj, katerih rešitev je bila nujno potrebna. Glavni rezultati in zasluge te razstave so bili predvsem nič manj kot neizmerno važen dokaz eksistence slovenske umetnosti zapadnoevropskega značaja v preteklih stoletjih ter njenega paralelnega razvoja z umetnostjo zapada, dalje dokaz izrazito slovenske note te umetnosti iz začetkov XVIII. stoletja dalje in odtlej nepretrgana domača tradicija. Manifestacija teh dejstev v javnosti je bil kulturni dogodek brezprimerne važnosti, ne samo iz nacijskih ozirov, marveč tudi iz vzgojnih in znanstvenih. — Narodna Galerija je priredila po razstavi več obhodov in predavanj. In končno, last not least, je razstava zbrala material, na podlagi katerega je omogočena orijentacija v pretekli naši umetnosti, s čimer je dana možnost sistemizacije zgodovine slovenske umetnosti. To je dosti.

Marija Kmetova:

⟨Nadaljevanje.⟩

V metežu.

In toliko, da Tina ni srečala Toneta, ki je bil zavil pravkar mimo ogla in čez nekaj trenutkov vstopil pri Gorniku. — «Dober dan, Andrej!» je pozdravil in sedel h Gornikovi pisalni mizi, da se je ta zdrznil in ni mogel do besede. In tako je bil še ves v mislih na Tino in bodoče dneve, in ni mogel verjeti vsej tej sreči in še manj, da je Tone pred njim.

«Dober dan — kaj spiš z odprtimi očmi in meniš, da sem duh, ka-li?» je z ironičnim posmehom dostavil Tone.

Gornik se je zavedel šele zdaj, kdo je pri njem in le s težavo je izustil besede:

«Kaj hočeš?»

«Ubit sem te prišel, kaj, ker mi jemlješ ženo? O, nič takega. Čeprav, čeprav bi to prav za prav moral storiti; a kaj vem, da ne čutim jeze v sebi, niti do tebe niti do Tine. Vem, da sem smešen, a niti to me ne jezi. Vseeno mi je — tako ali tako...»

«Kdaj želiš oni denar?» ga je prekinil Gornik, ki se je le bal kake sirovosti in mu je bilo po vsem tem, kar je izvedel, vendarle nekako čudno pri srcu vpricho Toneta, moža svoje bodoče žene.

«Tako; — lepo, da prideš sam na to misel in ne čakaš mojih besed,» je odvrnil Tone in se zagledal v tla. «Kakor hitro mogoče,» je dodal.

«Jutri dopoldne?»

«Pa jutri dopoldne — prav dobro. — Hudič vendar, zakaj nisem hud, jezen, besen — ničesar podobnega ne občutim. In zdi se mi, da se mi — milo izraženo — potihem posmehuješ in praviš, da sem bedak.»

«Ah, čemu? Ti si tak, jaz pa tak. Jaz nimam, kar imaš ti, in ti nimaš, kar imam jaz. Jaz želim, česar nimam, ti želiš, česar nimaš — pa zakaj se ne bi pobotala? Če sta te dve stvari sicer res malo čudni v najinem zamenjavanju — kaj to komu mar?» je modroval Gornik, čeprav proti svojemu prepričanju, a le zato, da ni vzbudil Tonetovih sirovosti.

«Torej ti tako sodiš, kakor mislim tudi jaz,» je nekako zadovoljno odvrnil Tone. «No, to mi je všeč.»

«Vendar upam, da sva potem na čistem za vselej?» je strogo dejal Gornik.

«Oh kajpa, kajpa! Nič se ne boj!» je vzkliknil Tone.

«Dobro. Takoj ti napišem nakazilo za banko — in jutri dvigneš denar.»

«Že dobro.»

Ko je Gornik pisal, ga je gledal Tone in govoril:

«Čudim se ti pa, da siliš v nesrečo, ti, ki si vendar sicer pameten in razumen mož in greš s svojim denarjem lahko kamorkoli in utegneš živeti kot ptička na veji. Pa greš in se zagledaš v žensko! Pa ne rečem v mlado, bujno dekletce — ampak v tako — v Tino! Le kaj te je zmedlo!»

«Takó — zdaj je vse v redu.» Gornik je nalašč preslišal zbadljivke, pomolil nakazilo Tonetu in vstal.

«Vidim, da me nočeš poslušati. In ker si vstal, je znamenje, da hočeš, da grem. Že prav, ne bom te motil.» In tudi on je vstal in vzel klobuk. «Pa glej, da ti ne bo žal...»

«Ne skrbi zame — že vem, kaj delam,» je resno dejal Gornik in spremil Toneta do vrat.

«Še to,» je povzel Tone. «Nič te ne bo sram, da si mojo «bodočo» in tako dalje — kupil? Ha, ha!»

«Molči o tem! Nikogar nisem kupil! Tina pojde z menoj, ker sama hoče.»

«Torej tudi jaz nisem nikogar prodal?»

«Kakor hočeš, kaj boš govoril o tem!»

«A to vendar priznaš, da si imel láhko pot z menoj? Kdo drugi bi te drugače — he-he!»

«Sodim, da veš, kako in kaj — čemu nepotrebne besede? Zbogom! Vse drugo pri odvetniku. Tam podaš izjavo, da si zadovoljen in soglašáš z ločitvijo, ker se ne razumeta.»

«O seveda! To že utegnem storiti. A bi lahko tudi nagajal... he, bi? Kako si prebledel, ti zaljubljeni Andrejček, ti! Pa komu dam vse v roke?»

«Pircu — Tina že ve.»

«Je prav — torej bo ona delala vse to?»

«Ona.»

«In jaz bom prost. — A ti — revež. — Pa že grem, že grem. Na zdravje!»

Ko je Tone zaprl vrata za seboj, se je Gornik ustavil pred oknom in bobnal po šipah. «Prodal — kupil, prodana — kupljena — vraga vendar, kaj me moti zdaj to! Jaz vem, da Tino ljubim, da mi brez nje ni do življenja — in če bi moral prodati vse, raztrgati ves svet — storil bi, le da bi prišel do nje. Če je to dobro, neumno, slabo, pametno — ničesar ne vem. Tina, oj Tina — le ti, le ti!» Stresel se je, sedel k mizi, vendar mu ni šlo delo izpod rok in ves dan so ga mešale misli na sedanost in še bolj — na bodočnost.

Tone je obstal pred hišo in preudarjal: «Bi šel na desno ali na levo? Na levo — je urad; to ni nič, danes ne bom delal in tudi v glavi mi ni prav jasno. Na desni je morje; — dobro, proti morju pojdem — morda kóga srečam, pa pojdem kam po razvedrilo.» Vzravnal se je in šel med množico, ki je hitela po opravkih. «Kam se jim tako mudi? Da se jim ljubi!» je mislil Tone in prav počasi korakal dalje. «Takole skrbeti, delati — to ni zame. Nisem rojen za delo. Gotovo je aristokratska kri v meni. Ko bi imel gradove! Hej, kako bi znal živeti! Škoda, kako narobe je vse na svetu. Zdaj ta-bedasti neumni Andrej! Bogát je, prost — in gre in si naprti žensko — žensko, kakršna je Tina! Saj ne rečem, je že bila, dokler je bila — zelo zaljubljen sem bil nekoč

vanjo, a potem, táke, kakršna je zdaj — Bog me varuj — in prav dobro je prišlo vse to z Gornikom. In jaz sem svoboden na vse štiri kraje in pojdem — pojdem — nemara res v Ameriko. Ali tudi ne; — ali pojdem in se vrnem; ali — kakor bo, pa bo. Zaradi Vande mi je malo sitno, saj jo imam prav za prav rad. Vendar že vidim Tinino kri v njej in opažam poglede, ki mi niso dobrohoteči. Nič ne mara zame. In kako bi! Ko vem, da ji Tina kvasi o meni tako in tako in Vandi nisem v njenih očeh, kar bi moral biti. Eh — ne bom se cmeril; imam še preveč življenske sile v sebi. Zares — vse je prišlo prav lepo in kar zaukal bi. Šalobarda, kdor vzdihuje ali se bije v takih slučajih! Nak, mene bi bilo škoda za vse tako početje. Hej — ves svet — ves mi je odprt!» Nehote je pomaknil klobuk na zatilnik in globoko zavzdihnil in se s širokim pogledom razgledal po mestu. Večji in večji je bil vrvež krog njega in od morja sem je zaslišal žvižg siren in se je spomnil tujih krajev. «Vse bom še obredel, vse povsod me bo dosti; za zakon pa nisem rojen in nisem bil in ne bom za spono, za skrb.» Počasi je šel po pomolu in njegov pogled je objel vso široko plan zelenega morjá. Galebi so se zibaje zaganjali v brezmejne vodé in njih iskreča se belina se je svetlikala kakor srebrna luč. Tone je postajal in šel spet dalje, a potem se je okrenil in se napotil spet v mesto. «Kam bi zdaj?» se je domislil. «K Bizjakovim pojdem, lepo je pri njih in gospa Poldi me bo gotovo vesela,» je sklenil in kmalu vstopil v starinsko hišo, ki ji je bilo videti, da stoji za vse večne čase in se ne zmeni za ves svet. Modro je gledala na široko, mrko in resno cesto, ki se ji je poznala le skrb za bogastvo, za denar in trgovino. Tu ni bilo izložb, onih kričečih, ponujajočih se. V resni mogočnosti je bila cesta vseč sama sebi, kakor bi vedela, koliko bogastva je vseokrog nje. Tu in tam je široko gledal napis raznih tvrdk in znanih imen; težki vozovi so stali pred hišami ali se zibaje in škripaje počasi pomikali proti morju in kolodvoru. Mogočna vseoblast denarja in treznega, stoletja starega dela je polnila vso to cesto.

Zamolklo je zazvonil zvonec pri vratih in služkinja je odvedla Toneta v salon, kjer so se v pohištvu, slikah in zavesah mešali okusi in neokusi vseh časov in se gnetli slogi vseh zadnjih desetletij. Že so se odprla vrata sosednje sobe in Poldi je vzkliknila z najprijaznejšim naglasom:

«Dobrodošli, dobrodošli, dragi gospod Mlakar!»

«Klanjam se, milostljiva!» Tone se je globoko priklonil in poljubil Poldino roko, da je Poldi živo zardela in dejala še prijaznejše:

«Sedite, sedite, gospod, in bodite kakor doma.»

Tone se je zahvalil in se pogreznil v ogromen naslanjač, Poldi pa je sedla na zofo, ponudila cigarete in tudi sama segla po njih.

«Poslavljam se, gospa,» je pričel Tone in bil nenadoma prepričan o resničnosti svojih besed.

«Poslavljate se? Pa kam hočete zdaj na jesen?»

«V Ameriko.»

«Moj Bog, ali se norčujete? Je resnica?» Poldi je poskočila in plosknila z rokami. «Pa kaj vas je napotilo k temu in — Tina, kaj bo ona?» je hitela v eni sapi dalje in sedla tik Toneta.

«Tina? Ah, to sem zapodil.»

«Gospod Mlakar, prosim vas, spravljate me v največjo radovednost! Govorite, govorite, kaj se je pripetilo, kaj je vendar?»

«In kaj menite, da bom mirno gledal vso to stvar z Gornikom?»

«Ah!»

«Saj vam je gotovo znano vse — in veste, jaz nisem človek, ki bi mirno trpel, da mu hodi kdo po glavi, pa če je to sam gospod Gornik! Ej, no, štrečno sem jima zmedel.»

«Za božjo voljo, je res to, kar pravite? Ah, moj Bog, da je prišlo tako daleč! Kako se mi smilite, vi revež, revež ubogi!»

«Hvala vam za sočutje, ki sem ga v resnici potreben. Saj si morete misliti, da se mi trga srce pri tem, ko moram razdreti dom...»

«Ne vi, ne vi, gospod Mlakar, ona ga je razdrla!» je hitela Poldi in odhitela k oknu in se spet vrnila.

«Žal, res je to — in vendar, gospa, hudo mi je.» Tako je bil prepričan o tem, kar je govoril, da se je Tone kar pogreznil v tragičnost namišljenega položaja.

«In kako bo zdaj? Dvoboj? Tina v ječo?»

«Da, če bi hotel! Tako, da, bi moral storiti. A sem, žal, premehkega srca. Z enim mahom sem spodil Tino, naj gre, kamor hoče, jaz pa pojdem v Ameriko, jaz, ki sem ljubil dom, ki sem veroval v srečo, v zvestobo ljudi, v zvestobo svoje žene, ki bi si bil iztrgal srce iz prsi, le da bi bil mogel izbrisati madež te rodbinske nesreče.»

«Kako strašno, strašno! — Pa pogledajte to novo preprogo, ali ni krasna?»

Mlakar se je zdrznil pri teh besedah in presenečeno pogledal na tla.

«Krasna je, res.»

«Včeraj sem jo kupila. Prava perzijska preproga. Res je draga, a mi, ne da bi se hvalila, vendar — kar imamo, pa le imamo. —

In kar koj pojedete v Ameriko? Kar z vami bi šla. V Ameriki mora biti zares krasno, tiste visoke, nebotične stavbe, pomislite, prekrasno! Kako vas zavidam! Ah — in potem, Gornik je ne bo hotel, kaj?»

«Tino? Briga me; take malenkosti so zame zares malenkosti, jaz sem človek širokega obzorja.»

«Da, da, to se vam vidi, to sem vedno trdila. Že te vaše zobe... ha, ha, ha, oprostite, a zares imate lepe zobe in rada bi vedela, kakšen zobni prašek imate. In Tina se joka, kaj?»

«Hm, za božjo voljo me prosi, da bi ji odpustil in vse pozabil —»

«Bežite! Kaj takega!»

«A tako daleč le ne gre moja dobrota. To bi bilo nečastno in svojo moško čast cenim nad vse.»

«Da, da, prav kakor sem sodila vedno o vas. — In tisto torej ni res o denarju... Nič, nič, ne razburjajte se, so le hudobni jeziki, saj veste...»

«O denarju?» Tone je prebledel in sitno mu je bilo, a v trenutku je bil spet prejšnji in je dejal:

«Gotovo vam je bil kdo natvezel ono pravljico — že vem, a vi verjamete?»

«Ah, kje — niti v sanjah, in sploh...» in je spet vstala in odhitela k oknu. «Kóga neki pričakuje,» je šinilo Tonetu v misli, a glasno je rekel:

«Še on bo potreboval denarja od mene — potem, ko se vrnem kot milijonar in ne bom gledal na krajcarje.»

«To sem si že mislila — seveda imate kóga ondi v Ameriki, sorodnika bogataša...»

«Da, lastnika rudnikov; moj bratranec je,» je kar iz rokava stresel Tone hipno laž.

«Srečni ste in privoščim vam to srečo. Kako se bo Tina še kesala!»

«Da, kako se bo kesala! A jaz je ne poznam več.»

«Za greh — plačilo, prav tako. Ah zdaj...» Zabrnal je zvonec in Poldi je odhitela k vratom. «Oprostite, doktor Pirc je — in važen pogovor in...»

«Že razumem — in zbogom in klanjam se, milostljiva.»

«Na svidenje, morda se še vidiva. Srečno pot!»

Nekako zmeden je odšel Tone in je že med vrati srečal Pirca in naglo smuknil mimo njega.

«Navsezadnje že vse ve, kaj vraga, da prihaja zdaj...» In ko je bil na cesti, je bil izredno slabe volje.

Vsa vrtoglava je Tina begala iz sobe v sobo, pospravljala obleko, perilo, odslovila služkinjo. Vanda se je veselila, da pojdeta iz Trsta, da ne bo treba nekaj časa v šolo in je hitela za Tino in ji pomagala, kolikor je zmogla. Že so bili pripravljeni kovčegi, ko se je Tina nenadoma zdrznila ob misli, če je prav, kar počenja in če res ni nobene druge poti več, nobenega drugega izhoda iz vse te zmede. Nenadoma je začutila nujno potrebo, govoriti s kom drugim, z nekom, ki ni bil soudeležen pri vsej tej stvari. Spomnila se je svoje sestrične, Melanije Rižnarjeve, ki je bila zdaj poročena v Trstu. «Sicer nisva kdovekako dobri, malokdaj govoriva, a zdi se mi, da bi bilo dobro, če bi šla k njej, ker je resna in pametna, in ji vse povedala in razložila in jo vprašala za svet.» V naglici se je odpravila z doma. In kakor bi bila sama v vsem Trstu, ni niti videla ljudi po cestah, je ni zanimalo ničesar krog nje, hitela je in hitela in se ustavila v ozki ulici, med vrtovi in napol kmetiškimi hišicami nedaleč od sredine mesta. Preden je potrkala, se je šele spomnila, kako čudna je njena pot in so se ji zjasnile misli.

«O, Tina,» je dejala Melanija, ki je odprla vrata, «kaj je pa tebe privedlo k meni?»

«To in ono,» je odgovorila Tina in pristavila: «Če kaj utegneš, govorila bi rada s teboj.»

«Ti z menoj? To je pa čudno, ko sicer ne zahajaš k meni in je še veliko, da več, kje stanujem. Časa pa res nimam dosti, sem sama za vse. Pa kaj stojiš?»

«No, še vedno si, kakršna si bila časih. Nič kaj prijazna in kar nerodno mi je.»

«Beži, beži, o prijaznosti ne razmišljam in meni ni prav nič nerodno. Sicer pa, če nočeš sesti, lahko greš.»

«Toliko te še poznam, da vem, da hočeš reči s tem, naj sedem.»

«Kakor hočeš — no, pa pojdi v sobo, v kuhinji se res ne bova razgovarjali.»

Tina je vstopila v sobo in se ozrla.

«Kako lepo je pri tebi, glej, glej, še vedela nisem. In kako čisto. In vse sama delaš?»

«Kdo pa?»

«In rada?»

«Rada — in tudi ne pomaga, če nerada! Take so razmere — in hočeš — nočeš, moraš se potopiti vanje.»

Tina se je zresnila in se zazrla v ozki, blede obraz Melanije, v fine poteze krog oči in trpki nasmeh krog ustnic in v krepko

začrtane, v lahnem loku vzbočene obrvi, ki so dajale vsemu obrazu nekaj posebnega, nekaj, kar ni spadalo v okvir vseh teh ljudi, ki jih je videla in srečavala vsak dan. To je bil obraz iz prejšnjih stoletij, obraz plemenitih gospá iz srednjega veka, ki jih vidiš na slikah starinskih zbirk in ki zró vate z zagonetnim, skrivnostnim izrazom. V glasu pa je bil oster, do skrajnosti podčrtan ton.

«Kaj me gledaš?» se je v smehu spomnila Melanija in sedla.

«Takó, šele zdaj te prav za prav dobro vidim in me zanimaš, ker vem, kakšen lep dom imaš.»

«Je že prav, je že dobro. — In ti?»

«In jaz — in jaz ne vem; ničesar ne vem in sem prišla k tebi po svèt.»

«Pa odkod toliko zaupanja? Pa le govori.»

«Torej — ločim se.»

«Ločiš! Od moža?»

«Da.»

«To je neumno.»

«Zakaj neumno? Saj je to že vendar vsakdanje.»

«In zato, meniš, da ni neumno? Le nazaj, nazaj, če še ni prepozno.»

«Oh, kako si grozna! Čakaj, da ti vse povem.»

«Kaj mi boš pravila! Ločitev je neumnost. Če si poročena, si poročena — in konec.»

«Pa čakaj vendar, saj ne veš, kakšen je moj slučaj.»

«Če je še tak, ne smeš od moža.»

«Pa boš sodila drugače, če ti vse povem.»

«Torej — govóri!»

Tina ji je povedala vse po vrsti.

«In — kaj porečeš zdaj?» je vprašala Melanijo ob koncu in se zazrla vanjo.

«Da je ločitev vendarle neumnost.»

«Pa po vsem tem vendar ne morem več živeti s Tonetom, če me je tako rekoč prodal?» je vsa iz sebe vzkliknila Tina.

«Že razumem tvoje ogorčenje. A pomisli, poglej vase: Kdo je kriv? Ti ali on?» je mirno nadaljevala Melanija.

«On — in samo on!»

«Dobro, recimo, da nosi všo krivdo Tone. A še nekaj: Kakšen je bil tvoj dom?»

«Kako meniš?»

«Red, snaga in tako dalje.»

«To? Ah, izpočetka sem bila pač vsa v ognju glede teh stvari, a potem sem opustila vse tako početje; preveč sem bila ubita, da bi bila sploh videla kak dom.»

«Ah, vidiš, Tina! To je. In potem hočeš, da bi bil videl on — mož, ki gleda vse drugam, ki ga vabijo pota na vse strani, ki hoče še vedno one prostosti, kakršno je užival nekoč, ko je bil fant; potem hočeš, da bi bil on videl dom, če ga ti sama nisi hotela videti!»

«No — in kaj! Zapreti bi se bila morala med štiri stene in živeti kot sužnja?»

«Ne takó, vendar bi bila morala z vsemi silami prikleniti moža nase, bodisi zlepa ali zgrda, a takó, da bi on tega ne bil nikdar slutil.»

«Takih komedij ne poznam. Se mi tudi noče do njih.»

«To niso komedije. Ali, če že prav hočeš, to je komedija življenja sploh. Mar si zdaj brez komedij? In ločitev zakona ni tudi komedija?»

«Ah, ti vsega tega ne razumeš in človeku paraš srce in dušo kar na dvoje. Kdo misli tako daleč!» Tini je bilo že skoraj žal, da je bila prišla in se je vsa ogorčena zazrla skozi okno, odkoder je bil prekrasen razgled na vse mesto in morje.

«Da, Tina, prav tako daleč je treba pomisliti.»

«To je luksuz, ki ga utegneš imeti ti, ki ne veš, kako je življenje v zakonu trdo in okrutno.»

«Da jaz tega ne vem? Meniš, da grem po svoji poti kar tako brez ovir? Ne, draga moja; bojujem se, bojujem dan za dnem, v tajnih nitih vodim vojno proti vsem sovražnim silam, ki mi hočejo ugrabiti moža in mir dóma.»

«In da moreš vse to! Ne, jaz nisem taka, nikdar ne! Čemu potem živim? Saj nisem žival?»

«O tem bi se dalo govoriti noč in dan, Tina. To so dolge debate — o življenju in človeku-živali. Pa pustiva. Torej ti na vsak način vztrajaš pri tem, da ne moreš več s Tonetom?»

«Na vsak način — ne morem, studi se mi!»

«Škoda, škoda. In Vanda? Poglej, ali ne veš, da bo nekoč velika?»

«In bo vedela, da je bil njen oče brezsrčen človek.»

«In to bo lepo! To ji bo v srečo v življenju!»

«Ah, kje je še to! Sicer ji pa jaz ne bom jemala ljubezni do očeta, če je je kaj v njej.»

«Verujem, to bodo opravili drugi. In mogoče, da opravijo takó, da bo zasovražila tebe — mater in bo potegnila z očetom. Kaj rado je tako na svetu.»

«Kaj ti vse veš! A tako daleč ne mislim danes. Sicer sem pa zdajle zopet čisto na jasnem in vem, da se ločim in poročim z Gornikom.»

«In te ni strah novega zakona? Ko sama praviš, da ne maraš bojov in komedij?»

«Pri Andreju ne bodo potrebni boji. On me ljubi.»

«Tudi Tone te je ljubil.»

«A ne jaz njega.»

«Tudi — v začetku.»

«Kaj takrat! Tedaj sem bila še otrok.»

«Vidim, da nočeš do sebe. Vendar bi ti svetovala, če se že ločiš, a ne poroči se z Gornikom.»

«Kako pa? Kako bom živela sicer?»

«Saj si učiteljica. Poiščeš domá službo in prav lepo bosta živeli z Vando.»

«Ha, ha, kako si naivna! Da bi šla služiti? Pa če mogoče v hribe, kaj? In bom trpela še dalje in še več in prenašala jezike o ločenih ženah in tako dalje? O, Melanija, ti si še otrok!»

«To je resnost življenja in je življenje v čistoči.»

«Čistoča! Beži! Poglej druge!»

«No?»

«Strnadova, Bizjakova — kaj pa té?»

«Ne glej takih! Meniš, da sta srečni?»

«Pa še kakó! In če bi ne bili, denar imata — in tudi Gornik ima denar.»

«Potem, Tina, če misliš takó . . . potem, seveda, so vse moje besede bob ob steno. A po svét si prišla in menim, da sem ti svetovala, kakor bi ti ne mogla bolje. Sicer pa glej, sama boš trpela . . .»

«. . . in živela. In živeti hočem še in še!»

Melanija ni odgovorila in je prekrižala roke v naročju. Tina je vstala.

«Žal mi je, da nisem večkrat prišla k tebi, ki imaš prav lep dom in je mir krog tebe. A oprosti — filistrska si pa skozi in skozi.»

«In edino filistrstvo je za miren in srečen zakon.»

«Hvala, a jaz ne morem; jaz nisem taka.»

«Kdor noče — ni.»

«Morda tudi nočem; to mi je v krvi.»

«Res je; ženska si, ki ne ljubi mirú. In zato se mi smiliš.»

«Le nikar — še bo prijetno! Poznaš Andreja? No — kaj ni krasen mož in dober in plemenit?»

«On že — a ti ne boš znala.»

«O, če bo denar, bo že šlo. Pa zdaj grem; še k odvetniku moram — k Pircu.»

«K temu?»

«No?»

«Nič, nič; a ni mi všeč.»

«Jaz ga ne poznam natančneje, a Gornik mi ga je priporočil. Torej oprosti nadlegi, dobro se imej v svojem varnem kotičku — in hvala za besede, čeprav niso po mojem prepričanju.»

«Zbogom, Tina! Premisli, premisli še vse — dobro premisli, da ti ne bo hudó nekoč!»

«Hvala. Hujše mi pač ne bo.»

Melanija je zrla za njo in hudó ji je bilo pri srcu. Tina pa se je otresla vseh dvomov, pomislekov in vseh pekočih očitaj in je kljubovalno nastopila pot v drugo smer. (Dalje prihodnjič.)

Stano Kosovel:

Podoknica.

Nocoj še luna ne sije,
dež za oblaki se krije —
skrij se še ti

tja pod šumeče odeje,
da te ljubezen ogreje
od vseh strani!

Trave so trudne in spijo,
črčki se nič ne glasijo,
le od goré

čuje se votlo bobnenje
in od potoka šumenje
mlinske vodé.

Dèkle, ne boj se šumenja,
dèkle, ne boj se bobnenja,
zàpri oči,

— s tabo se Bogec ne krega! —
čuvaj te sèn vsega zlega,
sladko zaspil!

Marija Kmetova:

〈Nadaljevanje.〉

V metežu.

Doktor Pirc je bil v svoji pisarni in je bolj ležal nego sedel v širokem naslanjaču in je zrl v kolobarčke dima, ki so se vili iz dišeče smotke. Po obrazu mu je polzel lahen nasmeh. Mislil je na veliko novico, ki mu jo je povedala Poldi Bizjakova. «Ah, ta ženska,» je govoril sam sebi v mislih, «kako uživa v tem dogodku! Saj je bila kar planila vame s to 'strašno' novico, kakor je dejala. 'Grozno, strašno.' To ji kar tako hiti iz ust in s slastjo požira vse dogodke, ki so, ki so bili in ki pridejo. Tele! Časih bi jo prav z veseljem prijel za nos in jo prav dejansko potegnil po sobi gor in dol — in dol in gor — ha — ha —, to bi bilo nekaj! — Mlakarjeva, Mlakarjeva — kaj vruga, saj jo vendar poznam, seveda jo poznam! Ta se torej loči — ali kaj —, da jo je on zapodil . . . Hm, to pač ne bo res, kolikor jaz poznam Mlakarja. Ta pač ne zna poditi — nasprotno —, on bi se dal zapoditi. Komedija, komedija. Marijo nete, glumci — fej — in občinstvo ploska, to slavno občinstvo! Druhal. Nenasitna žrela se kar takó odpirajo in zobje se svetlikajo, cmokaje goltajo, goltajo, — za suho zemljo bi šli v ogenj in smrt. Fej! Vse bi prijel za nos, jih zvezal z vrvjó in jih vlečel sem pa tja — in še pete bi mi lizali. Zajedavci, uši — brr — in to so ljudje! Ženske — vse prodane, moški — vsi prodani; gnetejo se in gnetejo in stopajo drug drugemu na glavo. Ah, kako je to smešno, smešno, smešno! Pa kaj, daleč je, da bi me bolelo — še bolj daleč, da bi se potopil vanje. — «Naprej!» je zaklical, ko je mahoma zaslišal trkanje in se malomarno ozrl proti vratom. Pa je takoj vstal in odložil smotko.

«Klanjam se!»

«Dober dan. Moje ime . . .»

«Vem, vem — gospa Mlakarjeva. Izvolite!» in je ponudil prostor tik pisalnika in tudi sam sedel. Tina je bila nekoliko v zadregi in je dejala:

«Vi me poznate, gospod doktor?»

«Pa seveda! Lepega obraza ne pozabiš kar takole — ha, ha — kaj se ne spominjate?»

«Morda — zdi se mi — na neki veselici . . .»

«I kajpa — lani o pustu! Lep praznik — pust — kaj? In vsi smo bili maskirani.»

«Jaz ne — in tudi vi, kolikor vem . . .»

✕

✕

«O, gospa, saj danes ni pust in nosite masko, ha, kaj ni res?»

«Masko? A takó — že razumem; a danes . . .»

«Vam ni do mask, vem. Tak izvolite jo sneti. Oprostite, reči hočem: čému se imam zahvaliti za čast vašega obiska. — Da torej govorim v besedah, ki so sploh in sploh.»

«In sploh, gospod doktor, ne utegnem dosti . . .»

«Hvala.»

«. . . in sem prišla po opravkih.»

«Prosim.» Pirc se je nalahno priklonil. «Vaš sluga.» Tino je že grabila jeza in rdečica je zaplala na licih; komaj se je premagovala, da ni vstala in šla in po tihem si je mislila: «Nesramen človek — in tega mi je nasvetoval Andrej?» A glasno je dejala:

«V sitnem položaju sem.»

«Vem; ločitev zakona.»

«Veste? Kako?»

«I kar tako. Pa ne dajte se motiti in povejte, kako in kaj — že poslušam. Prosim!»

Tini je nekako pošla sapa in ko je govorila o vsem, so se ji zdaj pa zdaj zatikale besede, a k sreči je zrl Pirc ves čas v mizo in se ni niti zgenil. Le ustnice so se krivile in Tini se je zdelo, da bo zdaj pa zdaj planil v grohot.

Pirc ni utegnil odgovoriti ob koncu Tininega pripovedanja, zakaj nagloma je potrkalo in, preden se je Pirc odzval, je hitro vstopil Tone. Tina je poskočila, a Pirc je prikimal in povabil Toneta, naj sede in dejal:

«Prav, da ste prišli, gospod Mlakar. Tako bo šlo vse hitreje. Gospa, izvolite sesti, prosim.»

«Torej sem prav prišel, gospod doktor?» je povzel Tone, ki je brž sedel in se nasmehnil. «Nisem vedel, da je . . .»

«Vaša žena že tukaj,» ga je prekinil Pirc. «A ker mi je pravkar povedala že vso to zadevo, je dobro, da ste tudi vi prišli.»

«No, kaj torej?» je vprašal Tone. «Že vse veste? Potem je prav — in jaz vam kar koj povem, da ne bom sitnaril.»

«Saj bi tudi ne kazalo,» je dejala malomarno Tina, ki je bila vsa bleda in ni Toneta niti pogledala v obraz.

«To, seveda, je drugo vprašanje, če bi kazalo ali ne,» je dejal Tone. «Če bi hotel, pa bi padlo vse v vodo.»

«Prosim, prosim, gospoda,» je prekinil nesoglasje Pirc in nadaljeval:

«Torej ste vi, gospa, za ločitev zakona?»

«Na vsak način.»

«In vi gospod?»

«To se razume.»

«Vzrok, ker ne moreta in ne marata nič več živeti skupaj. Je prav?»

Tina in Tone sta molče prikimala.

«In nikaka poravnava ni mogoča med vama?» je presekal Pirc, ne da bi hotel slišati odgovor Toneta, ki je bil na Tinine besede že hotel poskočiti in jo zavrniti z vso ostrostjo.

«Kar se tiče mene,» je dejala Tina, «nisem za poravnavo. Na noben način.»

«Jaz,» je dejal Tone, «sem vesel, da bom spet prost in bom živel brez skrbi.»

«Imenitno,» je povzel Pirc, «po vsem tem bo stvar kmalu rešena.» Ironično se je nasmehnil in dejal spet: «Vendar vaju moram še siliti k poravnavi. Saj bi bilo to čisto naravno, da bi se pobotala. Vsa zadeva ni tako zelo resna in . . .»

«Gospod doktor, prosim, po vsem, kar sem vam povedala — in sploh — jaz nočem in ne in ne!» je skoraj zavpila Tina.

«Ali ni imenitna ta moja ženka, kaj?» je dejal Tone in se zasmel na ves glas. «Pa le poslušajte jo, tudi jaz nisem za nikake poravnave več.»

«Ah!» je nejevoljno vzkliknila Tina in vstala, rekoč:

«Gospod doktor, hočete še kakega pojasnila?»

«Zdaj nič več, gospa. Vse spravim na zapisnik in ko oba podpiseta izjavo, potem — adijo zakon in pozdravljena prostost, ha, ha.»

«Dobro,» je povzel Tone. «In kdaj bo to?»

«Kdaj?» je vprašala tudi Tina.

«Nekoliko časa bo že trajalo; a bodita brez skrbi, vse bo šlo gladko. Res, tako lahkega slučaja ločitve zakona še nisem imel izlepa. To me veseli, kar takole — prav. Še nekaj. Hčer imata, Vando, če se ne motim, kdo bo skrbel zanjo?»

«Jaz,» je dejala Tina.

«Hči spada k materi — tudi meni je tako všeč.»

«Že dobro,» je odgovoril Pirc, «tudi to bomo zapisali. Listine bodo še potrebne od vseh treh, podpisi, pečati, koleki — in konec.»

Tina in Tone sta se pripravila, da gresta, a Tina je brž odhitela k vratom, da bi ne šla skupaj s Tonetom, nakar je ta dejal:

«Kako se me boji, he, he — pa sem izborno razpoložen. Ali nisem imeniten človek, gospod doktor?»

«Res, preimenitni ste, gospod Mlakar,» je dejal Pirc in toliko, da se ni zasmel na ves glas. Tina je brž pokimala Pircu in odšla in Tone je počasi odšel za njo.

Ko je bil Pirc sam, se je smejal in pomislil: «Te uboge živalce, kako kobacajo po vseh štirih, ha—ha—ha. A ona — o, imenitna ženska, to si velja zapomniti. On pa, vraga, ne bi hotel živeti z njim niti deset dni, nikar deset let!»

3.

V noči se je bila odpeljala Tina, ker že ni mogla pričakati trenutka, ko bo prosta Toneta tudi po zunanje. Medlele so zaspane luči pred kolodvorom, vse mesto je dremaje sililo v zaspanec. Od morja sem so se zdaj pa zdaj zasvetile lučke in spet utonile v noči. Kakor v zdehanju je zažvižgala sirena in ni našla odmeva življenja. Za kolodvorom so se v težkem sopihanju in prerivanju motovili vagoni in lokomotive so strmele z žarečimi, prežečimi in zlohotečimi očmi. Tu pa tam je veselo po mežiknil odsev luči na tračnicah in ljudje so postajali in so bili čudno blede in medli kakor mrtveci, ki bi vstajali iz groba.

Vanda se je stiskala k Tini, mrazilo jo je in kakor v domotožju so ji prihajale misli na gorko posteljo. Trepetaje je čakala, da se odpelje. V hrepenenju po vožnji in obenem v želji po postelji in zunanjem neprijetnem občutku zaspanca, je zdaj pa zdaj pogledala mater in Gornika in se ji je čudno zdelo, da je Gornik ves tako blede in prepaden. Čutila je, da imata z materjo nekaj posebnega v besedah in da mati ne čuti, kako jo stiska za roko in jo vleče proti vagonu.

«Da bi srečno prispela, Tina, da se boš pazila,» je šepetal Gornik in neskončna bol ločitve mu je stiskala srce in davila glas v grlu.

«Ne boj se, Andrej, saj se ne peljem v Ameriko! Kaj je Maribor, saj to je kar tu — doma,» ga je tolažila Tina, čeprav tudi njej ni bilo veselo v duši. «Vendar se bojim,» je odvrnil Andrej, «pomni, da si mi ti vse in če izgubim tebe, izgubim sebe. Misli name, varuj se — ah — toliko bi ti še povedal, a glej, zdaj, ko bi moral govoriti, mi ne gre beseda in tako hudó mi je. Bojim se, kaj bo jutri in potem, ko te ne bo, ko te ne bom videl, kakor sem bil vaju in kakor mi je zdaj že prešlo v vse moje bitje. O, Tina, misli, misli name.»

«Andrej, ne bodi žalosten. Saj se vrnem in potem bo sreče na dolgo in široko.»

«Potem, da, potem! Saj res, kaj bi se cmeril in še tebi delal težke ure. A ne morem; saj mi je, kakor bi si izrezal kos srca in ga vrgel na cesto.»

Že so se gnetli ljudje krog vlaka, brneli so glasovi, zdaj in zdaj se je ostro zapičil žvižg v temó, rdeče luči so skakale in v lokomotivi je svrščalo in šumelo.

«Mama, zamudili boval» je v strahu vzkliknila Vanda in Tina je dejala:

«Res je čas, Andrej; pozdravljen in pišil»

Gorniku je bilo, kakor bi mu srce poskočilo v grlo in krčevito se je oprijel Tininih rok.

«Misli name, Tina; življenje si moje in vrni se, skoraj se vrni...» Beseda se mu je pretrgala, objel je Tino in jo poljubil in zdelo se mu je, da je ne bo videl nikdar več. Še se je poslovil od Vande in ko sta bili že obe v vagonu in se je vlak že pomikal, je stal še vedno na peronu in bilo mu je, kakor da je sam na vsem božjem svetu. In ko je bil vlak že daleč zunaj, se je sunkoma okrenil in šel kakor v sanjah proti domu.

Tina pa, kakor bi ji odleglo, ko je sedela v vagonu; globoko je zavzdihnila, nehote pretegnila ude in zdelo se ji je, da gre nekam v prostost in je prišla mladost še enkrat ponjo.

Vanda je strmela predse in rada bi bila izprašala mater o Gorniku. Vendar je čutila, da ne sme s takimi besedami na dan, pa se je zleknila na sedežu in že je zaspala čez nekaj trenutkov.

«Za božjo voljo, Tina, Vanda — vedve — zdaj in kako?» je kakor brez uma vzkliknila Tinina mati, ko sta zjutraj prišli z Vando v njeno stanovanje zunaj Maribora.

«Sva pač prišli,» je odvrnila nekoliko v zadregi Tina in pristavila: «Saj ne ostaneva dolgo, a zdajle sva trudni in počitka potrebni. Posebno Vanda si želi postelje.» In namignila je materi, naj ne izprašuje dalje, dokler je Vanda poleg. Ko je bila Vanda že v drugi sobi, je mati brž vprašala Tino in ji napeto zrla v obraz:

«Tak zakaj — čemu si tukaj?»

«Bi vam povedala kar koj in naravnost?»

«Je že spet kaj posebnega! Ah, Tina, moj Bog — se že kar bojim — pa povej, povej!»

»Nu — ničesar tako nenavadnega in posebnega ni; a to mi povejte: če se dva ne razumeta in ne moreta razumeti, kaj je najbolje?»

«Potrpljenje, Tina; vedno in povsod.»

«Ne — ločitev. Tako zdaj veste.»

«Ločitev? Torej ločila si se? Od moža ločila? O, Tina, Tina, v grob me spraviš! Pa saj sem slutila, saj sem že zdavnaj slutila —

in vendar, da bo res, da je že zdaj res — tega nisem vedela. Ti, moj Bog — in to mi kar takole poveš, kar zdajle na vse zgodaj in kar prideš — in — kar ... Nič; nazaj moraš!» je sklenila mati odločno in temna rdečica ji je zaplala na obrazu.

«Ne bojte se, mama; saj vam ne bom v nadlego, niti jaz niti Vanda.»

«Kaj bi o tem! A moja dolžnost je, da te spravim nazaj k Tonetu. In to kar koj s prvim vlakom in ...»

«In ne — ne pojdem; nikdar več in pod nobenim pogojem. Saj me je prodal za stotisoč kron.»

«Prodal? Tone? Povej!»

Tina ji je povedala, kolikor je imela zbranih misli, a od vožnje in vseh zadnjih dogodkov je vse drhtelo v njej.

«Torej tako je bilo. Čudno — skoraj ti ne bi verjela. A zakaj nisi pisala?»

«Čemu? Vi ste bili vedno na strani Tonetovi in bi mi ne verjeli, še manj pomagali.»

«Pa če ti je bil že sploh tako zopern, zakaj si ga bila vzela?»

«To vprašate? Vi, mati? Kaj se ne spominjate več? Kdo me je poročil s Tonetom? Dobro veste, da se jaz sama nisem!»

Udarec je bil tako hud, da je materi zastala beseda in je omahnila na stolu. In s tresočim se glasom je dejala počasi:

«Slaba hči si, ki tako žališ mater. Bog ti odpusti! In če je bilo vse tako res, le dobro sem ti hotela. Kam bi bila šla takrat z otrokom? Kdo bi bil pogledal nezakonsko mater, nezakonskega otroka? Le ne očitaj mi tega — in ne zareci se, tudi ti imaš hčer, da bi ji Bog odmeril drugačno pot, kakršno je tebi!»

«Da bi ji — res,» je odvrnila Tina in hudo ji je bilo. In pristavila je: «Toliko sem prestala že v teh mladih letih, da ne želim niti najhujšemu sovražniku teh muk. A zdaj je konec — in ne gre več tako dalje.»

«Vidiš, Tina, saj smo vse ženske reve. Meniš, da je bilo z menoj drugače? Da mi je bilo s tvojim očetom kakor v nebesih? A potrpela sem in potrpela še in še — in vsaka mora potrpeti. Že zaradi otrok. In sploh — kar tako ne gre in ne gre. Kam pride svet, če se boste kar takole ločili — za take malenkosti. Tudi v tebi je krivda, priznaj — in vrni se in trpi.»

«Že prav. Do smrti, kajne — in ko bom že golo okostje in bo hiša polna otrok — potem naj rečem hvala in kako lepo je bilo na svetu? O ne, ne! Jaz ne maram žive smrti in ne maram groba! Še sem tu — mlada sem še in ne bom se mrcvarila v takem mrtvaškem domu, v kakršnem sem bila doslej. Še bo lepo — le

nikar, mama, je vse zaman, ne pregovorite me, ne in ne!» Tina je odločno izgovorila zadnje besede in udarila po mizi.

«Moj Bog, Tina, kako me tepeš! Kako moreš! In kaj bo zdaj, kaj bo s teboj, kaj z Vando? Kam bosta?»

«Pri vas ne ostaneva in teh skrbi vam ni treba imeti.»

«Misliš torej v službo? Kolikor te poznam, služba ni zate in ne boš obstala nikjer,» je že bolj pomirjena odvrnila mati.

«Vem, vem — služba ni zame, kaj še! Niti ne mislim nanjo. Poročila se bom, da veste.»

Mati je od začudenja dvignila glavo in se naslonila nazaj.

«Kaj — kaj praviš?» je le s težavo izgovorila slednjič in pristavila: «Poročiti se misliš spet? Kaj zares noriš?»

«Ah, moj Bog, kako ste sitni, mati! Kaj me mučite s toliko vprašanji in razmotrivanji in tako dalje! Miliionarja vzamem.»

«Ki te že čaka, seveda.»

«Da, čaka me in še prav težko. Pa dajte, da vam povem, čeprav sem teh zgodb že do grla sita in jih moram praviti kar vsak dan posebej. Tak poslušajte in potem povejte, če norim ali ne.»

V kratkih besedah je Tina brž razložila, kako in kaj je z Gornikom in njo in kako z ločitvijo in da bo poroka v najkrajšem času. Mati je zmajevala z glavo, ob koncu pa se je že bližala Tininim načrtom in je dejala že vsa pomirjena:

«Prav za prav ti ne verjamem kdovekaj. Vendar, če je denar, že vem, da te bo držalo. Da te ima rad, je tudi prav, čeprav sodim, da tebi ni dosti zanj.»

«Kako to?» je vsa osupla vzkliknila Tina.

«Ker te poznam, saj si moja hči. In prav to me boli, če me sploh more še kaj boleti po vseh teh težkih potih iz mojega življenja! Veruj, Tina, da sem že kakor kamen. In glej, danes, takole sediva in si mi pripovedovala o svoji raztrganosti in zdaj spet, da si ločena žena, in spet, da se civilno poročiš z drugim. Kaj meniš, če bi imela še vso ono življensko, svežo silo v sebi, če bi si zdajle izrvala še teh nekaj sivih las, ki jih imam? Da se ne bi razjokala do obupa in v skrajnosti — da te ne bi zavrgla in spodila pri tej priči iz hiše?»

«Bežite, nikar ne glejte vse tako črno, saj ni prav nič hudega vse to in je le življenje, ki je pač zamótano, kakor sami veste.»

«Je zamótano, res — in nič prečrno ne vidim, saj to je, da ne vidim več takó. Bog mi odpusti, a jaz ne morem več in ne morem drugače. Tu si — delaj, delaj, kakor sama veš in znaš, ti sama boš trpela.»

✕

Dr. Ivan Prijatelj: Poezija «Mlade Poljske».

✕

«Ne bojte se, mati. Ljubezen in denar — to oboje je podlaga srečnega zákona.»

«Morda — v začetku, a ti nisi v pričetku; pri tebi je že drugo poglavje. — Glej, da se ne opečeš!»

«Ne bom se — in še vam bom pomagala.»

«Že mogoče, a ne verujem v to. — In kaj bo z Vando? Očim je sicer res boljši od mačehe, vendar tudi ta ni, ki ljubi otroka, kakor bi ljubil svojega.»

«Vanda pojde v zavod v Ljubljano. Sem že po poti sklenila to sama pri sebi. Pri vas, vem, da ne bi bila — in pri nama — ne maram, da bi kaj iztikala za besedami, čeprav vem, da bi jo Gornik rad videl pri sebi. Vendar — jaz nisem za to in kolikor vem, bo tudi Vanda rajša v zavodu. In bo tudi vzgoja boljša in za življenje je tudi prav, da gre malo med tuje ljudi in se pri- vadi vsemu.»

«Tako, tako. Morda imaš prav; da bi le šlo vse po sreči. To je že, če bo denar, to že gre, saj te poznam. Pa dobro torej; varuj se, od te poti ne bo potem nobene več.»

«To vem tudi jaz. Ah, sicer pa, mati, svet je velik in je širok, širok — in če ima človek še toliko hrepenenja po življenju, življenju, mati! — potem so tudi še pota, še in še so — in so tudi zame še.»

«Bog daj, no, Bog daj.»

(Dalje prihodnjič.)

Dr. Ivan Prijatelj:

(Konec.)

Poezija «Mlade Poljske».

8. Leopold Staff in ostali pesniki «Mlade Poljske». — Dočim so se neznatnejši poljski modernistični liriki v svoji dekadentski nebogljenosti opajali z artizmom, takrat, ko sta se oba prome- tejsko-religiozna Ikara, Kasprovicz in Miciński, vznášala v dušnih torturah v nadzemske višine, v tem času, sredi najbujnejšega razmaha «Mlade Poljske», je dozorel tretji véliki lirik sodobne poljske literature — **Leopold Staff**, ki se je rodil leta 1878. v Lwowu, kjer je tudi dovršil filozofske študije. Njegova visoko- kulturna osebnost je vsesavala vase najrazličnejše vplive: v gib- kosti in lehkoti izražanja se je vzgledovala na Slowackega divni verzifikaciji, v simboliki ter intenzivnosti misli na Maeterlincku, čigar spise izdaja Staff v poljskem prevodu. Nietzsche, ta véliki pospeševatelj in obenem premagatelj dekadentizma, je vlil tudi v Staffove žile voljo do okrepitve samega sebe, voljo do moči in

drugim neznan, to je bodi futurist. Vsak drugi kviri umetnost in ovira delovanje tistih, ki so za ustvarjanje res izvoljeni.

Toliko pisanja in govorjenja, kakor se ga javlja v javnosti zadnje čase, znači sicer tvorno onemoglost in nemoč, vendar mislim in upam, da je vse to le krik pred porodom.

Marija Kmetova:

⟨Nadaljevanje.⟩

V metežu.

Gospa Poldi Bizjakova je tekala v silnem nemiru iz sobe v sobo, je klicala služkinje in jih spet odslavljala in je dajala povelja vsekrižem in je sproti pozabljala, kaj hoče prav za prav. Goste je bila povabila za ta večer in še v zadnjem trenutku si ni bila na jasnem, katero obleko bi oblekla. Omare so bile odprte, obleke razvrščene po stoli — izbirala je zdaj to zdaj ono, se oblačila in slačila — a zadovoljna ni bila ne z barvo obleke ne s krojem, niti s širino niti z dolžino.

«Grozno je to,» je vzdihala na glas in se vrtela pred zrcalom. «V tej črni svili sem tako oglata in rumena. In sploh, ta Pircu ni všeč. Rdeča? V tej sem spet kakor natakara; lilasta? Sem spet prerевна. V beli ne morem biti zvečer, rjava je vsa tako okorna; siva? Poizkusimo!»

«Si gotova?» se je oglasil gospod Bizjak, debelušna dobričina, in se je s smehljajem zazrl v svojo gospo.

«Ah — gotova! Da te ni mogoče pripraviti do tega, da bi imeli novo hišo!» je vzkliknila vsa jezna Poldi in zapenjala sivo baržunasto obleko.

«Poldi — pa kaj ti hodi na misel zdaj nova hiša?»

«Ker se v tej starini že ne morem videti več —. Niti poštenega zrcala ni moči kam postaviti, da bi se človek dodobra ogledal v njem. Na — saj se ne vidim! Obrni luč —»

«Zaradi zrcala bi hodil v novo hišo? Za božjo voljo, kaj spet fantaziraš?»

«Fantaziraš ti — ki ti ni moči dopovedati ničesar. Pomagaj mi, pomagaj!»

«Saj imaš služkinjo...»

«Je za nič — sem jo že odslovila. No, kaj boš?»

«Le ne vznburjaj se — saj si lepa zame.»

«Zate!»

Po velikih težkočah se je Poldi končno oblekla, a zadovoljna ni bila.

«Ves večer mi bo skažen,» je dejala in odhitela iz sobe, Bizjak pa je počasi odšel za njo in zamrmral:

«Koliko skrbi in jeze za prazen nič. Bog pomagaj!»

Komaj je utegnila Poldi še enkrat pregledati rože v salonu, ko je zabrnel zvonec in je kmalu vstopila Meta v salon.

«Dober večer,» je pozdravila in obstala pri vratih. Poldi ji je prihitela naproti in vzkliknila:

«Ah, pozdravljena, Meta, kako me veseli, da si prišla prva, da mi poveš, je-li vse tako v redu, kakor sem pripravila, ali ni.»

«Seveda, vse prav, vse dobro,» je dejala v smehljaju Meta in si ogledovala salon. «Prav lepo, izborna — in bogato, bogato.»

«No da, kakor kdo more — saj veš.»

«In ti zmoreš veliko. — Pa kdo pride še nocoj?»

«Gornik, oba Rižnarjeva in — Pirc.»

«Kajpa — in Pirc,» je ponovila Meta in se poredno namuznila. «Če pa ne pride?»

«Kaj? Ali si izvedela, ali kaj veš?» se je v silnem nemiru zgrozila Poldi in prijela Meta za roko.

«Poldi, Poldi, kako se izdajaš! — Ničesar ne vem, le podražila sem te.»

«Nikar — že vsa sem nervozna, že zaradi obleke. Saj vidiš — uf — kar preoblekla bi se spet.»

«Oh, Poldi, da se ti ljubi! Saj je vseeno — in prav dobro ti pristojta ta obleka.»

«Zares? No — potem je dobro. Še nova je, pa kaj vem, ali je — ali ni.»

«Je, je — le potolažena bodi.»

«Hvala Bogu, saj pravim, da je prav, da si prišla prva. Pa čuj, čuj, prihajajo — še drugi so tu.»

Poldi je vstala in odhitela k vratom.

«Klanjam se!» je pozdravil Gornik in odstopil, da je prva vstopila Melanija, za njo Rižnar in za obema je zaprl Gornik vrata in poljubil Poldi roko.

«Dober večer, dober večer,» je pozdravljala Poldi in segala v roke vsem trem. Ko so sedli, je dejala Poldi:

«Gospa Rižnarjeva, malokdaj se vidiva, kako to?»

«Kaj, vedve se še vikata?» je vprašala Meta.

«Moja žena tako poredkoma prihaja v goste,» je dejal profesor Aleš Rižnar in se nasmehnil.

«In se rajša z nikomer ne tikam,» je pristavila Melanija.

«Pa kako — zakaj?» je vprašala Poldi. «Ali ni krasno — ti in ti — ali ni tako jugoslovansko!»

«Že mogoče,» je dejala mirno Melanija in zresnila obraz.

Spet so se odprla vrata in Pirc je vstopil.

«Ah, gospod doktor!» je vzkliknila Poldi in vstala.

«Ali se ne tikata?» je z najmirnejšim glasom dejala Melanija in se ozrla v stran. Poldi jo je ošinila z jeznim pogledom, Rižnar se je prestrašil, Meta se je zasmejala skoro glasno, Gornik pa se je namuznil in bi bil najrajši stisnil Melaniji roko za to opazko. Pirc pa je stopil k Melaniji, ji poljubil roko in dejal:

«Izvrstno, gospa, seveda se tikava s Poldi in prav, da ste napravili to opazko. Tako bomo brez krinke.»

«Moj mož...» je povzela Poldi in res je vstopil Bizjak.

«Tvoj mož...» je hotel reči Pirc, a se je brž okrenil in dejal:

«Dober večer, Bizjak. Tvoji gostje smo — in tebe ni.»

«Oprostite, oprostite, opravki — še v zadnjem hipu so me klicali... Tak pozdravljeni, klanjam se, čestite dame!»

Odšli so v jedilnico in po večerji so se spet vrnili v salon, Gornik je sedel h klavirju in zaigral sanjavo romanco.

«Kako je bolan,» je šepnil Pirc Meti preko rame in sedel poleg nje.

«Ljubezen — bolezen; kaj hočete,» je odvrnila Meta, pomilovalno pogledala Gornika in se nasmehnila Pircu.

«Osel,» je kratko in ostro vrgel Pirc besedo.

«In vsi smo taki osli,» je pripomnila Melanija, ki se je približala Meti in se pogreznila v širok naslanjač.

«Vsi — prav imate,» je dejal Pirc.

«Izvemš vas — seveda,» je pičila Melanija.

«Izvemš mene — kajpa, to se razume.» Pirc je smehljaje pogledal Melanijo in jo premeril od glave do nog.

«Ah — vi nadčlovek!» je dejala Meta in se zazrla v Poldi, ki je pravkar pristopila k tem trem.

«Nadčlovek?» je vprašala.

«Tvoj mož, da,» je odvrnil Pirc in nadaljeval: «Poglejte, kako dremlje! To je nekaj, vidite: sanjava romanca, klavir, človek, ljubezen — kaj to njega briga! On izvoli zadremati; on spi!»

«V resnici!» se je zgrozila Poldi v šepetu. «Vedno mi dela škandale,» je siknila in hotela k možu, a Pirc jo je pridržal, rekoč: «Pusti ga. Ali ni vseeno, če bi govoril z nami ali pa če spi? Saj je vseeno!»

«Tudi vi imate to teorijo, vse je vseeno?» je vprašala Melanija.

«Da. In vi?»

«Do želodca — delj ta vseenost ne seže.»

«Ej, Melanija, poglej jo, človek! Odkdaj pa ti govoriš o želodcu? Ti, ki si bila nekoč tako vsa polna idealov!» je s smehljajem govorila Meta.

«Jaz sem zelo realna. Vse so sami računi, še čuvstva.»

«No, no — da si še ti prišla do tega! Kdo bi si bil mislil. Ali te je zakon naučil teh pravil?» je vprašala spet Meta.

«Zakon?» je dejal Rižnar in prisedel k ženi. «Ali ni zakon nekaj lepega na svetu?»

«O — vi ste pa novinec, gospod profesor,» se je vmešal v pogovor Pirc in Poldi se je zasmejala.

«Novinec? To ne — vendar sem mnenja, da je zakon edina trdna podlaga družabnega življenja.»

«Trdna podlaga?» je vprašal Pirc. «Trdnih podlag človeštvo sploh nima — in zakon je na zelo ohlapnih nogah. Pa prav ta.»

«Odločno ugovarjam,» je povzel Rižnar.

«Dokazi, dokazi!» je vzkliknil Pirc.

«Prosim,» je dejala Melanija in pokazala nase in svojega moža.

«A tako! Potem čestitam,» je odvrnil Pirc in si grizel ustnice.

«A čakajte — ni še vseh vajinih dni konec!»

«Hvala Bogu, ker upam na še lepše!» je dejal Rižnar.

Meta se je zazrla v oba Rižnarjeva in globoko zavzdihnila.

«Blagor vama,» je dejala in se zamislila.

«Otročja sta,» je šepnila Poldi Pircu in se nasmehnila v posmilovanju.

«Morda nista otročja,» je v mislih odvrnil Pirc in se zazrl v preprogo.

«Kaj veselejšega, gospod Gornik!» je vzkliknila Poldi in se zasmejala. «Vsi bomo sentimentalni.»

Gornik toliko da ni poskočil od klavirja, tako je bil zamišljen ves čas in je dejal:

«Kaj veselejšega? Mi je prav žal — a ne morem.»

«Ker je pestovati se prijetno; da, da in tralala,» je počasi dejal Pirc in zazdehal.

«Kako?» je vprašal Gornik.

«Nič. A nekje biva prelepa gospa.»

«Gospa Tina,» je dodala Poldi in se hudomušno zasmejala.

«Gospoda — klanjam se!»

Vsi so se preplašeno ozrli.

«Gospod Mlakar!» je vzkliknila prva Poldi.

«Jaz — seveda,» je odvrnil ta in sedel. Razmršen je bil, bled, zaprašen in oči so bile vse motne in pijane. Pirc je pristopil h Gorniku, ki je stal kot vkopan pri klavirju in mu šepnil:

«Če potrebujete sekundanta? Kar dajta se!»

«Neumnost!» je odvrnil Gornik. «A kaj hoče ta človek? Saj je vendar že izplačan in sem mislil, da je že odšel iz Trsta.»

«Veseli bodite, da ni v Mariboru.»

«No?»

«Nič. A ponavljam: veseli bodite, da ni v Mariboru.»

«Izzivate, gospod doktor?»

«Izzivam? Niti na misel mi ne pride! Jaz le tako mislim. Ah — kako ste bolni, zares bolni!» Pirc se je okrenil k ostalim in je videl, da Bizjaka ni bilo več v sobi, da sta bila oba Rižnarjeva pripravljena oditi in je sedela le Meta in se smehljala, a Poldi je govorila z Mlakarjem.

«V Ameriko pojdem, da,» je pravkar dejal Mlakar.

«Pa kdaj?» je vprašal Pirc. «Potrebujem vas še. Jutri zanesljivo pridite k meni!»

«Že vem. Pridem. A zdaj grem. — Hej, Gornik, dober tek ti želim in Tino pozdravi!» In je že vstal.

«Tone — kratkih besed bodi! S teboj sem opravil. In da se upaš tu — v družbi — fej!»

«Ah, kako me zabavata!» je vzkliknil sam pri sebi Pirc, a glasno je dejal:

«Ne mislita, da je tu moja pisarna, gospoda!»

«Pisarna gor, pisarna dol — in družba in dame in tako dalje — a Gornik, pomni: čeprav v Ameriko — a izginil ne bom za vse večne čase. Tak Tino pozdravi, lepa je bila nekoč in adijo vsi skupaj!»

Kakor je bil prišel, je spet odšel in vsi so zrlili za njim, Pirc je pripomnil:

«Evo, gospod profesor Rižnar: zakon je edina trdna podlaga — kaj? Ha, ha!»

«Izjeme ne motijo,» je mirno dejal Rižnar in Melanija je pripomnila: «Neokusni ste, gospod doktor,» in je odšla z možem.

«Glej, glej — gospa Melanija ni karsibodil!»

«Jaz je ne maram,» je dejala Poldi.

«Meni je všeč,» je odvrnil Pirc. Poldi je zardela in šepnila strastno:

«Tebi ne sme biti všeč; le jaz, da veš!»

«O!» je z zaničljivim izrazom zategnil Pirc in dejal Gorniku:

«Kaj ste še preplašeni?»

«Ne. Jezen sem.»

«Nikar, gospod Gornik,» je povzela Meta. «Pojdite, greva. Avto me čaka spodaj, pa vam bo malce nagle vožnje dobro storilo.»

«Hvala. Zares, prav imate.»

Pirc je požugal s prstom, rekoč:

«Nekje prebiva prelepa gospa...»

«Gospod doktor — vidim, da ste že precej utrujeni, kdaj pridete počivat?» je prerezala besede Meta.

«Počivat? Kako meniš — počivat?» se je vznemirila Poldi.

«Da, prav — bom prišel,» je odvrnil Pirc in Gornik in Meta sta odšla.

«Hvala Bogu, zdaj sva sama,» je zavzdihnila Poldi in se ovila Pircu krog vratu. Pirc jo je v hipu pogledal začudeno, a je stresel z glavo in dejal:

«Pusti — tudi jaz pojdem. Ne vem, zakaj nisem že odšel. Lahko noč!» Že se je hotel okreniti proti vratom, a Poldi se ga je še tesneje oklenila in dejala:

«Ivan! Lepo prosim, ostani še! Ves večer nisem imela ničesar od tebe in tako hrepenim po tebi!»

Pirc se je nasmehnil, sedel v naslanjač in dejal malomarno:

«Prav. A črne kave mi prinesi in likerja in cigaret.»

«Ah — koj, koj.» Poldi je vsa vesela hotela pozvoniti.

«Ne, sama prinesi — ali grem. Ne maram zdajle služkinj krog sebe.»

«Kakor želiš, Ivan, kakor želiš.» In že je odhitela, Pirc pa je zgubančil čelo in zamrmral: «Kako noril!»

Poldi je kmalu prinesla, kar je želel Pirc, je sedla poleg njega in vprašala:

«Ti je vseč vse takó, kakor sem pripravila?»

«Bom videl,» je kratko odvrnil Pirc in nadaljeval:

«Veš, tisto, kako hrepenim po tebi in vse ovijanje krog vratu mora prenehati.»

«Ivan! Za božjo voljo, kaj ti je? Kaj sem ti storila?»

«Ne jadicuj! Kar sem rekel, sem rekel in ne izprašuj. Če namreč hočeš, da še kdaj pridem.»

«Ivan, moj Bog, zakaj me mučiš?»

«Ti mene — a se ne dam. Meni je že vse to zoperno — in — saj res, saj tudi ne bom več prišel semkaj.»

«Norčuješ se, poznam te in ne verjamem ti.»

«Kakor hočeš, a jaz mislim vse resno. Ne poznaš me pa prav nič.»

«Zakaj me žališ in mučiš? Kaj sem ti odveč?»

«Odveč.»

Poldi je prebledela, Pircu pa sta se pretegnili ustnici v za-
ničljiv nasmeh.

«Ali ti je šla Melanija v glavo?» je povzela robato Poldi.

«Mogoče.»

«Ali morda tudi Meta?»

«Tudi mogoče.»

«Ah — zdaj vem! Tina!»

«Zelo mogoče.»

Poldi si je grizla ustnice, drgetala je po vsem životu in ne-
mirno udarjala z nogo po tleh.

«Tako,» je dejala monotono, «veliko zabave želim.»

«Hvala,» Pirc se je priklonil in izpil čašico likerja.

«Zares,» je povzel nato, «Melanija je zanimiva: tiste ostro
začrtane obrvi, ozki, blede obraz in vse rezajoče besede so mi
zelo všeč.»

«In meni je zoperna.»

«Da — zato še bolj. — Meta ima krasno hišo, se zna lepo,
elegantno obleči.»

«Ima avtomobil...»

«Vsa čast tudi avtomobilu, res je. In Tina je krasotica, je
ločena žena in je polna kipečega življenja —. Vse so jako in
zelo zanimive.»

«Jaz pa...»

«Ah, Poldi — ti — pa kaj bi pravil!» Zamahnil je z roko in
si prižgal cigareto.

«Vso srečo torej,» je povzela Poldi, a besede so se ji tresle
in mrazilo jo je. «Vso srečo — vso srečo.»

«Hm — hvala, hvala,» Pirc je opazoval Poldi skozi kolobarčke
cigaretnega dima in potresal z nogo. Poldi pa je hipoma vstala
in skoraj zavpila:

«Ne!»

«Kaj pa — ne?» je malomarno vprašal Pirc in niti z očesom
ni trenil.

«Tako me ne boš mučil!»

«In zakaj, če smem vprašati?»

«Ker te ljubim.»

«Pah!»

«Da, ker te ljubim — in kaj ne veš, da si mi ti — vse? Da so
vse moje kretnje, vse besede, vsi pogledi le zate, tudi če te ni
poleg mene? Da iščem, iščem novih stvari v oblekah, barvah,

stolih, slikah — v vsem in povsod s to edino mislijo, kako bo vse to všeč tebi? Da si na cesti v vsakem mojem koraku, v vsakem človeku; da te iščem z očmi in mislijo vsepovsod, da trpim neznočne muke pri vsem tem in mi je to vendarle v življenje in bi bila brez vsega tega mrtev človek? O — in ti greš in mi govoriš take besede! Ivan, Ivan...»

«Moj dragi... in tako dalje,» je mirno povzel Pirc. «Dober spomin imaš, ne bil bi si mislil. Kje si brala vse to? Vse take besede so v romanih in stokrat sem jih že bral. In lepo si za-deklamirala, hvala. Tako — in zdaj grem.»

Pirc je vstal, a Poldi je omahnila na zofo.

«Sirovež.»

«Tudi to je v romanih, prav. In ne omedlevaj za meno! Imaš moža in milijonov — kaj ti bom jaz? In ne maram vezi, zato se tudi oženil nisem. Zbogom!»

Že je držal Pirc za kljuko, da bi odšel, tedaj se je vzdramila Poldi in planila k njemu.

«Odpusti!»

«Pa kaj? Nič ti nimam odpuščati. Vse, kar sem dejal, je res, kar si dejala ti, je morda tudi res. Vsak ima svoj prav — in vsak svojo pot. In kër ta moja pot nima nobenega stika s tvojo, zato je škoda vseh besed, vseh jadikovanj, obljub, prošenj, odpuščanj — in pusti, naj grem, in ne išči žalosti. Vse take stvari so le potrata časa. Vsega imaš dovolj, še moža — zato se ne péstuj — in torej adijo in lahko noč!»

«V morje skočim,» je dejala Poldi in se naslonila na vrata.

«Ne boš skočila —. Za tako pot si premalo trpela.»

«Premalo? Ljubim te — in ti me ne maraš. Je to premalo?»

«Premalo, dokler ima človek toliko drugega razvedrila, kot ga imaš ti. Torej — nikakih scen — ne maram tega. Pusti, da grem izlepa.»

«Ivan — če te zasovražim?»

«Le. To je dobro zdravilo za ljubezen. Še svetujem ti, da me zasovražiš.»

«Ivan — zakaj si tak?» Poldi se je le še s težavo držala po-koncu in noge so se ji šibile.

«Tak sem pač — a ti nisi taka. Lahko noč!» Pirc jo je nalahno odrinil od vrat in mirno odšel, da Poldi niti ni vedela kako. Vse se je meglilo pred njenimi očmi, solze so jo oblile in zgrudila se je v naslanjač.

«Vse končano,» je šepnila. «To je vse od nesrečne obleke. Grda sem se mi zdela nocoj in me je zasovražil. Da, to je.

x

x

A maščevala se bom! Vilo moram imeti, avtomobil, prekrasne toalete, lepa bom še — in potem bo prišel — a jaz nalašč, nak, nalašč ga niti pogledala ne bom.» Burna jeza je prikipela vanjo in dolgo v noč je sklepala bojne načrte.

Na večer je šlo drugi dan in Pirc se je oglasil pri Meti.

«Torej vendar,» ga je pozdravila Meta, mu ponudila prostor in tudi sama sedla. «Ste le prišli počivat, gospod doktor.»

«Je že precejšen kos dela za menoj in sem že res utrujen.»

«Imate toliko dela v pisarni?» je vprašala Meta.

«Ah — kaj to! A pri Poldi sem dokončal.»

«Je to mogoče!» se je začudila Meta. «Saj je bila še včeraj vsa v ognju za vas.»

«Ste opazili? Pa sem lepo pogasil ogenj.»

«Zapustili ste jo? O, kako morete! Reva, smili se mi.»

«Nikar. Nič hudega ji ni in ji tudi ne bo.»

«Kaj ne verujete v ljubezen?»

«V ljubezen prav malo, pri njej še manj. To je pri njej vse samo površje, ki misli, da ga mora obdržati lepo uglajenega kot zrcalo. Sam luksus — in drugega nič. A jaz nisem luksusen predmet.»

«Kajpa, da niste, to je že res.»

«No — in zákona ji pa tudi nisem nikdar obljubil.»

«Saj je vendar poročena!»

«Zato pa. Če je pa poročila starega moža — kaj sem jaz kriv? In saj sem vam bil že zadnjič pravil: odveč mi je že bila precej časa, neumna je kot noč — pa kaj bi vlekel tako dolgočasje dalje. Drugam pojdem.»

«Štreno mešat?»

«Da.»

«Dokler se spet ne naveličate?»

«Dokler se spet ne naveličam.»

«To ni lepo od vas.»

«In kaj je sploh lepo?»

«Ne pridem vam do živega, že vidim. Kakšen čudovit človek ste! Skoro bi vas morala sovražiti.»

«Nikakor — se ne izplača. Niti me ne sovražite niti ne vzljubite — pustite, da imam pri vas svoj kotiček odpočitka.»

«Nekako smetišče, kajne, kamor stresate zdaj pa zdaj preostanke svojih zverženih modrosti?»

«No, no, kako ste pikri! Pa nič ne de. — Povejte mi kaj o Rižnarjevi gospe Melaniji!»

«Kaj, tja menite?» se je začudila Meta.

«Morda ne — a zanimata me ta dva srečna zakonca.»

«Če vas res samo zanimata! A, da bi hodili tja štrečno mešat — po vaše — tega ne smete.»

«Če bi hotel?»

«Ne. Gospod doktor, vi ste pravi Mefisto, strah me vas bo.»

«Torej, kaj je pri Rižnarjevih zanimivega?»

«Ona je zares zanimiva. Do skrajnosti estetičnih načel in čuvstev, ji je bilo zoperno vsako delo. Če bi se poročila, je vedno dejala, bi šla le v salone, zakaj delo da ponižuje človeka, posebno delo rok v kuhinji in gospodinjstvu.»

«Čujte, čujte — aristokratski nazor graščakov iz srednjega veka! Kaj dalje?»

«A ko se je poročila, je pričela delati in opravlja vse sama — brez služkinje.»

«Tak skok — to je imenitno.»

«Njen mož je idealist.»

«To sem videl. Čudno, da se ujemata.»

«Se — ker ona hoče — v skrbi za obstoj doma.»

«Čudovita energija, ki jo dandanes najdem malokje.»

«In zato ne kvarite te energije, če je še kaj človeka v vas. Jaz bi bila rada na njenem mestu.»

«Vi, gospa?»

«Da — jaz sama. So sicer težave v delu in skrbih, vem, a je človek miren. In miru si želim, ki ga zdaj kot ločena žena nimam.»

«No, glejte, zdaj pa vi počivate pri meni, ko se izpovedujete.»

«Že mogoče. A včasih človek nehote vrže krinko s sebe in je za hip vesel, da to more storiti.»

«Potem, gospa, mu je žal, da se je pustil okrasti.»

«Res je; zdaj ste vendar enkrat odkritosrčni!»

«Pa mi ne bo žal za to, ker ste vi edini, ki pustim, da vsaj malce pogledate vame.»

«Kolika čast!»

«No — pa s krinko spet — kakor hočete!»

Pirc se je nasmehnil in pretegnil noge, Meta pa ni vedela, kaj bi bila odgovorila. S ceste je prihajalo brnenje in drdranje življenja, v salonu pa je bila čudna teža, ki je oklepala misli kakor v okove.

«Jutri pojdem v Maribor,» je povzel Pirc.

«Tako?»

«Da — in Tino Mlakarjevo poiščem — zaradi ločitve.»

«Ste z Mlakarjem že opravili?»

«Da — prav danes. Popoldne se je vkrcal na ladjo za Ameriko.»

x

R. M. Vojanov: Malgaj.

x

«Torej vendar! No, zdaj bo Gornik vesel in kmalu bo poroka.»

«Kakor bosta hotela; morda kmalu — morda nikoli.»

«Kaj — nikoli? Čemu je bila potem ločitev?»

«Ej, gospa, čudna so pota božja, pomnite — in kdo ve, kaj še pride!»

«Tako poredno se nasmihate — v Maribor greste — pa menda vendar ...»

«No, no — ne izprašujte in ne sklepajte dalje.»

«Menda vendar niste vsegamogočni? Saj niste Bog!»

«Nič ne rečem. Pozdravljeni zdaj — in ko se vrnem, upam, da najdem spet zavetja. Klanjam se!»

Meta je zmajevala z glavo, ko je odšel Pirc in bi bila najrajša obvestila Gornika, naj gre tudi on k Tini.

«Pa končno — kaj me briga,» je sklenila. (Dalje prihodnjič.)

R. M. Vojanov:

Malgaj.

In dež je lil in sneg je sul...

In, ko da lačnih trop volkulj

zavil bi bil in tur zarjul,

presekalo večerni mir

je črez Obir:

Rubinov trikrat brušenih,

v treh ognjih preizkušenih

plamti ob njem na sto in sto

in še vijó se na zemljó

in nicaajo v osrčje tal,

ki zanje je na branu stal

in sebe dal —

njegov in naš mejnik težák,

pomnik grenák...

In večkrat, ko se spušča mrak,

izgloda se iz tihih ur,

zapušča mirni svoj Šent Jur

in hodi na Mežico v vas

in v okna trka znani glas:

«O, jaz ne spim! Le čakam čas

in čakam vas,

da gremo skupaj črez Šent Vid

med brate našo Zilo pit.»

Marija Kmetova:

⟨Nadaljevanje.⟩

V metežu.

4.

Tina je živelá v Mariboru kakor v nekaki dremavici: ni je veselilo niti to niti ono, a tudi ni čutila nikake žalosti hrepenenja v sebi. Le eno je občutila do vseh skrajnih koncev živčnih niti, to, da je bila prosta in se ji ni bilo treba ubijati z vsakdanjimi gospodinjskimi in želodčnimi skrbmi in se ji ni bilo treba jeziti zaradi Toneta. Kakor bi bila vnovič otrok, se ji je zdelo, tako je brez vseh skrbi posedala doma ali se izprehajala po mestu in lepi okolici. Vendar je rastlo in narščalo neko tajno začudenje v njej. Čudila se je, da ne čuti kdove kake ljubezni do Andreja in je ne muči nikako hrepenenje po njem in ji je bilo končno vseeno, kdaj bosta prišla skupaj in se poročila. Tolažila se je izpočetka s tem, da je pač preveč utrujena od zadnjih dogodkov in vznurjenosti v Trstu — in je zato tako otopela za ljubezen. A ko so dnevi potekali in potekali in le ni bilo nikake sile, ki bi jo bila priganjala k Andreju, se je pa le čudila in čudila, a končno se je privadila tudi temu občutku in si je govorila: «Tem bolje, da ne norim in umiram od strasti in hrepenenja. Čim bolj sem trezna, tem bolje zame, tem več vpregleda bom imela v novo življenje in tem jasneje bom uživala srečo in ji prav izlahka gledala v oči, kako se mi smeje in mi ponuja oberoč zlatá in srebrá udobnosti in mirnih dni. Je že vse prav tako.»

Vandi je bilo všeč v Mariboru. Izpočetka se ji je bilo nekako tožilo po Trstu in domu, tudi šole se je spominjala z nekako otožnostjo, a ker je videla, da je materi vse tako prav, je bilo prav tudi njej. Veselila se je pa na zavod in Ljubljano in dan za dnem je izpraševala mater, kdaj jo odvede tja.

«Pa zakaj se tako veseliš?» jo je izpraševala Tina.

«Ker bom tudi jaz lahko hodila na počitnice. Ko smo bili v Trstu in so prišli prosti dnevi, mi ni bilo prav nič zanje. Saj se ni zame izpremenilo prav nič in sem ostala v Trstu, če je bila šola ali če je ni bilo. Še vem, kako mi je bilo hudó, ko so druge vse vesele čakale dneva, da se popeljejo domov in so štele ure do takrat in potem — na kolodvor in vlak — in domov! Mene pa ni čakalo nič novega za proste dni. Zato se tudi nisem imela ničesar veseliti, nisem štela dnevov in nisem hodila na kolodvor.»

«Pa si bila le doma. In doma je doma,» je ugovarjala Tina.

«Ah, kaj — to nič ne de, če ne bom doma. Pa bo prišlo tisto veselje, da bom tudi jaz štela dneve in bom tudi jaz šla na kolodvor in se odpeljala lepo v Trst — o — in me boste gledali, kako bom zrastle, kako bom vse drugačna in me boš čakala na kolodvoru in toliko ti bom imela povedati!»

«Pa domotožje — se nič ne bojiš? Ko bo treba iti spet nazaj v Ljubljano?»

«To me nič ne skrbi. Saj vem, ko so mi pravile druge, da so nekaj časa jokale po domu, a potem so že kmalu pričele šteti dneve in je bilo spet veselje tu. In tako vedno, vedno iznova — ah, lepo bo!»

«No, mi je všeč, da se veseliš in te ne bo treba tolažiti v Ljubljani.»

«Nič me ne boš tolažila. Tako bom vesela! Le kdaj, kdaj bo to?»

«Kmalu, kmalu — le še malo potrpi!»

In Vanda je bila ves čas vsa v teh mislih in v bujni domišljiji si je slikala v mislih življenje v zavodu. V katerem razredu bo, kakšne knjige bo imela, kakšne nove součenke, učiteljice, kako bo oblečena ondi, kako bo pisala pisma domov, kje bo spala, kako hodila v jedilnico in nad vsem — kako bo štela dneve in se vozila v Trst in bo prinašala dobrih stvari od tam in pravila součenkam o novostih in posebnostih Trsta.

Tinina mati se je polagoma vživela v novo prihodnost svoje hčere in je ni nič več mučila z očitki in vprašanji, le radovedna je bila, kdo je ta Gornik in kakšen je, ki tako zelo ljubi njeno hčer, da ji piše dan za dnem dolga pisma. In res je Tina prejela vsak dan pismo od Gornika, časih ji je pisal celo dvakrat na dan in ji poslal še brzojavko. V vseh pismih je živela bujna ljubezen, vse besede so bile ljubezenske, polne hrepenenja po Tini. Pisal ji je, da vidi vsepovsod le njo in v delu misli le nanjo, ki je vendar ni osebno pri njem in zato mu je časih, da bi znorel in skočil sam iz sebe. Natančno ji je opisal vse dneve in vse delo v njih in ji poročal o vsaki svoji poti in o osebah, ki je bil z njimi. In da šteje dneve, ure, kdaj bo spet pri njej in kako ne more dočakati tega časa. In če bi ne imel toliko dela s pripravami za novi dom v novi vili, bi bil že zdavnaj pri njej, zakaj tako, da že kar ne more strpeti več. — Tina je bila vesela teh pisem, ker je videla, kako jo Andrej zares ljubi in kako ji je vdan. Tudi ona mu je pisala vsak dan, ker mu je bila obljubila to. V prvih dne se je veselila pisanja in so ji tekale besede zares

iz srca. Ali pozneje se je že dolgočasila pri pisanju in je morala iskati besede, ker niso več lile iz duše kar same od sebe. In v teh zadnjih dneh je le s težavo napolnila štiri strani pisemskega papirja. Že se je bala, da ji bo Andrej očital hladnost, a on, kakor da vsega tega ni videl in občutil — nasprotno — vsako njegovo pismo je bilo bolj goreče in hrepeneče.

Tedaj je nekega dne nenadoma stal doktor Pirc pred Tino. Tinina mati ga je sprejela z vso ljubeznivostjo, ker je bila mislila, da je prišel Gornik. A ko je videla začudenje in nekako hladnost v Tininem obrazu, je koj spoznala, da se je bila zmotila in je tiho odšla iz sobe.

«Bo že kak Tržičan,» je dejala, «domačin ni.»

«Pozdravljeni, klanjam se, gospa,» je dejal Pirc in smehlja je segel Tini v roko, ki mu jo je podala v nekaki zmedenosti, zakaj v resnici je bila presenečena; ko je zagledala Pirca pred seboj. In ker je vedela, da vidi Pirc njeno iznenadenje, je zardela čez in čez in dejala:

«Ah, vi, gospod doktor! Kako, da ste prišli?»

«Po opravkih, gospa, in potem tudi, da pogledam, kako vam je.»

«Zares me je iznenadil vaš obisk in ko je potrkalo, sem že mislila, da je prišel Andrej — Gornik,» je pristavila glasneje. «Pa sedite, prosim —»

«In na gospoda Mlakarja niste prav nič mislili — a, oprostite — vidim, da sem neokusen, oprostite.» Poredno se je nasmehnil, Tina pa je prebledela in odvrnila:

«Zakaj me spominjate?»

«Nič hudega, nič hudega, gospa; a kar tako — sem menil, da ne boste tako brž pozabili... o, oprostite, oprostite, že spet sem se zaletel!» Hotel ji je poljubiti roko, ki jo je pa Tina odmeknila in nagubančila čelo.

«Tak ne zaletavajte se, prosim, več — saj veste, da mi je to neljubo. Ali — če že prav hočete — kaj menite, da se bojim? Četudi vas je mogoče on poslal...»

«Nikakor — nasprotno; odšel je že v Ameriko...»

«Zares? O, hvala Bogu!» Tina je v toliki odkritosrčnosti sklenila roke in se oddehnila, da je Pircu nehote šlo v glasen smeh, a je del roko na usta in odvrnil:

«Joj, joj, te ženske, ženske — kakšne stel!»

«Pa kaj? Čudite se?»

«Ne — čudim se ne, le vnovič spoznam, kako nestalne ste ženske. Pa kaj — zdajle se ne bova razgovarjala o tem —

povejte mi rajša, kako se vam je godilo ves čas, odkar ste odšli iz Trsta!»

«Hvala, dobro,» je dejala Tina.

«Dobro? Ej, ej — ko bi to nekdo slišal!»

«Pa kaj? Ali je kaj slabega v tem?»

«Bog varuj — vendar je čudno slišati, če je komu dobro, ki so mu — recimo — odrezali glavo, ha — ha!»

«Glavo odrezali? Kaj sem brez glave, ka-li?»

«Bi morali biti, gospa, bi morali — he — he — kaj? Pa kaj to meni mar, kajne?»

«Res — zdaj razumem —»

«Prav, da se le razumeva. No, torej čestitam!»

«Čemu?»

«Vaša zadeva je urejena.»

«Ločitev? Končano torej?»

«Do pičice. Čestitam!»

«Hvala. Torej je vendar prišlo do tega — no, hvala Bogu!»

«Glejte, koliko veselja sem vam prinesel! Še meni se zdi dobro. A žal vam ni nič?»

«Zaradi ločitve?»

«Zaradi ločitve, da.»

«Da bi mi bilo žal? Še tega bi mi bilo treba! Vesela sem, vesela — saj sem prosta zdaj.»

«Živijo prostost!»

«Kaj se mi rogate?»

«Ah ne, gospa, me ne smete razumeti nápak! A sem tak človek, kaj hočete!»

«Izkušnjavec torej?»

«Pa izkušnjavec, že prav.»

«In kako je v Trstu?» je obrnila Tina pogovor v drugo smer.

«Hočete reči, če on — on že ve?»

«Kdo?»

«Ah, saj res! To je sitno, kajpa, da je sitno.»

«Kaj bi bilo sitno?»

«Ker sta dva — on! Reva — nikar ne zardevajte, lepo prosim! Da — tudi on že ve in je ves iz sebe od veselja. Pa bi stavil zdajle, da še ne veste, koga mislim. Ha, ha — zamotano je življenje, kaj?»

«Morda — za vas — meni je prav lepo,» je užaljeno odvrnila Tina in ostro pogledala Pirca.

«Prosim oprostjenja, gospa, kar sicer ni moja navada, a je moja navada, da rad ponagajam.»

Tina ni ničesar odvrnila in je le mislila, kako je zopern Pirc in vendar mu ni mogla šteti nobene besede v zlo.

«Lepo je v Mariboru,» je hipoma pričel Pirc, «nisem vedel, da je tako prijetno.»

«Še niste bili nikdar tu?»

«O pač — a že zdavnaj in kar mimogrede.»

«Menite ostati zdaj delj časa v Mariboru?»

«Da — nekaj časa že — in želite, da vas še kdaj obiščem?»

«Če želim? Pa prosim, obiščite me še, če boste utegnili!»

«Kako iztežka so vam šle te besede! A ne oproščajte se, saj vem, da nisem govoril prikupnih besed — in sploh nisem, da bi se komu prikupil.»

«O, zakaj...»

«No, no — že vem. A vi, gospa, ste mi všeč...»

«O —.»

«Saj tega ne slišite neradi, kaj?»

«Nerada — no — ampak...»

«Ampak — radi, saj smo vsi samo ljudje! Ne bom vas zdajle več zadrževal — slišim, da je prišla pošta — in iz pisma boste izvedeli vse v lepših besedah.»

Tina je morala spet zardeti in jo je že jezilo, da ji vidi Pirc tako do dna, vendar se je nasmehnila, ko je dejala:

«Torej — če se vam mudi?»

«Ah — meni se prav nič ne mudi! A vi že težko čakate, da...»

«Odidete? Nikakor.»

«Ne, ne, da preberete pismo! Ali se motim? Pa saj se niti ne smem — torej, klanjam se — in kdaj bi utegnili?»

Tina je pomišljala in nekako proti svoji volji je odgovorila:

«Pa popoldne — če hočete.»

«Če hočete vi, gospa! A me veseli — da se vidiva, torej!»

Pirc je odšel in Tina je bila v taki mešanici, da ga ni niti spremlila do vrat in tudi ni ničesar odgovorila materi, ki jo je vprašala, kdo je bil ta gospod in ji je izročila Gornikovo pismo. Brez misli in vendar polna misli je Tina prekladala pismo iz roke v roko, potem je pričela trgati ovojnico, razprostrla papir in je stresla z glavo. «Neumnost — še vedno mi brnijo te Pirčeve zbadljivke po glavi. Zapodila bi ga — nak, že spet ne. Ume nekaj, kar vleče in odbija obenem. Pa kaj!» Že je gledala Andrejevo pismo, a besede ji kar niso šle do živega in trikrat je pričela brati, potem šele se je vdala vsebini, ki je govorila o samem veselju, da je končno prišel toliko zaželeni čas njunega združenja. Da ga boli, ker ji sam ne more prinesiti osebno te novice, a ima prav zdaj

take nujne opravke — denarne in druge za novo stanovanje, da mu je nemogoče priti, ker hoče urediti vse do pičice, preden pride ona in bo potem prost za ves mesec. In da naj pride, brž, brž pride, da jo bo čakal noč in dan. — Tina se je zadovoljno smehljala, ko je prebrala pismo in se zagledala skozi okno. «Torej vendar,» je mislila, «zdaj sem dosegla, kar sem hotela. Andrej čaka v neskončni ljubezni name, bogastvo me čaka, vsa udobnost se mi smehlja in kar tako bom razprostrla roke — in vsa sreča bo moja — in je že moja. Tako je vse lepo in prav — in kdo ve, če niso bile potrebne vse one stranpotice za vso to lepoto? Brez teh, težko, če bi bila kdaj dosegla vso to srečo. Vidiš, Tina,» si je dejala, «zdaj boš bogata gospa, srečna gospa, gospa vseh gospá. — Pa da je vse tako mirno krog mene? Da se ne razpoči samo nebo, da ne prestane vse življenje od začudenja, od veselja? In jaz sama, da ne poskakujem in ne pojem? Takole sedim — in nič — kako je človek nehvaležen! — Pirc — saj res, Pirc — kaj me je prišel motiti! Zdaj moram misliti še nanj. Popoldne, da pride... Ah — no, nič ne dé —» Zamišljena je vstala in se naslonila na okno. Pravkar je bilo posijalo solnce, da so se zablestele luže na cesti kakor majhna, okrogla, podolgovata in čudno zveržena okenca. Deževalo je bilo prej, pa se je odtekala voda po cesti in je kakor s prijaznimi modrimi in zelenkastimi očesci mežikala in se smehljala solncu. Vsa cesta je živela v teh očescih in zdaj pa zdaj je zagrgalo pod kapom. Na nebu se je za Pohorjem odprla velikanska modra plan in se bolj in bolj raztezala nad mesto, da so preplašene hitele sivkaste megle in se tajale v preveliki solnčni luči. Z druge strani se je v ogromnem loku vzbočila mavrica in je vsa začudena gledala na zemljo, a je izginila počasi in se kakor prisiljena umikala solncu in modrini nebá. Vsa čista in izmita je bila luč in na vseh obrazih mimoidočih se je zrcalila in jim risala prijazne poteze, da je bilo videti, kakor bi se pravkar nasmehnil ves svet, priroda in ljudje. Hiše so se ogledovale in se prepletale s solnčnimi žarki in vse strehe so bile srebrne. In ko je zazvonilo poldne, so se objeli glasovi zvonov iz vseh cerkvá, kakor bi si želeli dober dan, lep in solnčen dan in potem je pritekel ves zasopel še zadnji glasek iz cerkvice zunaj mesta.

Tina ni bila sicer vajena občudovati prirodnih lepote in se je malokdaj poglobila vanje. A danes je kar srkala vase vse te glasove in odseve in luči in je sklenila roke in dejala:

«Pa je res lepo na svetu,» in je dodala čez nekaj časa:

«In tudi meni je lepo in mi bo še lepše.» Ozrla se je in se nenadoma pogledala v šipo v oknu in se nasmehnila svojemu obrazu in dobro se ji je zdelo, ko se je nasmehnil tudi obraz v šipi. «Še sem lepa,» je dejala in se mahoma spomnila: «In Pirc to vidi.» Tiho se je zasmejala in dodala: «Nagajal mi je — kaj če bi mu tudi jaz malo ponagajala?» Obrnila se je od okna in spet povzela: «Čakaj, čakaj, doktorček, ne boš odšel kar tako iz Maribora!» Poredno se je namuznila in že je imela v mislih, kaj bo oblekla popoldne, ko bo odšla s Pircem na izprehod, tedaj je zaslišala mater, ki je dejala:

«Torej kaj?»

Tina se je vzdramila in vprašala:

«Kako — kaj?»

«No, ta gospod — in pismo.»

«A tako. To je doktor Pirc, odvetnik, ki je prišel povedat, da sem rešena.»

«Zakona?» «Da.»

«In je torej v pismu, da pričneš zdaj novi zakon?»

«Seveda. Kaj vam ni všeč? Tako nekam nejevoljni ste.»

«Premišljam, premišljam — pa sem spet prišla na to, da je le neumno, če se spet poročiš.»

«Oh, mati — kaj bi s temi besedami! Ko me boste videli v svili in žametu, ko me boste videli v kočiji in pet služkinj pred menoj — pet za menoj —»

«No, no, Tina, kaj noriš!»

«Boste že videli. In tedaj me boste veseli.»

«Bog daj, da bi te bila! Čas bi že bil. — Torej bo vse to res? In se ne boš kesala?»

«Ne bom se, mati — in če bi se, izvedeli ne boste o tem.»

«Le ne zareci se, Tina — mati je vedno ona, h kateri se zatekajo otroci, še Bog, če jo imajo!»

«Je že prav; a o tem je tudi neumno govoriti zdajle; moja poroka bo v najkrajšem času in bogastva bo na kupe.»

«Pa bodo le vedeli ljudje, da si ločena in civilno poročena. To je tako čudno, vidiš, in nič kaj z veseljem ne bom mogla govoriti o tebi.»

«Mati, Trst — Trst je velik! Kdo ve ondi, če ste poročeni tako ali tako — ali, če ste sploh poročeni! Onda izginemo drug v drugem.»

«Pa kaj bom odgovarjala znancem, ki me bodo izpraševali o tebi? Že zdaj padajo zbadljivke...»

«O — denar oslepi vse oči, ogluši vsa ušesa in onemi vse jezike. Nič se ne bojte — in denarja bo v izobilici. — Sicer pa utegneta priti k nama v Trst...»

«Bog varuj! Vem, kakšno je tako življenje in nočem biti v napotje. Dokler bom mogla biti zase — bom zase.»

«Kakor hočete — denarja vam bom že pošiljala.»

«Če boš — a v meni ne bo ta denar zamoril očitanj, da te nisem mogla vzgojiti drugače. Hudo mi je.»

«Vzgoja — vzgoja — kaj bi z vzgojo! To je kri.»

«To je kri — res je — in zato mi je še hujše.»

«Oh, mati, tak lep dan je, take židane volje sem — nikar ne jadikujte! Saj ste bili tiho vse dneve in čemu te besede danes? Ne boste me izpreobrili, niti me ne morete odvrniti od te poti in če bi me — bi prišel Andrej in me vzel s silo. Tu — pismo preberite!»

Mati je vzela pismo in ga brala in brala in polagoma se ji je pričelo jasni lice.

«Torej?» je vprašala Tina.

«Rad te ima, res je — in kar je — je. Žal mi je, da ga ni semkaj. In obiskat te bom že prišla, da bom vsaj videla njega in bogastvo, ki toliko govoriš o njem.»

«Ho, boste že videli, boste že videli!»

«In Vanda? Smili se mi, ko bo brez doma.»

«Zdaj pa nehajte! Vanda že nima drugih misli kakor teh o zavodu. Saj komaj čaka!»

«Ker je otrok; brez pameti; ko še ne ve ničesar. A potem?»

«Potem, potem! Kaj potem! Potem — to je daleč — kdo bi mislil na vse! Danes smo, jutri nas ni. Potem! To je neumnost!»

«Kako si vsa moja hči, Tina. Kakor bi slišala samo sebe iz mladih let. In zato vem in te svarim.»

«Zdaj so drugi časi. Mi živimo vse drugače, mati.»

«Morda še bolj zmešano, drugega ne vidim. — A da mi ne boš kdaj očitala — povedala sem ti vse.»

«Že prav, a ni bilo potrebno.»

«Bog ti daj srečo. Kakor sem ti bila že dejala, če bo denar, ta te bo že vzdržal za nekaj časa. Toliko že vem.»

«No, torej! Le nikar ne tožite, kaj bi me motili v moji sreči. Zdaj pa kosilo — potem grem.»

«Z onim doktorjem?»

«Kaj ste slišali?»

«Nisem slišala, a kar zdelo se mi je. Pazi se!»

«Kam mislite! Saj sem vendar nevesta!»

Mati je skomizgnila z ramami in odšla v kuhinjo, in pri kosilu je bila Tina izredno živahna in prijazna z Vando in materjo, da se je Vanda smejala ves čas in je tudi materi pripolzel smehlja na lice.

Tina je bila vsa v mislih, kako bi se oblekla, ko bo šla s Pircem na izprehod. Pregledovala je obleke in je dejala sama pri sebi: «Zdaj prav za prav šele vidim, da nimam niti ene boljše obleke in je zadnji čas, da se v tem oziru prenovim od vrha do tal. Hvala Bogu, da bo zdaj konec te beračije.» Premetala je vso svojo obleko, a ni našla nobene boljše, izvzemši one, v kateri je hodila sicer po mestu. «Ta mi sicer dobro pristaja, vendar je že obrabljena in že zdavnaj ni več po najnovejši modi. A kaj hočem!» Zavzdihnila je in se počasi oblačila, a ker je upala v boljše čase, je ta nedostatek v obleki ni motil preveč. Motilo jo je pa to, da so se ji tako zelo mešale misli. Polovica misli je hitela do Andreja, druga polovica pa do Pirca. V hipu se je zazrla v duhu v Andrejev obraz, pa je izginil in se prelevil v Pirčevega. Ni prav za prav vedela, katero veselje je večje, ali ono, da se skoro snide spet z Andrejem, ali pa ono, da bo nagajala Pircu. Mislila je z vso vnemo, kaj in kako bo govorila s Pircem, pa spet premišljala, kdaj bi odšla v Trst in kako bo v novem življenju. Polnila se ji je glava z vso to mešanico, zrla je v ogledalo in se ogledovala; rastla je rdečica na njenih licih in prisluškovala je, kdaj bo prišel Pirc, a je obenem še enkrat prebrala Andrejevo pismo in se zibala v lepih sanjah na bodočnost. Pa je slišala nenadoma besede iz kuhinje:

«O, pa čemu, gospod doktor!»

«Ker imate tako lepo hčer. In to za Vando. Saj ji je Vanda ime, kaj ne?»

«Pa čemu si delate stroške?»

«Nič, nič, malenkost!»

«Hvala, torej. Prosim, vstopite!»

Tina se je ozrla in je zagledala Pirca in mater.

«Klanjam se! Ste pripravljeni?» je dejal Pirc, mati pa je povzela:

«Poglej, Tina, kake lepe rože mi je prinesel gospod doktor! In tu knjigo za Vando! Saj ne vem, li smem sprejeti vse to ali ne.»

«Pa seveda, gospa. Prosim — saj sem vam povedal, zakaj sem prinesel te reči.»

Mati se je odstranila, Tini pa je bilo čudno in ni vedela, kako bi pričela pogovor s Pircem.

«Nisem mislila, da ste tak kavalir, gospod doktor,» je povzela, čeprav se je čudila, da ni njej prinesel rož.

«Kavalir — seveda sem kavalir, kadar hočem biti. Le oprostite, če morda nisem pravo zadel. In veseli me, ker se je vreme tako lepo izjasnilo — in torej niste pozabili in greva malo okrog?»

«Pa pojdiva,» je dejala Tina, danes bi bila šla tudi sama ven, ker je res lepo.» Od strani je premerila Pirca od nog do glave in je videla, da je bil res eleganten in svež in dobro se ji je zdelo, da se je zanjo oblekel tako lepo in jo ceni toliko.

Že je bila po nebu razpeta modrina čez in čez in solnce se je dobrohotno smehljalo in je bilo vseč samo sebi. Predpomlad je bila, skoraj še zima in gole vejevje je v silnem hrepenenju iztrgalo veje in srkalo vase luč in nežno toploto. Živahne so bile ceste in vse hiše so se smehljale.

«Torej, gospod doktor, kaj želite?» je vprašala Tina Pirca, ko sta bila na cesti. «Moj gost ste zdajle in na razpolago vam moram biti.»

«Moram biti — pravite? Torej izvršujete le dolžnost, ki vam je morda neprijetna?»

«Nasprotno, prav prijetna.»

«Hvala.» Pirc se je nasmehnil in pristavil: «In ta prijetnost mi je od vas še posebej prijetna.»

«In zdaj moram reči jaz: hvala, kajne?»

«Že spet: moram! Kakor vam drago.»

«Torej — hočete videti znamenitosti našega mesta, ali lepoto okolice ali ljudi — kakor želite.»

«Preprižani ste. — Kakšne znamenitosti pa so v Mariboru?»

«Ironično vprašate, vidim; vendar je dosti zgodovine pri nas. Na primer...»

«Ah, nikar! To znate pač še iz ljudske šole? Ne, hvala — ni treba, ne zanima me.»

«Zgodovina?»

«Nič podobnega. Zgodovina — je kolo časa: kar je bilo — bo — in kar je — je bilo. In v solncu ne bova ,zgodovinarila', ha, ha — lepa beseda, kaj?»

«Torej druga točka: lepota okolice.»

«Dobro — v tej je že več zanimivosti, čeprav je zemlja zemlji podobna.»

«Kako vam je težko ustreči! Vse je ne — nič in nič!»

«Z eno izjemo.»

«Ta je?»

«Vi.»

«Ah, glejte, glejte — spet kavalir!»

Tina se je zasmejala, sicer precej prisiljeno, a v tej prisiljenosti je bilo toliko koketnosti, da je bil njen glas kakor zvonček. «Torej greva proti Pohorju,» je dostavila in zavila sta na most. Pirc se je ozrl v Dravo in dejal nekako v mislih:

«To je mogočnost, vidite! Zmeni se ta za nas in za vse krog sebe! Kako drevi in drevi dalje — kakor razjarjen puran. Kar puha in odriva vse od sebe.»

«Jaz je ne maram,» je dejala Tina. «Presilna je Drava, kar groza me je časih pogledati vanjo.»

«Meni je taka groza všeč.»

«Hm — že — takole od zgoraj in danes. A da bi jo videli v nevihti in nalive! Kar iskri se in je sama polna nevihte. Pojdiva, pojdiva — na oni strani je lepše!»

«Pa sem mislil, da so vam grozote všeč,» je dejal Pirc, ko sta že zavila navkreber na drugo stran mesta.

«Zakaj?»

«Ker sami drevite takole skozi življenje.»

«Drevim? Meni se zdi, da gre vse silno počasi,» je odgovorila Tina nekako lahkomišno, vendar se ji je za hip zmračilo lice in je za trenutek švignila vsa njena življenska pot mimo nje, da se ji je zazdelo, kakor bi ji legla črna senca na oči. Nehote je potegnila z roko preko čela in je nalahno zavzdihnila. A bilo ji je koj žal, da se je za hip izdala, ker je zaslišala Pirčeve besede:

«Le ne varajte se, gospa! Sami sebe slepite. Sicer se pa slepimo venomer,» je dodal, «in smo sami sleparji vsenaokrog in vsepovsod.» Tina se je spet hotela zasmejati, a smehljaj je le zaokrožil ustnice, glas pa se je prelomil. Molče sta šla dalje, čeprav je bilo obema, da bi govorila in sta v mislih oba iskala pripravnih besed in je bilo obema sitno, ker nista našla izraza in ne prave točke v sebi. Pa je dejal Pirc nenadoma, da se je Tina kar zgenila:

«Le čemu se spet hočete poročiti, gospa, to mi ne gre v glavo!»

«Ali ste resni zdajle?» je vprašala Tina in nezaupno pogledala Pirca, ki je imel nenavadno resen izraz v obrazu, ko je odgovoril:

«Zelo resen sem zdajle.»

«Bom pa tudi jaz resna, čeprav mi solnce tako lahkomišno sije v obraz, da bi se najrajša smejala. Torej vam odgovorim: Kako morete tako neumno vprašati!»

«Nasprotno — to je pametno vprašanje in veliko mi je do vas, zato vas vprašam.» Morda ni bil Pirc še nikdar tako odkritosrčen, kakor je bil pri teh besedah in še njemu se je zazdelo čudno, da govori tako iz srca. Kar nejevoljen je bil sam nase, da je snel

krinko s sebe in ni razumel tega novega občutka v sebi, ker se je bil namenil, da bo govoril popolnoma drugače s Tino; kakor si je bila uravnala tudi Tina doma vse drugače svoje besede, ki jih bo govorila Pircu na izprehodu. Noge so šle nevede svojo pot, v glavah obeh pa se je mračilo in ni bilo prav nič podobno mlademu življenju solnca in ljudi in drevja krog njiju.

«Da se ne marate vživeti v moj sedanji položaj! In nihče se ne mara — od matere preko vseh znancev — do vas,» je dejala Tina in nagubančila čelo.

«Saj prav to je, ker vas tako natančno vidim — še preveč natančno —» Pirc se je spet začudil sam sebi in je nejevoljno stresel z glavo.

«Torej?»

«Kaj, torej! Ne da bi zavriskali od veselja, da se vam je posrečilo tako izlahka sneti zakonski jarem z vratu — še v novega silite in si ga kar oberoč natikate čez glavo! Stepel bi vas.»

V silnem začudenju se je zazrla Tina v Pirčev obraz, ki je kar gorel od nemira, da so se bliskale oči in so podrhtevale ustnice. In tudi v njej se je nekaj prekrhnilo, se zateknilo, da jo je zabolelo v srcu in je razprla oči. Dejala je:

«Ni mogoče drugače.»

«Vse je mogoče!»

«Ne.»

«Pa kaj?»

«Denar.» Zamolklo je izgovorila Tina besedo in se prestrašila temnega glasú in zdelo se ji je, kakor bi bil nekdo drugi izgovoril to ledeno besedo. Nenadoma pa se je zdrznila in se za korak odmeknila: «Izkušat ste me prišli? Pa menda vendar ne po Andrejevem naročilu?» Kakor bi umazala lepoto, se ji je zazdelo, ko je bila toliko odprla svojo dušo. «Potem je boljše, da se koj razideva,» je nadaljevala ogorčeno, «ker ste mi vendar tujec in zato...»

«Gospa, nikar, nikar!» Pirc jo je nalahno prijel za komolec in jo potegnil dalje. «Tak pa vendar še nisem, čeprav sem precej neokusen, nevljuden, grd, če hočete — in tako dalje! Pa glejte, zunaj mesta sva že, ali ni tu v bližini kake gostilne? Nimam več veselja do hoje.»

«Tamle je gostilna — in tudi jaz bi rada sedla,» je odvrnila s tujim glasom Tina in si v resnici zaželela odpočitka. Zakaj toliko trudnosti je čutila v sebi, čeprav ves ta izprehod ni bil dolg.

«Me veseli,» je dejal Pirc in molče sta šla do gostilne in sta vstopila v prijazno solnčno sobo. Le malo gostov je bilo ondi in solnčni praški so se medlo motovili v širokem žarku sredi sobe

in se svetlikali na mizi, ki se je v sredini bleščala kakor zrcalo. Sedla sta, Pirc je naročil vina in ko je zablestela že mavrica steklenice in kozarcev pred njima in je Pirc že natočil obe čaši, sta se šele spogledala s Tino in Pirc je dejal:

«Pa oprostite, gospa! Na zdravje!» Dvignil je kozarec in Tina je kar nehote trčila s Pircem, a je koj povzela:

«Oprostite tudi vi, gospod doktor, a — le pustite, da govorim,» je dejala s poudarkom, ko je videla, da je Pirc zamahnil z roko, in nadaljevala: «Ne le denar, kar sem bila treščila kar tja v en dan ...»

«Ne slepimo se ...»

Tina je hote preslišala Pirca in glasno poudarila:

«... tudi ljubezen me sili v novi zakon.»

Pirc je pretegnil noge pod mizo, dvignil obrvi, zavzdihnil in odvrnil:

«Če bi bil, kakršen sem navadno, pa ne vem, imate li tu tako ozračje ali kaj! — ali ste vi — torej bodi kakor že: če bi bil, kakršen sem vedno, bi se vam zdajle na ves glas zasmel.»

«Gospod doktor!» je karajoče vzkliknila Tina, vendar jo je zaskelilo, ko se je spomnila zmešane štrene svojih misli z doma. Pirc si je nenadoma zaželel, da bi bil zdajle v Trstu, in je v duhu prekel Maribor in vse skupaj, a je spet pomislil, da je že vseeno, če je, kjer je, in je dejal:

«Saj me nič ne briga, vem, pa bi se res zasmel, takole bi se: ha — ha — ha —.» In v resnici se je zagrohotal, da so se s sosednje mize začudeno ozrli vanj in je Tino oblila temna rdečica. «Pa me ni prav nič sram zdajle, veste —.»

«Pa kaj vam je, gospod doktor?»

«A vi, gospa, vi ne ljubite,» skoro sikajoče je šepetal besede, da se je Tina kar odmikala, «vi ne ljubite Gornika. In ga ne — pa pika.»

«In tole ste mi prišli povedat iz Trsta? Ah — prihranili bi si bili rajši ves ta trud! Kako ste — no, prav milo rečem: čudni.» Tina se je zaničljivo zasmejala in se zazrla skozi okno.

«Dobro veste, kaj sem vam prišel povedat in sem vam bil že dopoldne povedal. Vse drugo je prišlo — kaj vruga vem, odkod je prišlo! Saj sem sicer ves drugačen.»

«Vem, slišala sem, videla — in čudim se.»

«Torej! In mi je končno vseeno, ste zaljubljeni, niste zaljubljeni, je denar — ni denar, kaj me briga! Res pa je, da me zanimata.»

«Kakor sploh tudi druge ženske.»

«Sem mislil.»

«Zdaj pa?»

«Vidim, da ne.»

«O, gospod doktor, kako ste padli iz vloge! Nisem mislila, da ste tako slab igralec! Ki ste vendar vedno le igralec.»

«Ne bom odgovarjal in ugovarjal.»

Molčala sta precej časa. Tino pa je še vedno pekla ona beseda: denar — pa je spet pričela:

«Torej res ne verjamete v mojo ljubezen do Gornika?»

«Ker izprašujete, tudi sami ne verjamete. Iz tega sledi, če ne verjamete sebi, tudi ni ljubezni v vas.»

Kakor nož so se zarezale te besede v Tino; spomnila se je materinih besed, spomnila razmišljenosti in dolgočasje pri pisanju Gorniku in spomnila se je, kako se je tolažila, ko ni čutila hrepenenja po združitvi, ampak je bilo v njej le veselje do razkošnega življenja. Zato ni odgovorila, le silno nesoglasje se je zarinilo v njeno dušo in tako je čutila, kakor bi imela vso premočeno obleko in obutev na sebi.

«In čeprav ne verjamem v srečne zakone iz ljubezni,» je nadaljeval Pirc, «ljubezen kaj kmalu izpuhti — in sploh! Sreča in tako dalje — sleparija! Pa če je že, kar je — bodi! A vi ste se izmotali iz teh stvari — ste spet, kar ste bili; ste vsi v nemiru, ki drevite, drevite dalje in boste še drevili — pa da spet iznova — nak, to je neumnost! In vse le, ker si nekaj domišljate, česar ni.»

Že je hotela spet reči Tina, da zaradi denarja ni mogoče drugače, a se je ugriznila v ustnico. Pa se je koj spomnila, da ima Pirc zdajle pod seboj in je ona na višku in dejala je:

«Ali veste, gospod doktor, da ni prav nič lepo od vas takole govoriti z menoj, ki ste nekak zaupnik Gornikov, in sem tik pred poroko? Ali je pa to že kar v poklicu odvetnikov, da rabijo take besede v takih in podobnih slučajih?» Nasmehnila se je in se poredno zazrla v Pirčeve oči.

«In zdaj menite, da bom zardel, da se bom razjezil, se oproščal in podobno? Dobro veste, zakaj sem govoril prejšnje besede, ki ste jih prav dobro razumeli tudi vi. Človek je govoril človeku — nič drugega. Izpesniti se mi hočete, pa vas imam le v pesti.»

«In me hočete še nadalje pestiti? Kje je ostal kavalir?»

«Milostljiva, oprostite! Služabnik sem vaš. Izvolite govoriti o čem drugem? Dobro.»

«Kako ste poredni! In izvrstno igrate!»

«Saj sem igralec — in vi — igralka. — V Trstu vas čaka razkošno opremljena vila.»

«Vi veste?»

«Vse vem. Gornik je noč in dan na nogah in je ženin prav po paragrafu.»

«Ali mu to štejete v zlo?»

«Nikakor. On je rojen ženin po paragrafu in je to njegov značaj.»

«Ljubi me.»

«Da.»

«In jaz njega,» je spet poudarila Tina kljubovalno.

«Ne.»

«Zakaj govorite tako?»

«In zakaj ne bi? Vi se veselite njegovega bogastva in udobnega življenja.»

Tina se je zdrznila in je čutila, da se ne more več izmikati. Že je hotela vstati in oditi sama domov, a nekaj jo je s silo zadržalo in zazdela se je sama sebi kakor grešnik pred izpovednikom.

«Vidim, da vam je sitno pred menoj,» je povzel Pirc, kakor bi bil prebral Tinine misli, in je nadaljeval: «In tudi meni je sitno. Vendar je danes nekaj v meni, kar me sili, da govorim z vami, kakor pač govorim že ves čas. Da bi se oproščal zaradi tega, bi bilo odveč, ker vem, da se ne bom premagal in ne govoril drugače.»

«Pa če vam prepovem?»

«Ne morete mi prepovedati, ker vidim, da je v vas samih tisto nekaj, ki vas prav tako sili, da me poslušate.»

«Čuden človek ste.»

«Ne čuden — samo človek. Sicer pa slišim enake opazke večkrat o sebi in me prav nič ne motijo. — Pa zakaj ne marate pogledati brez vsakršnih ovir vase in zakaj si ne upate priznati resnice?»

V Tini je vse drhtelo in vsaka Pirčeva beseda jo je urezala, da jo je zbolelo v srcu.

«Ker resnica v oči bode, kajne?» je povzel spet Pirc.

«Pa ne bojte se sebe — vsaj sebe se ne bojte!»

«Saj se ne bojim,» je tiho odvrnila Tina.

«Pa še kako se bojite! In to ni prav. Kako morete potem tako zamotani v svet? Pa vem, tenčice so mehkejšje od trnja — pri vas — pri ženski pa so še bolj mehke — in je trnje še bolj bodeče.»

«Tako zavito modrujete, da vas ne razumem,» se je hotela spet izogniti Tina, čeprav je vedela, da se je že vso oddala.

moramo, da služimo človeštvu, kakor ono služi s svojim življenjem Neznanemu.» To je os te razjasnjene osebnosti, tu slutiš obenem studence moderne religije. Pri Březini poji dva sveta: onega zunanjega, čigar najširši izraz počiva v omenjeni dobroti človeka, in notranjega, čigar posledica, oziroma odsev je deloma tudi prvi: tu sem videl silno gibčnega, živahnega duha, ki je razpel svoje obzorje preko celega pozemskega življenja, ki stoji v sodobnosti cel, do pasu, mogočno srkajoč sokove iz vseh utripov zemlje in ki je razsvetlil z bleščečo lučjo današnji kulturni, politični, socialni in gospodarski razvoj in zgnetel preteklost za tisočletja nazaj, da mu s sodobnostjo vred živi in govori veličastno, globoko, samo v sebi smotreno besedo človeške rasti, vedno v perspektivi tistih neznanih brezmejnih Skrivnosti, ki jih je obsegel njegov organizem in kjer Březina=človek molči in zvene le še spevi njegovih strun.

Komaj sva sedla, me je vprašal, ali sem poznal Ivana Cankarja. *Ivan Ga* Govorila sva o njegovem življenju, kje je živel, kdaj se je stalno vrnil v domovino, kako je živel in končno o njegovi nagli smrti. «Bil je velik, bil je največji genij, kar jih je imelo Slovanstvo v tem času, koncem XIX. stoletja. Genij pravim, ne samo talent. Kajti ta mož ni videl samo sveta krog sebe, pač pa je gledal globlje; njegov duh je proniknil v skrivnosti, kamor seže le genij. Zato ni videl samo stvari, ampak tudi njihovo drugo stran, njihov pomen in njihovo vzročnost. Bil je sposoben zreti platonske ideje. Kajti — saj mi gledamo na ta svet, kakor skozi razpoko. Naš neposredni pogled je omejen na vseh straneh od neznanega, ki ga le slutimo in nikdar ne spoznamo. In Cankar je gledal in živel v perspektivah skrivnosti — zato nosi vsako njegovo najmanjše delo pečat genijalnosti. Škoda, da je to deblo podsekavala beda in nemirno, težko življenje. Toda, ne smemo soditi pretrdo. Bil je pač poklican in izbran, da dá izraz človeški bolesi.» Nato sva govorila o Otonu Župančiču in njegovih sedanjih prevodih Shakespeareja, o naših literarnih in drugih razmerah. «V kolikor sem zasledoval razvoj, sem opazil, da je rodil vaš narod nenavadno veliko pomembnih mož, ki so žal v pretežni večini položili svoje talente tujini v naročje. Dali ste matematike, filologe itd. itd. Franceta Prešerna. Skoz in skoz superijoren duh, ki stoji brez *Prešern* dvoma v najprednejših vrstah genijev, ki jih je rodila Evropa na početku 19. stoletja. — V zunanjem orisu se mi zdi vaš narod danes še najbolj podoben našemu, od vseh slovanskih. Gledal sem slike vaših krajev in opazil isti red in čistost ljudstva, zmisel za gospodarstvo in premoženje, isto pojmovanje dela. Slovani, ki so prešli v tok zapadne kulture.»

Marija Kmetova:

⟨Nadaljevanje.⟩

V metežu.

Če bi bil Pirc izpregovoril te besede pred uro, bi se bila Tina začudila; zdaj jim je verjela in zasačila je v sebi misel, ki je že iskala teh besed. Tudi mu ni izmehnila roke, še oprla se je na njegovo in ni vedela, če sanja ali bedi. — «Ali ste zato prišli v Maribor?» je dejala končno in utrujenost je bila v njenem glasu.

«Prav za prav sem tudi zato prišel, a sem mislil, da mi bo, kakor mi je bilo vedno v takih slučajih. Zdaj pa vidim, da sem popolnoma brez krinke, kar me jezi in me vendar spet ne jezi.»

«Kakor bi govorili iz mene,» je dejala Tina, «tudi v meni je vse tako.» Pa je začutila pri teh besedah toliko žalost v sebi, da so ji nehote prišle solze v oči.

«Glejte,» je dejal Pirc, «takole tavamo — tavamo — zasveti se žarek — in ne da bi ga bili veseli — žalostni smo.»

«Prepozno,» je dehnila Tina in je nenadoma zaslišala oni «prepozno», ki ga je bila izrekla pred meseci Gorniku. A zdaj je občutila z vso jasnostjo, da je res prepozno in najrajša bi bila padla na zemljo in se razjokala za vse dneve.

«To ni ljubezen,» je povzel Pirc, kakor bi nadaljeval ono tretjo misel, ki je bila v obeh. «A je ona vez dveh bitij, ki sta ustvarjena drugo za drugega. In — da povem popolnoma odkrito: in midva sva drug za drugega in sva bila zvezana že od nekdaj in bova do konca. Jaz sem vaš človek in vi ste moj človek. Tragika je v tem, da je za oba prepozno: jaz sem raztrgan na dvoje, na troje in mi je življenje le še komedija in vi — vi se v kratkem poročite.»

«In šele danes ste spoznali vse to?» je vprašala Tina.

«Šele danes. — In kakor sem bil zatrl že vse občutke v sebi — zdajle mi je hudo.»

Tina ni odgovorila in oba sta molčala prav do Tininega doma onkraj mesta. Pred vrati je obstala Tina in dejala:

«Niti v sanjah od sanj bi si ne bila mislila, da se bova takole vrnila s tega izprehoda.

«Da se bova našla, kajne. In zdaj vam je hudo.»

«Kakor vam.»

«A jaz sem prost — vi se pa vežete iznova.»

«Usoda. S te poti ne morem več.»

«Vem.»

Pirc se je sklonil in poljubil Tini roko in Tini je bilo tako čisto v duši, da bi ga bila najrajša pobožala po licu. A obstala je kakor lesena in gledala za Pircem, ki je odšel s počasnimi in težkimi koraki.

«Dolgo te ni bilo,» je dejala mati, ko je prišla Tina domov.

«Pripravite vse potrebno,» je odvrnila Tina, «jutri zjutraj se odpeljeva z Vando v Ljubljano in potem v Trst.» Tako nenadoma so prišle Tini te besede, da se jim je sama začudila, a ko jih je izrekla, ji je tudi odleglo, da se je odločila kar v hipu.

«In tega nisi vedela prej? Vsaj še en dan počakaj!»

«Ne morem, se mudi. Saj veste sami, kako je, saj ste brali Gornikovo pismo.»

«Kakšna si! Kar završi nekaj v tebi — in alo! brž in brž!»

«Da, da — brž, brž —» je ponovila tiho Tina, napisala brzojavko za Andreja, da jo odda jutri, in se je z vso naglico pripravljala na pot.

Po vsem tem, kar je doživela s Pircem ta dan, ji je delo prav prišlo, zakaj v njej je bilo toliko mešanice, da so misli kar butale vanjo. Hitela je iz sobe v kuhinjo, odpirala omare, spravljala perilo in obleke, zlagala v kovčege, da ji je obraz žarel in so ji lasje frfotali vsekrižem. Vanda je bila tudi vsa v nemiru in ji je pomagala in kakor je bila prej prepolna pričakovanja za novo življenje, jo je zdaj vendar zaskrbel zavod in zdaj pa zdaj jo je zapeklo v srcu. A ni se hotela izdati Tini, ker je bila prej vedno polna veselih besed in vprašanj o Ljubljani, zato je časih s silo zadržala jok v grlu in je tudi ona hitela z delom. Še daleč v noč so delale vse tri in krog polnoči je ostala Tina sama in poskrbela še zadnje malenkosti. Potem pa je sedla k mizi, podprla glavo in mislila: «Kaj je zdaj to? Saj se mi bo razpočila glava. Andrej — Tone — zdaj Pirc, moj Bog, kako čudovito je življenje! Sko-koma pridrevi nevihta — zagrabi s silo in me vrže na trdi tlak. Saj ne vem, kako, saj ne vem, kam! Razvežem voz, že zagledam drugega, tretjega — in dalje, dalje... v neskončnost gredo te mešanice. — Tone me je preklel že zdavnaj, Andrej čaka v ljubezni name in Pirc pravi, da sem ustvarjena le zanj. Kakor v silnem metežu mi je, vsepovsod viharji, zameti — jaz sredi vsega — brez opore..., brez strehe. Že sem mislila, da bo vsega tega konec, da pojdem vsa mirna v Andrejevo naročje — in zdaj novo brezno. Korak se mi je opotekel, stojim in gledam — in ne vidim dna.» Mučno ji je bilo, stresla je z glavo in dejala: «Pa kaj — te črne misli niso zame! Stran — stran vse to, v novo

življenje pojdem, v omotico ljubezni... Ljubezen? Kaj je res, da ne ljubim Andreja, kakor nisem ljubila Toneta tedaj, ko sem se poročila z njim? Kaj je res tako? «Ne slepimo se,» pravi Pirc. Ali se res slepim? Ali sem se varala, ko sem menila, da ljubim Andreja? Je li v resnici le denar? Nak — tega ne bom pre-mišljala!» Zamahnila je z roko in vstala. «Čemu misliti! Čemu, čemu — saj je vseeno in brez misli je lepše.» Že je legla v po-steljo in ugasnila luč, tedaj so pripolzele še zadnje misli, najhujše za Tino: «Torej ne znam ljubiti. — Toneta nisem ljubila, Andreja — ne ljubim, pravijo, Pircu tudi ne —. In vendar, vendar sem bila poročena s Tonetom, se bom poročila z Andrejem, bom — kaj bom s Pircem? Se zaljubim vanj? Ali sem že zaljubljena?» V neskončni utrujenosti je počasi legala omotica vanjo in jo je prepregla kakor z mrežo.

5.

Vlak je hitel, monotonno so udarjala kolesa. Maribora že ni bilo videti nič več, Tina je bila bleda in utrujena, Vandi so žarela lica in vsa pokrajina zunaj je bila zavita v medlo meglo. Zatoхло je bilo ozračje, zdaj pa zdaj je ostro zadišalo po premogu, da te je zaskalelo v nosu in grlu.

Tini je nekako odleglo po včerajšnji nevihti; spet je bila misel na Andreja in bogastvo na površju in že je v duhu snovala načrte, kakšne obleke si bo kupila in če bo imela tudi voz in konje ali avtomobil. Da Andrej ni razsipen, je vedela, a ona ga bo že pre-motila tako, da ji bo nakupil vsega, česar si bo zaželela. Veselila se je svidenja z Meto in Melaniji bo pokazala, da je našla srečo in storila prav, ko se je podala na pot ločitve in novega zakona. Motilo je pa Tino vendarle, ker je toliko mislila na udobnost in tako malo na samo združenje z Andrejem. «Če bi bil Andrej reven — ali bi se poročila z njim?» je nenadoma poskočila misel v Tinino naročje. «Če bi bil le preprost uradnik — morda tudi doktor — a ne bi bil bogat — bi ga vzela?» Tina se je sklonila in pomislila. «Nak — ne bi se vezala vnovič — seveda se ne bi!» Pogledala je skozi okno, a misel je še silila vanjo. «Torej vendarle sama udobnost? In nič ljubezni? — Je imel Pirc prav?» Skomizgnila je z rameni. «Pa kdo mi more šteti to v zlo? Vsak si postelje, da leži udobneje. Norec bi bil, ki tega ne bi storil.» — «A ljubezen je slepa,» je spet švignila druga misel. «Če bi bila zaljubljena, niti ne bi pomislila, ali je Andrej bogat ali ne.» — «Seveda ne bi pomislila, a saj nisem neumna in tako neizkušena, da ne bi poznala življenja! In saj je — saj je razum več od

ljubezni in razum ni nič grdega. Je skoraj toliko kot ljubezen. — Kdo mi bo zameril, če želim čistega ozračja po vsej zatohlosti v prejšnjem zakonu? Kdo mi štel v zlo, če sedem, kadar sem utrujena? Če si odpočijem po dolgi poti?» — Lice se ji je zvedrilo. «Ah, hvala Bogu,» je dejala skoro glasno — «nič več skrbi, nič več, nič več.» Spet se je zagledala v tla. «Pirc? Kako da se je tako razkrinkal! On, ki se ne izda nikoli, on, ki stopa preko vseh in vsega! In on — sam doktor Pirc mi je tako jasno priznal, da me ljubi! Sicer pravi, da to ni ljubezen, da sva le dva človeka, ki sva že od nekdaj zvezana. Hm, čudno, čudno. A prevzelo me je vendarle. Žalosten je bil — tudi meni je bilo hudo. Čudno — kam vodijo vse te tajne vezi — kam gremo, kam! Pa on, ki mi je bil do skrajnosti zoprn, zdaj mi je ljub. Radovedna sem, kako bo v Trstu, ko se snideva spet. Gotovo se je odpeljal že ponoči iz Maribora. — Ko bi Andrej slutil, ko bi le slutil! Ali je to že prevara? In pojdem že s prevaro v zakon? Iz raztrganega blaga si šivam novo obleko? Ali — kaj — kdo bi premišljal! Onih pocestnih skrbi pa le ne bo več. Hvala Bogu,» je sklenila spet glasno, da se je Vanda ozrla in vprašala:

«Bova kmalu v Ljubljani?»

«Kmalu. Se bojiš in ti je hudo?»

«Nič več, a snoči sem se jokala, veš, mamica.»

«Res? Pa nič ne vem.»

«Ker sem se premagovala. Saj sem videla, kako je bilo tebi sami hudo.»

«To si videla?»

«O, da! Ali se bojiš zaradi atka v Trst? Ali ve atek, da pojdem v zavod? Kaj ne bo hud? Ničesar mi ne poveš?»

Prav neprijetno so dirnile Tino te Vandine besede in čez nekaj časa je odgovorila:

«Mislim, da ne ve, da boš v Ljubljani v zavodu, a hud ne bo prav nič zaradi tega.»

«Ne ve? Kaj mu nisi pisala?»

«Ne.»

«Pa on ti je pisal vsak dan — in tudi ti si vsak dan pisala pismo! Kaj ga nisi atku pisala?»

«Njega ni več v Trstu.»

«O, mamica, da mi nisi povedala! Kje pa je?»

«V Ameriki.»

«V Ameriki!» Vanda se je tako začudila, da je kar poskočila s sedeža in sklenila roke. «Tako daleč! Kaj je šel po denar?»

«Mislim.»

«In boš ti zdaj sama v Trstu? O, ko bi to vedela, ne bi šla v zavod! Saj ti bo dolgčas, ko boš sama. O, jaz pojdem s teboj! Nič, nikar se ne ustaviva v Ljubljani.»

«Tak nikar, nikar, Vanda! Meni bo v Trstu prav lepo.»

«Ker se ne bo atek več kregal, kajne? To je že res. A kdo bo prinesel denarja? Saj boš morala tudi zame plačevati? Kako boš mogla?»

«Nič ne skrbi, Vanda. Meni bo prav dobro in lepo, še vse lepše, kakor mi je bilo doslej. V drugem stanovanju bom, vsega bo v izobilju in tudi tebi bom pošiljala, česar boš potrebovala.»

«Mamica, ti me le tolažiš.»

«Ne, ne — je res.»

«Pa odkod boš jemala denar? Kaj si dobila terno ali dediščino ali je že atek kaj poslal iz Amerike?»

«Ne.»

«O, že vem, že vem!» je nenadoma vzkliknila Vanda. «Gospod Gornik te ima rad, pa ti je dal. Kajne?»

Zdaj se je Tina začudila, da bi bila skoraj poskočila s sedeža, vendar ji je bilo prijetno, da je Vanda sama imenovala Gornika.

«Odkod pa ti to veš! Glej, glej — kako si prišla na to?»

«To vendar že dolgo vem, da te ima gospod Gornik rad. In tako žalosten je bil, ko sva odhajali v Maribor. Gospod Gornik je dober, meni je vedno kaj prinesel in tako lepo me je pogledal vedno. O, zdaj pa že vem, da boš imela denarja. A kako boš vrnila? Aha — atek pošlje iz Amerike, pa bo. Imam prav, mamica?»

«Približno.»

«In gospod Gornik ti je preskrbel drugo stanovanje? In da bo lepo, praviš? Povej, povej! Kje, kako?»

«Kako si sitna, Vanda. Še Ljubljano bova zamudili. No, še nekaj postaj je —.»

«Tak povej, preden bova v Ljubljani. To moram vedeti, da ti bom vsaj lahko pisala. Saj vendar veš! Uf, kakšna si! Saj nisem tako majhna.»

«Kje bom stanovala, ti že pišem. In da bo lepo, tudi vem.»

«O, gospod Gornik ima dosti denarja! Milijone, sem slišala.»

«O ti, Vanda, ti! No, kaj te še skrbim?»

«Nič več. Le sama boš, to je. Te bo gospod Gornik obiskoval?»

«Seveda. Še ondi bo stanoval.»

«Kakor ti, mamica?»

«Kakor jaz, da.»

Vanda je utihnila in ni vedela, ali bi izrekla misel, ki ji je prišla. Vendar je dejala počasi in pretrgano:

«To bo čudno.»

«Čudno?» Tina je zardela in pogledala skozi okno.

«Da, ker — ker ni tvoj mož — ker ni atek, no.»

«Pa bo.» Tina je kar treščila besedi, ker je videla, da Vanda več ve o teh stvareh, kot si je bila mislila. «In končno — saj mora izvedeti — in dobro, da je pričela sama ta pogovor,» je dejala sama pri sebi.

«Gospod Gornik bo mož? Tvoj, mamica? In atek? Joj, saj se ne sme! Kako bo hud!»

«On že vse ve.»

«Zato je v Ameriki?»

«Zato. In če se sme ali se ne sme, o tem ne razmišljaj. A jaz mislim, da se sme. In tudi bo tako.»

«Hm, pa da mi ničesar ne poveš, mamica.»

«Kaj bi ti pravila, saj sama vse veš. Torej ne skrbi prav nič zame, ko boš prišla na počitnice, pa boš videla, kako lepo nam bo.»

«Sem že zelo radovedna. O, mamica, kaj ni Ljubljana tole?»

«Saj res. Tak odpraviva se.» Tina je prijela Vando za brado in ji pogledala v oči. «Si še v skrbeh?»

«Nič več.»

«Le vesela bodi, vse bo dobro.»

Ko sta se Tina in Vanda okrepčali v kavarni, sta šli počasi po mestu. Tenka megla je bila v solnčnih žarkih vsa srebrna in modro nebo je blestelo v višavi. Ljudje in ulice pa kakor bi se jim zdehalo, še cestam se ni ljubilo prav nič. Počasi in nalahno se je odmikala megla, dokler se niso nasmehnile hiše v solncu. Ljubljanski grad je gledal tako ponižno in mirno, da se je zdel Vandi kakor koklja, ki varuje piščeta.

«Kje je zavod?» je nestrpno izpraševala že nekaj časa Vanda in ko sta bili prišli s Tino na precejšen trg, je pokazala Tina z roko in dejala:

«No, torej tu boš.»

Vanda se je ustavila in tudi Tina je obstala in je opazovala Vando, ki je nalahno vzdrhtela, da se ji je zasmilila.

«Kaj ni lepo?» jo je vprašala nenavadno nežno.

Vanda se je zagledala v izredno lepo in okusno pročelje cerkve, ki se je zaradi rumenkaste barve blestelo kakor pozlačeno v solncu in to zlató in jasna modrina nebá jo je spomnilo morja in Trsta. Tako nežna je bila vsa cerkev, da se je zdela Vandi

kakor iz papirja. Na desni in levi strani cerkve pa je stalo poslopje in Vanda je koj vedela, da je tu šola in zavod.

«Ti je všeč?» je vprašala spet Tina.

«Lepo je,» je odvrnila Vanda. «A če dežuje, gotovo ni tako lepo.»

«Kakor tudi Trst ni lep v dežju.»

«Tudi ne,» je povzela v mislih Vanda in pristavila:

«Pa pojdiva — radovedna sem.»

Kakor človek, ki pravi: «Do tu in ne dalje,» — ju je resno pogledala samostanska veža. Polmračni oboki so strmeli s stropa in čutiti je bila meja med svetom zunaj in življenjem tu znotraj. Tina bi bila rada govorila s prednico samostana in obe z Vando sta vstopili v čakalnico in obe sta se spogledali.

«Kako je nizko,» je dejala Vanda in Tina se je ozirala po čakalnici. Majhen, ozek in nizek prostor je bil to in železna mreža, ki je segala do stropa, je spominjala na izpovednico.

«Če je vse tako mračno in majhno,» je dejala tiho Vanda, «potem ne bo nič prijetno.»

«Le ne boj se,» je odvrnila Tina, čeprav je bilo tudi njej tesno pri srcu, «saj si videla, da je zavod velik od zunaj. In da boš lepo pozdravila in boš vljudna! Koj bodo spoznali, če si pridna ali ne.»

In ko so nekje zaškrtnila vrata, se je ozrla in videla teman prostor in okno, kakor bi bilo slepo, vendar je videla skozi to okno še drugo okno, a obe sta bili čudno blede in mrtvi. «In je vendar solnce zunaj,» je pomislila Tina, a se koj zdrznila, ko je zaslišala pritajene korake in glas, ki je vprašal:

«Želite, gospa?»

Vanda je vztrepetala, Tina pa je pogledala v mrežo in je iskala osebo, ki jo je vprašala. In zagledala je majhno, drobno postavo, ki je bila v črni redovniški obleki še drobnejša. Iz trde platnene beline pa je gledal obraz, ki je bil čudovito nežen in droban, da se je zazdelo Tini, kakor bi ga sploh ne bilo in bi izginil, če bi izpregovorila preglasno besedo. V zadregi je bila, obraz pred njo pa se je nasmehnil.

«Saj ste me poklicali, kajne? In jaz sem prednica, mater Katarina.»

«Moje ime,» se je vzdramila Tina, «Tina...» Tedaj je pomislila: «Tina — kaj — Gornikova ali Mlakarjeva?» Zardela je in nadaljevala: «Tina Mlakarjeva iz Trsta.»

«Iz Trsta?» je povzela prednica. «Tedaj imate že pravo pomlad ondi. Pa sedite, prosim!»

Vse tri so sedle in Tina je odvrnila zamolklo:

«Da — je že pomlad.»

«In to je vaša hčerka? Morda želite, da bi jo vzeli v našo šolo?» je nadaljevala prednica, ki je bila opazila nekako zadrego v Tini in ji je hotela pomagati do besede.

«Da, zelo rada bi,» je odvrnila Tina in se kar oddahnila.

«Težko bo šlo, v drugem polletju smo že in neradi sprejemamo zdaj — le v izrednih slučajih, če je res sila.»

«Pa bi lepo prosila,» je dejala Tina, «in tudi, če bi jo sprejeli v zavod.»

Prednica je zmajala z glavo. «Težko, težko — saj razumete, da je sitno kaj takega sredi leta. In če vam je le mogoče, gospa, bi svetovala, da se odločite drugače.»

Vanda se je bila skoraj razveselila teh besed po vsem, kar je bila izvedela od mame in prav nič si ni želela ostati v Ljubljani. A prednica ji je bila vseč in nepremično je zrla vanjo in zdela se ji je mlajša od mame in da se venomer smehljajo oči in so lica kakor iz žameta. In roke so se ji zdele drobnejše od njenih in nehote jih je primerjala.

«Zelo težko bi šla zdaj kam drugam,» je povzela Tina, «in že dolgo je to moja želja, da bi bila Vanda pri vas. Nimam znancev v Ljubljani in res ne vem, kako bi, če mi odrečete prošnjo.»

«Torej je ta zadeva težka za vas in za nas. In se res tako mudi, da ne morete počakati prihodnjega šolskega leta? Saj zdaj smo že v marcu...»

«Nemogoče,» je dejala Tina, «namreč jaz, moj mož...»

«Atek je v Ameriki,» se je nenadoma oglasila Vanda, ker je videla, da je mami sitno. A Tini je bilo zdaj še bolj sitno in brž je dejala:

«So pač čudne razmere včasih in človek ne ve, kako bi se obrnil... No — in z možem, saj boste razumeli, včasih je tako, včasih drugače — nisva se razumela. In za otroka tukaj — je najbolje, da bo pri vas in zato res lepo prosim... Jaz bom zdaj drugače... in se bom... in saj veste, sama ne morem, življenje je težko...»

Prednica je videla, da je Tina v zadregi, da išče besede in vendar ne more naravnost z resnico na dan, zato je prekinila Tino in vprašala:

«Imate listine od vaše hčerke?»

«Da, seveda, prosim!» je brž povzela Tina in kar odleglo ji je, da bi bila prednici najrajša stisnila roko.

Ko je pregledala prednica listine, je dejala:

«V meščansko šolo torej bi šla... Izpričevala so še precej dobra in... če torej res tako želite in vam je toliko na tem — bi pač napravili izjemo, kar sicer ni naša navada. A če ne gre drugače — pa v božjem imenu.»

«O, prav hvaležna sem vam,» je vzkliknila Tina in Vanda se je skoraj prestrašila in zasklelo jo je v srcu, da jo mati tako želi oddati, a premagala se je in je molčala.

«Pa kdaj želite?» je vprašala prednica.

«Kar danes — ker se mi mudi v Trst, in sicer ne vem, kako bi...»

«Pa bodi,» je odvrnila prednica in vse tri so vstale. «In navada je, da si starši prej ogledajo prostore, kjer so njihovi otroci, zato prosim, če bi stopili skozi druga vrata, da vam pokažem...»

«Saj ni treba,» je hitela Tina, «nerada nadlegujem...»

«Ne, ne — taka je navada — prosim!»

«Pojdi, pojdi, mama — tudi jaz bi rada,» je zaprosila Vanda in prijela Tino za roko.

Odšli sta v vežo, prednica je izginila za mrežo, in skozi majhna, a težka vrata sta vstopili Tina in Vanda v visok prostor, ki je bil poln čudovite resne svetlobe in kakor obit z množico vrat na vse kraje. Na levi je bil velik križ in Tina se je nehote zgenila in se za kratek hip zazrla vanj. Zableščala se je kakor blesk svetla točka iz njenih otroških let in nasmehnila se je in zavzdihnila: «Kako je že vse to daleč za menoj!» S prednico so odšle po širokih stopnicah na desno in nenadoma se je razprla bogata luč in hodnik poln svetlobe in solnca se je zasmeljal in jih veselo pozdravil. Šolski prostori so bili jasni in čisti, vendar je bila čutiti strogost šole, a ne v toliki meri, kot jih je bila vajena Tina iz drugih šolskih poslopij.

«Bolj prijazno je kot v Trstu,» se je oglasila Vanda.

Spotoma se je Tina ozirala v prednico in se ji je zasmilila, da je dejala v mislih: «Uboga reva, v tej redovniški halji se muči v najlepših letih in se bo mučila do smrti. Saj je vse tole na glavi in po prsih kakor oklep, da se niti pregibati ne more, kakor bi se hotela. In čemu vse to?» Glasno pa je povzela:

«Kaj vam ni hudo v tem zidovju in tej obleki? Pa oprostite, a jaz ne morem razumeti tega.»

«Kaj bi bilo hudo,» je odvrnila prednica. «Privaditi se je treba in dolgčas mi ni prav nič, ker je dela vedno na preostajanje in niti ne utegnem pomisliti, kaj je dolgčas.»

«Čudno,» je dejala Tina, «jaz tega ne bi zmogla.»

«To je poklic. In Bog že pomaga, komur je odmerjena taka pot.»

Že je hotela reči Tina, da ne verjame v poklice, a ni hotela žaliti prednice. Ko so zavile na teman hodnik, pa je dejala:

«Pa vi vse verujete?»

Prednica se je začudila in dejala po presledku:

«Seveda vse.»

«Do pičice — z vsemi priveski?»

«Gotovo, saj to se mora.»

«Čudno — in za inteligentnega človeka po mojih mislih — še vse bolj čudno.»

«To je milost božja.»

Milost božja! Tina se je pomilovalno nasmehnila. «Kaj bi, milost božja!» je pomislila. «Smo pa res čudni ljudje na svetu.» V temnem hodniku so se ozirale skrivnosti vanje in so šepetale o pritajenih korakih. Čudne sence so begale po stenah in vsa vrata so se tiho odpirala in zapirala in če je šla kaka redovnica mimo, je bilo, kakor bi se bil utrnil smehljaj s solnčnega žarka. Toliko nežnosti in finese je bilo vsepovsod, v stopnicah, obokih, starinskih omarah, mizah in stolih, še na kljukah in stenah, da je Tina začutila dih visoke srednjeveške aristokratske gospode in nehote je stopala z umirjenejšim korakom. In v vsej svoji postavi je začutila odsev te nežnosti, ki jo je obdajala krog in krog. Vanda je ves čas molčala in od koraka do koraka se je vlivala vanjo neka mehkoča, kakršno je začutila na večere, preden je zaspala. In spet si je zaželela, da bi ostala v zavodu in nič več ji ni bilo hudo. Tedaj je Tini nehote zastal korak. Ozrla se je v velikanski križ nad razkošnim stopniščem in Kristus se ji je zazdel, da je živ in vidi vse okrog sebe. Obenem pa so odsevali s Kristusovega obraza vsi pritajeni vzdih in tihe prošnje redovnic, ki so hodile in bodo hodile tod mimo. In vsa upanja trpečih src in muke blodnih in bednih duš in molitve drhtečih ustnic in šepetajoče besede razbičanih misli so lepele na tem Kristusu in so polzele na mimoídoče. Tina je vztrepetala in dejala kakor v mislih:

«Lepo je in grozno.» Prednica jo je pogledala in dejala: «Kakor zunaj.»

«Ne — tam je lepše. In še bolj se čudim, da zdržite v samostanu. Ne rečem, da pride kdo semkaj, ki je že vse preizkusil in doživel, da pride na stara leta počivat. A da se zateče semkaj mladost, da se vklené in zaklene v te verige, to ni prav.»

«Komur je dano, pride, in v Bogu je vse lahko in lepo in dobro. Vere je treba, žive, močne, trdne vere in — ljubezni.»

Tina je zmajala z glavo. Rekla pa ni nič, dokler niso prišle v spalnice.

«O, to je lepo!» sta vzkliknili obe z Vando.

In res je bilo toliko solnca in beline vsepovsod, da se je človeku nehote razširilo srce in je prosteje zadihal. V vseh prostorih se je čudila Tina redu in snažnosti in je bila vesela, ker bo Vanda spravljená tako dobro. Ko so bile že na vrtu in je Vanda stopila v stran, je dejala:

«Morda se vam res čudno zdi, da se mi tako mudi z Vando. A veste, poročila se bom iznova in bi rajša, da je Vanda pri vas, čeprav bi jo moj drugi mož rad imel pri sebi.»

Sama se je začudila, da se je odkrila toliko, a je videla v prednici, da ji utegne zaupati vse, čeprav je bila med njima velíkánska stena. In kakor da prednica vse to že zdavnaj vé, se niti ozrla ni vanjo in je odvrnila:

«Potem seveda — že razumem. Za otroka bo bolje tako.»

Pri sebi pa si je mislila, kako zmešane so niti življenja zunaj in je potihem hvalila Boga, da jo je obvaroval vseh takih zmot. V dno duše se ji je zasmilila Tina in Vando je pogledala in je dejala: «Revica» — in sklenila je posebno paziti nanjo. Še sta se s Tino menili o denarnih zadevah in drugih potrebščinah, ko je pričela bítí ura poldan. In je bila naglo in nežno, kakor bi pritekel otrok, se nasmehnil in odhitel dalje in je zazvonilo v stolpu z mehkim, otožno-sanjaviim glasom kakor odmev od onstran mejá vsega daljnega. Po vsem vrtu se je razpela široka solnčna luč in pota so blestela in s samostanskega zidovja so se zagledali žarki drug v drugega in se prísérčno objeli.

Tini je bilo skoraj otožno v duši, Vanda se je zazrla vanjo z rosnimi očmi in prednica je dejala:

«Zdaj moram iti — in Vanda ostane kar tukaj?»

Tini in Vandi pa so bile besede zaprte in molče so šle vse tri do izhoda.

«Zbogom, gospa,» je dejala prednica, «po Vando že pridem.»

Tina ji je segla v roke in se ji zahvalila in Vandi je dejala:

«Boš ostala tukaj?» In glas se ji je tresel. Vanda je pogledala za odhajajočo prednico in je odvrnila:

«Ti že greš?»

«Moram, vidiš. Čez uro odide vlak v Trst.»

«Odide,» je ponóvila Vanda in povzela: «Seveda — potem ostanem. Saj ne bom jokala,» je dodala, «a veš, mamica, solze so tako sitne — same prilezejo. Pa ne smem — da ne bo tebi hudo. Tako — vidiš — se že smejem.»

S polnim pogledom se je zazrla v Tino, ki si je obrisala solzne oči in dejala:

«Saj ti bo lepo. In meni tudi. In boš pisala in jaz ti bom pisala, in velika noč bo kmalu, pa prideš in vsi se bomo samo smejali.»

«Da, da — oh, kako se že veselim!»

«No, vidiš, tako je prav. Zbogom, Vanda, pridna bodi, rada se uči in vse slušaj in ne ugovarjaj. Zbogom!»

«Mamica — in Trst pozdravi in morje — in zdaj že mandelji cveto...»

Iz tesnega objema ju je vzdramil korak, prednica je skrivaj namignila Tini, ki je hitro odšla. Vanda je zrla v zaprta vrata, a se je okrenila k prednici in odšla z njo.

Ko je stopila Tina na cesto, je morala za hip postati. Prepolna je bila vtisov iz samostana in tudi slovo od Vande jo je prevzelo. «Reva je,» je pomislila, «pa kaj, to je življenje in potrebno je! Potrebno zanjo in zame. In tudi, saj ne bo priklenjena; če ji bo hudo, pa jo vzamem v Trst.» Globoko je zavzdihnila in stresla z ramami. Ozrla se je in šla v mislih proti kolodvoru. «Čudovito je to samostansko življenje,» ji je še vedno rojilo v glavi. «Kako morejo in zmorejo! Vsa ta čudna obleka, predpisi, tako od ure do ure — brr — grozno! Moja hči — nak — če bi moja hči hotela kdaj na tako pot, Bog varuj! To so živi mrtveci, sence pravih ljudi. Čemu se zakopati v grob, ko sije solnce zunaj! Čemu vzljubiti smrt, ko je življenje tako pestro in bujno! Smrt — ki pride še vedno prezgodaj! To ni naravno, ni človeško.»

Malo časa za tem je že sedela v vlaku in je bila v mislih že vsa v Trstu. «Zdajle je Andrej že gotovo na kolodvoru in gleda na uro in komaj čaka. O, Andrej, Andrej — in Pirc in Tone — tudi to je čudno. — Pa nič, ne maram! Živeti, živeti hočem! Ah, kako bom živela!»

6.

«O, Tina!» je vzkliknil Gornik, ki je stal na peronu in je planil med prišlece in objel Tino in jo pritisnil k sebi. «Nikoli več — nikoli več te ne pustim od sebe,» je dejal in ji stiskal roke, da je Tini skoraj pošla sapa in je vsa drhtela.

«Andrej — vidiš — pa sem le prišla.»

Zunaj je stala kočija in med vožnjo ni izpustil Andrej Tininih rok in se je bal, da je v sanjah in se zbudi in ne bo Tine nikjer več. Izpraševal jo je o vožnji, o Mariboru, o Vandi in Ljubljani in Tina mu je komaj mogla odgovarjati na vsa raznovrstna vprašanja.

«Pa kam se peljeva?» je vprašala slednjič in se ozrla iz voza na cesto.

«Domov,» je odvrnil Andrej in ji poljubil roko.

«Kam — domov?»

«Še vprašaš, Tina? — Vse je pripravljeno in nič več nisva dva — zdaj sva le eno.»

«Pa poroka?»

«Jutri — če ti je prav — kar potihoma.»

«Prav.»

Potem so se obema ustavile besede. Andrej ni mogel verjeti resnici in burno mu je utripalo srce. Tina pa je bila vsa utrujena, svinčena teža je ležala na nji in peljala bi se bila takole venomer dalje in dalje — do konca sveta. Pa se je ustavila kočija in Andrej je izstopil in pomagal Tini iz voza. Tedaj se je Tina kar nehote ozrla in je vztrepetala in zardela po vsem obrazu. Pirc je šel malomarno mimo, je počasi pozdravil in ne da bi se le za hip ozrl, je šel dalje, a Tini se je zazdelo, da je bil bolj sklonjen kot navadno. Andrej ni bil videl Pirca, a je zapazil izpremembo na Tininem obrazu in je dejal:

«Ti je všeč?»

Tina se je zdrznila in misel je švignila mimo: «Kaj vé?»

«Kaj? Kdo?» je povzela preplašena.

«Tvoj dom.»

«Ah, da — moj dom...»

Odleglo ji je, brž je pregnala hipno zamišljenost in se je nasmehnila in zazrla v bledorožasto mandeljevo cvetje nad seboj in v majhen vrtič in ljubko vilo, ki je bila videti, kakor da ne stoji, ampak da je tu kar tako za kratek čas, za oddih in odsev notranje sreče. «Lepo je,» je dehnila čez nekaj časa in Andrej je srkal vase vsako njeno potezo in vsako najmanjšo izpremembo na njenem licu, v njenih očeh. In ko sta stopila v vilo in je šla Tina po sobah in je videla, kako je vse lepo in izbrano, jo je nenadoma obšla tolika radost in obenem žalost, da se je sesedla v naslanjač in pokrila obraz in šepnila: «Pirc pa gre po cesti in je čisto sam.»

«Kaj je, Tina? Kako? Ali ti ni všeč? Povej, povej — Tina, za božjo voljo, ti se jokaš!»

Andrej je bil ves iz sebe, pokleknil je pred Tino in je skril glavo v njeno naročje.

«Vse je prav, Andrej — in lepo. A prevzelo me je in trudna sem.»

«Da ti je le všeč. A da si trudna, je res — in odpočij si. Saj si videla svojo sobo?»

In tako dekleška, nežna in čista je bila ta soba, da je bilo Tino nenadoma sram te čistoče, ker je začutila skrivnostno nit laži, ki se je vlekla za njo in jo je že ovila krog sebe, še preden je bila poročena z Andrejem.

«Laž — kaj tudi tukaj laž, kakor je bilo prej vse dni?»

«Tako si zamišljena, Tina,» je zaslišala Andreja kakor iz dalje. «Ne misli nazaj — zdaj je vse mimo — vse, vse — in novo, čisto novo in svoje življenje pričneva. Ne misli — nič nikar ne misli!»

«Ne — ne — nikar,» je povzela Tina, se okrenila in objela Andreja z vso močjo. «Sem že vesela, vidiš, in se smejem in se bom smejala venomer, da me boš vesel in ti bom ena sama pesem.»

«Ena sama pesem...» je dahnil v omamljenosti Andrej in se potopil v Tinine oči.

(Dalje prihodnjič.)

Cvetko Golar:

Z miro in kadilom.

Z miro in kadilom glej me, sina,
pred oltarjem svojim, domovina!

V rosi cvetne planice
naj se razpletam ti v venec
sladkó vonjajoči,
ko lije luč nebeški studenec
v opoldan, tihi in vroči,
iz naročja solnčnega.
Naj bom grozd, kot biser se prelivajoči
sredi slovenske gorice,
mak, žarko plameneči
v srebru lilije, zlatu pšenice,
vir, bistro kipeči
sredi zelene ravnice,
veter, nežno valujoči
sredi plodnih tvojih livad,
ki nosi božje blagoslove
v dušo, polno vere in nad.

Z miro in kadilom glej me, sina,
pred oltarjem svojim, domovina!

Marija Kmetova:

〈Nadaljevanje.〉

V metežu.

Po pomolu se je zibala množica, dišalo je po parfemu in morju, toalete so se prelivale v mavrico barv in po morski gladini so se ostro bleščale zlate, bakrene, rdeče in zelene niti solnčnih odsevov. Kakor ogromne perotnice so žareli rožasti oblaki na modrozelenkastem nebu in pri Sv. Justu so peli zvonovi.

Roko v roki sta stopala s počasnimi koraki Andrej in Tina — zdaj že nekaj mesecev gospa Gornikova — in sta molče motrila pestro promenado in barvasto morje. Andrejev obraz je bil kakor samo jadro miru, Tina pa je bila v bogati in lepi obleki vseč sama sebi in občutila je ubranost svojih lastnih telesnih oblik in to, kako je človek v lepi obleki vendarle ves drugačen, bolj umirjen in bolj samozavesten.

«Kod blodi zdaj Tone,» je dejal Andrej in se smehljaje zagledal v daljo preko morjá.

«Kako moreš biti tako neokusen,» ga je zavrnila Tina in je odmaknila svojo roko od Andrejeve.

«Kaj sem te užalil, Tina? Nikar, razumeti me moraš. Toliko sreče je v meni, zares toliko prave, čiste sreče, da so se mi ne nadoma zasmilili vsi ljudje in mi je kar tako mimogrede prišla tudi misel na Toneta.»

«Pa te prosim, da o tem ne razmišljaš več.»

«Saj ti je vendar vseeno, saj je tujec zate!»

«Je — in tudi zate bodi. In po grobu ne brskaj.»

«Kako si ostra, Tina! Pa imaš nemara prav. Oprosti.»

«Andrej — o čem drugem razmišljaj rajši.»

«No? O tebi, kako te imam rad? Tega sem prepoln in prav to je moja sreča.»

«Vem — vem — in prav zato...»

«Kaj, Tina?»

«Ah, saj veš! Kaj se nalašč izmikaš?»

«Zdaj vem — avto!» Andrej se je prisiljeno nasmehtil.

«Vendar!» je vzkliknila Tina. «No?»

«Torej ti je še vedno v mislih ta preklicani avto.»

«Seveda mi je v mislih in čudim se ti, Andrej, ko toliko praviš, kako me imaš rad, pa da mi kar koj ne izpolniš moje prve želje, ki sem ti jo sploh izrekla.»

«In jaz spet se čudim tebi, Tina, da moreš imeti še kako željo, zdaj, ko sva vendar dosegla vse — ko sva združena na veke!»

«To si ti — jaz sem pa še nekaj čez.»

Skoraj bi se bilo zmračilo Andreju čelo, a je le nalahno zavzdihnil in dejal:

«Da ti povem resnico, Tina, jaz sploh nisem vnet za avtomobile. Motilo bi me tisto neusmiljeno hreščanje in drdranje krog hiše.»

«Jaz — jaz! Pa jaz?»

«Ti si jaz — in jaz sem ti.»

«Pa si se ujel! In jaz sem ti, si dejal. Torej?»

«Vem, zgodilo se bo, kakor želiš. Pa je skoraj škoda denarja za tako neokusnost.»

«Joj, Andrej, kaj sem se zmotila? Ti skopariš?» se je zaničljivo obregnila Tina in pogledala Andreju v obraz.

«Krivična si, Tina. Menim, da nimaš pravice misliti takih misli; nimaš povoda za to.»

«Očitki? Andrej — kaj ti je žal denarja?»

«Tina, kako moreš!»

«Res, res — pustiva te suhoparnosti. Pa avto le dobim?»

«Dobiš.»

«Potem je vse prav. Si hud?»

«Če bi hotel biti, pa ne bi zmoget tega.»

«Da ti ne bo žal!»

«Česa?»

«Tega, da ne moreš biti hud name.»

«Zakaj, Tina? Kam meriš?»

«Nič, nič. Kar tako pravim. A vse je mogoče.»

«Skrivnostno govoriš.»

«Ženska sem. Sfinga!»

«Res, a tebe poznam in sem brez skrbi.»

Že je hotela reči Tina «revež», a je molčala in skoraj jo je bilo sram, da ni v njej iskrenosti do Andreja, ko ga je videla v tolikem zaupanju. Tedaj se je zgenila in dejala:

«Poglej, poglej, Meta naju pozdravlja!»

In že je pohitela k Meti in Andrej se je prijazno smehljajal.

«Čestitam, čestitam!» je vzklikala Meta in segla obema v roke,

Tina pa je povzela:

«Da sem gospa Gornikova, kajne? Že dobro. Dnevi tihe sreče so že minuli, zdaj pridejo slavnostni dnevi. Povabim te.»

«Če bo vseč gospodu soprogu?» je smehljaje vprašala Meta.

«Vprašajš,» je namesto Gornika odvrnila Tina in je že okrenila pogled. «Rižnarjeva dva! Kakor bi se bili zmenili. — No, gospa Melanija, poglej me v novem svetu! Dober dan, gospod profesor! Vse dobro? Vse zdravo? In še vedno sije solnce? Prav, prav, že vidim na vajinih očeh, kako vama je dom ves zlat v duši. Jaz pa proslavljam sebe in ves svet in — avtomobile. Ha, ha, Andrej, te je speklo? Torej — pozdravljeni vsi skupaj — z menoj vred!»

Take Melanija še ni bila videla Tine in kar do besede ni prišla in tudi Rižnarju je bilo čudno, Meta pa si je grizla ustnice in je premišljala, je li to maska ali čista resnica. Andrej je bil spet pomirjen, radostno je pogledaval Tino in bi jo bil najrajši objel sredi promenade in še one tri poleg.

«Poldi!» je mahoma vzkliknila Meta in vsi so se ozrli.

Poldi Bizjakova je prišla mimo v čudoviti, našopirjeni toaleti, vsa začudena je premerila družbo, potem je nalahno sklonila glavo in ni rekla besede in je šla mimo.

«O!» se je začudila Meta.

Stopila je za Poldi in jo privedla, a besede so bile tako lesene, da je Tino kar zmrazilo, vendar ji ni pošla dobra volja in je dejala:

«Veste kaj, slavna gospoda: danes je petek — v nedeljo, če vam je prav, vas vse povabim na izlet. Prav?»

«Tina, saj ne veš, če ...,» je hotel ugovarjati Andrej.

«Če jim je všeč? Pa seveda.»

«Prav,» je odvrnila Meta. «Pa kam?»

«V Koper bi šli,» je dejala Tina. «Kajne?»

In vsi so bili zadovoljni in so določili uro odhoda, le Melanija je dejala, da ne bi utegnila, pa jo je zavrnila Tina:

«Ah kaj, tvoj dom ti le ne bo odšel za en dan!»

«Včasih je dovolj trenutek za to,» je odvrnila Melanija, Tina pa se je le nasmehnila in dejala:

«Dom in tako dalje — saj veš — Melanija, jaz in dom ... Pa kaj, saj prideta — lepo bo.»

Tudi Poldi je obljubila, da pride, pa je nenadoma prebledela in se zazrla v eno točko. Tini je šinila kri v lice, Gornik pa je že glasno pozdravljal:

«Gospod doktor, gospod doktor, stopite bliže!»

Pirc je svečano pozdravil vso družbo, že je hotel iti mimo, pa se je v sunku ustavil in dejal:

«Sami znanci, kakor vidim — in novoporočeni par, koliko sreče za en sam pogled!» Ironično se je nasmehnil, Poldi ni pogledal, Tini pa je segel v roke in ta je brž povzela:

«V nedeljo v Koper — greste?»

«Kar tako — v naglici — kako bi presodil?»

«Greste?» je spet hitela Tina, ne da bi sama vedela zakaj.

«Velja. In zdaj zbogom!»

Priklonil se je in odšel, da je Gornik še stekel za njim in mu povedal kraj in uro odhoda. Poldi je vztrepetala in je bila nenadoma nenaravno živahna, Meti pa je bila vsa komedija všeč, oprijela se je Tine in Poldi, Gornik pa se je pridružil Rižnarjevima in izprehajali so se še po pomolu, dokler se v mraku niso razšli.

V jutru je bilo morje vse belo kakor sneg in še bolj beli so bili galebi, ki so se vreščaje spreletavali nad širo planjavo vode in so se brátili s solnčnimi žarki. V ladjah so podrhtevali stroji kakor zajete zveri. Mestne hiše pa so bile vse težke v dremavici in so se skoraj ustrašile solnca.

Tina je bila vso noč v nemiru, venomer se je izpraševala, ali je bilo prav, da je povabila tudi Pirca in zdaj pa zdaj se ji je zasmilil Andrej. Ta pa se je z otroško radostjo veselil izleta in je bil vesel, da bo imela Tina lep dan. O Pircu ni imel niti najmanjše zle misli, še dobro mu je delo, da bo Pirc videl, kako je Tina zadovoljna v novem zakonu.

Že je bila vsa družba na pomolu pri ladji, ki je bila pripravljena, da se odpelje v Koper. Le Pirca ni bilo še in Poldi se je venomer ozirala in vendar ni hotela, da bi bil kdo opazil njeno pričakovanje. Tik pred odhodom ladje je prišel počasi Pirc, kakor bi se slučajno izprehajal ob obrežju in je še prav pazno motril galebe.

«Brž, brž, gospod doktor!» mu je zaklicala Meta in ga potegnila za roke na krov ladje, kjer so drugi že stali in v nekakem prisiljenem veselju so se pozdravljali v brezpomembnih besedah in ladja se je jela obračati in je odplula od brega.

«Tako, zdaj pa kar v Ameriko,» je dejal Pirc in pogledal Andreja.

«Ubogi Mlakar,» je rekla Poldi in ošinila Tino z zasmehljivim pogledom.

Rižnar je kakor v zadregi zakašljaj, Melanija je pogledala Tino izpod čela, Meta se je nasmehnila Pircu, Gorniku je bilo sitno, a Tina je odvrnila:

«Kakor je komu dano.»

Vsem je bilo sitno, le Poldi se je smehljala in dodala:

«Na račun drugih.»

«Daj, ne kvariva jutra, Poldi,» je vzkliknila Tina, «in ne vlačimo noči v dan! Tako. Zdaj pa, prosim, živimo v lepem jutru in bodimo veseli, gospoda.»

«Izvrstno,» je dejala Meta, «tako je prav.»

Poldi se je ozrla vstran in je skomignila z rameni, Pirc pa bi se bil skoraj zasmel na ves glas. Pristopil je k Melaniji, ki se je bila malo bolj daleč od drugih zazrla v morje, naslonil se je na ograjo in dejal:

«Kako vam je v tej nečisti družbi, gospa?»

Melanija se je zdrznila, ga pogledala in vprašala:

«Kako — nečisti?»

«Tako — saj vidite: današnja slavljenca sta izšla iz razporoke, gospa Meta je ločena žena, Bizjakova je ločena po notranjosti, jaz pa — saj veste, sem kakor hudobni duh v tej čestiti družbi. Edino vi in vaš mož sta, kako bi dejal, sta po vseh formulah zakonski par na desno in levo in v sredo.»

«Torej čistost v nečistosti — tudi nekaj,» je odvrnila Melanija in se spet zazrla v morje, ki je lomilo solnčne žarke v vseh odtenkih najnežnejših barv.

«Gotovo — tudi nekaj,» je povzel spet Pirc in dodal: «Če je namreč iz prepričanja.»

«Seveda je, polovičarstva ne poznam — to je bolezen.»

«Prav,» je dejal Pirc. «Pa dovolite, da vam nekoliko potipam žilo: kaj vam ni nikdar žal tega?»

«Česa?» se je začudila Melanija.

«Te poštenosti, recimo, saj tako ji pravimo v življenju.»

«Ne, Bog varuj, poštenosti mi ni žal.»

«Ni? Hm, prav, vendar — kaj ne vidite včasih lepših barv onkraj svoje ozke meje?» je dodal Pirc in se pomenljivo nasmešnil.

«Vidim, seveda jih vidim, a kar je — je.»

«Torej ste pošteni nekako iz obupa, kaj?»

«Tako mora biti.»

«Mora? Kdo vas sili?»

«Čistost doma.»

«Kaj je to?»

«Jasen račun v sebi in pred možem in otrokom.»

«In pred Bogom in ljudmi, da ne pozabite?»

«Tudi.»

Melanija se je vzravнала in izzivajoče pogledala Pirca, češ, kaj mi hočeš in zakaj?

«Gospa, nočem vas vznemirjati, saj sem vas bil prej prosil dovoljenja. To je kar tako, pogovor, besede.»

«Vem.»

«Dobro — mi je prav, da ne sodite nápak mojih besed. In — še to — vi res ljubite svojega moža in ste mu vdani iz ljubezni?»

«To zahteva čistoča doma,» je že nekako v nejevolji odvrnila Melanija.

«Dom — to vam je vse?»

«Vse.»

«Potem ste nemoderna ženska,» je dejal Pirc in je bil čisto resen.

«To mi je dejala tudi moja sestrična Tina.»

«Tudi ta? Verjamem, zakaj ona je popolnoma moderna ženska.»

«In take imate radi, vi, moderni moški!»

«Seveda,» je dejal Pirc, «laže nam je pri njih.»

«Dom?»

«Kaj to! A niso tako zagrizene v jasne račune, kot ...»

«Jaz — kajne? In obojestransko laže „gledate lepše barve onkraj svoje ozke meje“ — po vaših lastnih prejšnjih besedah. Čudno.»

«To je naš čas — nič ni čudno, taki smo zdaj. Vi pa ste iz prejšnjih časov, ko je bila žena — žena, mož — mož, mati — mati.»

«Zdaj pa?» je vprašala Melanija.

«Je žena ljubica, da ne rabim ostrejših besed, mož ljubimec in ne le svoje žene, mati, mati pa je — iz koketnosti.»

«Kaj želite vi?»

«Ah jaz — moj Bog — ničesar! Zdaj — prej — potem — same komedije! Vse me zanima, a v ničemur ne bi hotel obstati.»

«Duševni brezdomovinec.»

«Res — dobro ste povedali. — Pa, mimogrede, kako sodite Tino?»

Melanija se je zdrznila, ker je dejal le «Tino» in je koj nekaj zaslutila, odvrnila pa je:

«Smili se mi.»

«V tej sreči?» se je navidezno začudil Pirc.

«Tudi v tej sreči.»

«Ki ne verjamete vanjo?»

«Da bi ji ne odtekla!» je dejala Melanija in se ozrla po drugih.

Pirc je ujel njen pogled in se je tudi on ozrl po ostalih. Poldi in Meta sta se pravkar zasmejala, Rižnar, in Gornik pa sta bila

v živahnem pogovoru, Tina je sedela bolj zase ob ograji in je navidezno poslušala ta dva, vendar ji je bilo videti, da je bila ves čas v mislih pri Pircu. Kljub zunanji razigranosti jo je bilo prej vendarle zaskalelo, ko je bil Pirc omenil Ameriko in tudi Poldine besede so jo bile užalile. Vendar bi se ne bila za vse na svetu hotela izdati in zato je vse prevlekla s smehom in kakor da ne razume zbadljivke. Preteklosti je hotela uteči na vsak način in je hotela živeti zdaj le v naročju novih darov bogastva. V teh dneh po poroki je bila do dna spoznala še bolj kot v Mariboru pri materi, da se je bila spet zmotila in da Andrej le ni njen človek, da ni oni, ki bi bila vsa njegova, ampak jo je bolj in najbolj prevzel njegov denar in udobnost zaradi denarja, ki ga je potrebovala. Vendar je imela Andreja rada po svoje, vseč ji je bil zaradi dobrote in mehkobe, saj je storila z njim, kar je hotela. In vseč ji je bilo, ker je bil Andrej tako srečen poleg nje in jo je le gledal in občudoval in je celo hvalil njene napake. Da je ljubezen zares slepa, to je spoznala Tina v teh dneh do dna pri Andreju in se je skoraj bala, da bi kdaj spregledal. In da ni čutil ne videl, kako je ona večkrat v mislih vse drugod — pri Pircu in njegovih besedah, temu se ni čudila, vendar jo je včasih nekaj nehote zmotilo, da bi ga bila rada kdaj podražila zaradi Pirca, a se ji je koj nato Andrej zasmilil in je molčala.

Zdaj je vstala s sedeža na krovu in je zaklicala:

«Gospoda, zdi se mi, da bomo kmalu na cilju!»

Vsi so se ozrli in so res zagledali v bližini Koper, ki je plaval proti njim in se smehljaj pod vedrino nebá. Meta je pristopila k Tini in dejala:

«Hočem — nočem, moram ti reči, da si lepa, Tina.»

«Kako bi ne bila!» je zmagoslavno odvrnila Tina.

«Tako lepo ti je?»

«Tako lepo.»

«Prav zares?»

«Zares.»

«Veseli me,» je dejala Meta, «saj te imam še vedno pred očmi od takrat v Barkovljah, ko si pela žalostinke.»

«Jobove psalme,» je v smehu odvrnila Tina.

«Prav Jobove, res.»

«Tisto — kje je že to! Zdaj izvirajo vse druge pesmi.»

«Torej poješ himno življenju?»

«Živim to himno! In pijem, pijem — vse hočem izpiti do dna.»

«Pazi, da ne prideš prezgodaj do dna, Tina, ondi je grenkoba!»

«Do dna je še daleč.» Čutila je, da jo Pirc posluša in razume vsako besedo, zato so bile njene besede še bolj močne, nalašč izzivajoče in v hipu se je okrenila in dejala:

«Pozor — zdaj smo tu. Moji gostje ste — zato, prosim, kar naprej.» In odmaknila se je, da so šli vsi mimo nje in tako je bila polna življenja, da so se nehote vsi sklonili, ko so šli mimo, Andrej pa bi bil za ta hip dal vso svojo srčno kri, tako je bil srečen, da je ta lepa ženska njegova žena, njegova last. V odkrito srčnem spoštovanju jo je zunaj ladje prijel za roko, ki jo je nemo poljubil. Pirc je nalahno vztrepetal, a je bil brž spet sam svoj in se je obrnil k Poldi, rekoč:

«In vaš gospod soprog, milostljiva?»

Meto je spreletelo neprijetno čuvstvo pri teh besedah in je karajoče pogledala Pirca, Poldi pa je zardela čez in čez in toliko, da se ni okrenila in odšla nazaj na ladjo. Jeza in boleost je bila v njenem glasu, ko je odvrnila:

«Odklejš se zanimate vi zanj, gospod doktor?»

«Prav od zdajle.»

«Se mi je zdelo. Sicer imate drugačna zanimanja.»

«Na primer?»

«Tak nehajta, za božjo voljo,» je dejala Meta, ki je čutila, da bodo Poldi zdaj zdaj oblile solze in je dregnila Pirca v komolec, Poldi pa je prišla za roke in jo potegnila za seboj.

«Ta človek,» je siknila Poldi, «kako si upa, da si upa!»

«Molči, Poldi, nikar ne odgovarjaj in pusti ga, saj veš, da je čudak,» jo je mirila Meta in ji začela praviti o svoji novi obleki, da bi jo privedla v druge misli, kar se ji je za hip tudi posrečilo. Pircu je bilo nekam čudno in kakor je sicer užival, ko je zbadal, zdaj mu njegovo lastno vedenje ni bilo všeč, ker se je dobro zavedal, da je izšlo iz zunanjega vzroka in je še bolj dobro vedel, da je bila njegove nejevolje kriva Tina. Nehote in nevede je moral venomer misliti nanjo in ta dan ga je naravnost omamljala. Vse je drhtelo v njem in toliko, da ni pristopil k njej in jo odvedel na drugo pot, kjer bi bila sama zase. Videl je pa, da je kaj takega nemogoče zdaj, zato se je jezil sam nase in je nemirno kadil cigareto za cigareto in temno zrl predse in za Meto in Poldi se ni menil dalje. Zaslišal je pa Rižnarja, ki je pravkar dejal Melaniji:

«Poslušaj, Melanija, z gospodom Gornikom sva imela vso pot krasen pogovor.»

Gornik se je smehljaj, Tina je zrla v Rižnarja, Pirc je pristopil in Melanija je vprašala:

«Kaj je bilo?»

«O domu in o lastni hiši ima gospod Gornik prav take lepe misli kakor jaz.»

«To sem si mislila,» je odvrnila Melanija, Gornik pa je dodal:

«Take misli so mi bile že od nekdaj najljubše.»

«Hiša, vrt, otroci, polni zdravja; vseokrog mir, tihota, sporazum na znotraj in zunaj, idealno družinsko življenje, zdi se mi, če bi to dosegel, potem bi mi bile izpolnjene vse moje največje želje,» je v zanosu govoril Rižnar.

Vsi so molčali in šli dalje po poti na drugo stran Kopra, kjer je v solncu živelo mlado drevje in so gostoleli ptiči, najlepših pesmi prepolni.

«Na prvi točki sem že do tega viška,» je nadaljeval Rižnar, «družinski mir imam, zdaj delam, da pridem do lastne hiše in potem se zaprem v svoja nebesa in se obdam s kitajskim obzidjem, da ne bo imel nihče vpogleda v mojo srečo.»

Melanija se je smehljala in dejala:

«Tudi jaz imam trdno vero v tako svojo bodočnost in hočem, da pridem na vsak način do nje. Vem, da bodo trnjeva pota vmes, a če hočem in hoče moj mož, sem prepričana, da doseževa, kar imava v mislih.»

Pirc se ni mogel zdržati, da ne bi dejal:

«Vi ste pa že na drugi točki do te sreče, gospod Gornik.»

«Kako?» se je začudil Gornik in tudi Tina je bila radovedna.

«No — tako: ženo in mir že imate, prva točka; hišo in vrt tudi imate, druga točka; zdaj le še kitajsko obzidje... tretja točka — in konec. Vso srečo želim vam, gospod Gornik, in prav tako vama, gospa in gospod Rižnar.»

«Hvala, hvala,» sta odvrnila Gornik in Rižnar; Melanija je začutila ost, Tino je zbodlo močnejše in je zardela in se nemirno zgenila.

«Če — če je namreč tudi gospa Gornikova teh misli, o kateri pa, seveda, prav nič ne dvomim,» je dodal Pirc in vrgel ogorek cigarete daleč vstran ceste.

«O, kar se tega tiče!» je odvrnil Gornik. «Kajne, Tina?»

«Kitajsko obzidje?» je vprašala Tina ironično.

«Pa tudi to, če hočeš,» je dejal Gornik.

«Če ga avto ne preskoči?» je zbodla Tina.

«Če nočeš — ne bo ga,» je odvrnil Gornik.

«Če nočem, to jel!» je dejala Tina in dodala z drugim glasom: «Kaj pa vedve, Meta in Poldi! Hitreje, hitreje, da smo skupaj!»

Ustavili so se v nekem čudnem nesoglasju in počakali onidve, in prav tako v nesoglasju so nadaljevali pot do hribčka in besede so se trgale in glasovi so škrtali kakor na zarjavelih strunah. Ko so sedeli v preprosti gostilni in so v toplem solncu odšli na vrt kraj hiše, so bili vsi v prisiljenem smehu in dobro je bilo čutiti, da so vse besede le zaradi tega, da ne molčijo, zakaj molka se je bal vsak sam za svojo osebo in za druge. Najbolj se je silila Tina in se nenaravno razvnela bolj in bolj, morda je bil Gornik edini, ki nesoglasja ni čutil in je bil zaljubljen v svojo srečo bolj in bolj.

Akacije so dehtele do opojnosti, morje se je kopalo v nebu in nebo se je združevalo z morjem in vsepovsod je bila ena sama beseda lepote in pomladi. Pirc je skoraj ves čas molčal, Melanija in Rižnar bi bila najrajša že doma, Meta pa je imela opravka le s Poldi, ker se je bala, da ne bi spet prišlo do kake scene med njo in Pircem.

Popoldne so se odpravili na pomol, da se vrnejo v Trst. In tedaj se je Pirc pridružil Tini, ki sta šla vso pot do ladje molče skupaj in obema je bilo tako tesno pri srcu, da sta se bala vsake besede. Ko je že plula ladja po mavričnih barvah morjá, je dejal Pirc Tini:

«Zasovražil bi vas rad.»

«O!» se je začudila Tina. «Tako hudi ste?»

«Zakaj ste tako lepi? Zakaj me pijete in pijete? Zakaj nimam miru, če vas pogledam, če le zaslutim vašo bližino? Zakaj me vznemirjate? Vse sem bil že zavrgel, zdaj pridete in mi razderete vso močno stavbo! Čudovita ženska ste,» je dodal in si grizel ustnice in Tini se je zdelo, da v njem vse póka in se bo raztreščil na drobne kosce. Dejala pa je:

«Kaki čudni pokloni so v vaših besedah! Pa ne, da je to spet sama ironija?»

«Sami veste, kako je,» je odvrnil temno Pirc in se zagledal v morje.

«Izginiti ne morem,» je dejala Tina in se poredno nasmehnila.

«Saj tudi ne smete.»

«Kdo mi brani?»

«Jaz.» Pirc se je vzravnal in jo temno pogledal.

«Kdo ste vi, gospod? Dovolite, dovolite...»

«Vaš človek — Tina, tvoj človek sem, pa konec — in to že zdavnaj veš.» Potem se je okrenil in se pridružil ostalim. Tina je obstala kakor vkovana, burno ji je utripalo srce in tudi njej se

je zdelo, da se bo zdrobila na kosce. Tedaj jo je nalahno prišla Melanija za roke in dejala:

«Tina, pazi se!»

«Kako? Ne morem več,» je odvrnila Tina in se šele zdaj zavedela, da se je izdala Melaniji, in je koj vedela, da Melanija vse ve in ju je opazovala ves dan.

«Zapri se vase, zapri v dom, ne glej okrog, Gornika ne žali, sebe ne vleci v pogubo! Tina, kaj ne veš? Mlakar, Gornik, zdaj ta — kam hočeš?»

«Jaz ničesar nočem, to je tako in je tako — a ti, Melanija, kako bi ti vse to razumela! Nikar si ne prizadevaj, vse nič ne pomaga in ne pomaga in ne pomaga.»

«Na Vando pomisli!»

«Sploh nimam misli. To je ogenj.»

Melanija se je žalostno nasmehnila.

«Ne vidiš konca?»

«Nočem.»

Melanija ni odgovorila ničesar, počasi se je odstranila in dejala Rižnarju:

«Da bi bila že skoraj doma!»

«Kaj ni bilo prijetno?» jo je vprašal Rižnar.

«Grdo je in nikamor več ne pojdem. Tako do dna vem, kaj je dom — hvala Bogu — in vse drugo je umazano.»

Rižnar se je začudeno ozrl v njeno lice in lepo mu je bilo, da ima človeka, ki hodi res po njegovi poti.

Poldi pa je v istem času dejala Pircu:

«Zakaj me mučiš?»

Pirc se je zdrznil in jo pogledal v razorani obraz.

«Ne mislim na nikake muke. A midva sva končala.»

«Nisva. Ti si moj!»

«Vsaka beseda je odveč.»

«Tina ti ni odveč?»

«Vi ste gospa Bizjakova in jaz sem doktor Pirc. Klanjam se!»

«O, ti puhli, prevzetni človek! Nikdar ne pozabim tega dneva. Prav, da sem te spoznala do dna. A ti me še ne poznaš. In tudi jaz — klanjam se!»

Ponosno se je vzravнала in šla k Meti, ki se je pogovarjala z Gornikom, in tudi Tina je bila počasi prišla k njima. Vsa je žarela in je bila resnično lepa. Meta ji je skrivaj šepnila:

«Pircu nisi kar tako. Nevaren človek je.»

«In tudi jaz sem nevarna,» je dejala Tina.

«Kaj, tako?» se je začudila Meta.

«Tako,» je dejala Tina in Meta je prebledela in si dejala v mislih: «Zdaj pojde vse, kamor mora iti,» in je bila ves čas zamišljena.

Gornik je prijel Tino za roko in rekel:

«Toliko sreče, Tina, kako sem ti hvaležen! Saj ne veš, kako zelo, zelo, zelo si vsa v meni.»

Ko so se v Trstu razhajali, je neopazno pristopil Pirc k Tini in ji šepnil:

«Da veš — midva — in ničesar drugega. Moja si.»

Tina je vzdrltela in je vedela, da govori resnico, Gornik pa je segel Pircu v roke in dejal:

«Videli ste mojo srečo. Čestitajte mi!»

«Čestitam vam; zbogom!»

7.

«Joj, mama, kaj je res mogoče, da sem spet v Trstu in te spet vidim in te vidim zares, prav zares in ne le v sanjah? Mama, mama» je vzkliknila Vanda, ko se je bila pripeljala na velikonočne počitnice, in se je oklenila Tine, kakor bi jo hotela obdržati za vse večne čase zase in le zase.

«Vanda, tudi jaz sem te vesela,» je mirno dejala Tina in je imela solze v očeh.

«Bog daj, Tina,» se je odzvala Tinina mati, ki je bila spremila Vando v Trst in si je prišla ogledat novi Tinin dom.

«Pozdravljeni, mati; veseli me, da ste prišli — in tu — Andrej!»

«Lepo, lepo,» je dejala mati in Andrej je bil Vande in matere resnično vesel in ju je v živahnem razgovoru odvedel s perona.

«Prosim!» je dejal in ju povabil v avto.

«Avto!» je vzkliknila Vanda. «Tvoj avto, mama?»

«Moj,» je odvrnila Tina ponosno in pogledala mater, ki je povzela:

«Še vedela nisem; glej, glej, zares ste bogati.»

In še bolj se je čudila Gornikovi vili in vrtu krog nje, in še bolj lepim sobam in krasni opravi. Ni mogla drugače, z obema rokama je prijela Andrejevo desnico in dejala:

«Hvala ti, Andrej.» In solze so se zableščale v njenih očeh in zbolelo jo je, da ni to Tinin prvi mož.

«Ne, mati, Tini hvala, Tini in vam, ki ste mati take hčere! Njej moram biti hvaležen jaz,» je govoril Andrej.

«Ah,» je zamahnila mati z roko, «kaj bi o tem! Jaz že vem, kako in kaj. Pa Tina,» je dostavila bolj tiho in potegnila Andreja k sebi na zofo, «kakšna je?»

«Kako?» je vprašal Andrej in se sklonil k njej.

«Mislim tako, če je — če te ima res rada.»

«Gotovo, na vsak način, ni dvoma! Saj je vaša hči, saj jo vendar poznate.»

«Poznam jo, res jo poznam,» je zamišljeno dejala mati in dodala: «Pa dobro, da si le zadovoljen z njo. Pomirjena sem in je torej vse v redu.»

«Seveda — vse je v redu. Sicer je Tina v zadnjem času malo raztresena, zdaj pa zdaj ne ve, kaj jo vprašam in nekaj premišlja, a to — to je pač novost tega življenja in avto in nove obleke in tako dalje, to dá seveda misliti, ha, ha, in popolnoma jo razumem,» je dejal Andrej in se glasno zasmel.

«Razumem,» je odvrnila mati, «tudi jaz razumem to stvar, le da se ne bi preveč oklenila teh zunanjosti.»

«Nič ne de; vseč mi je, da ji morem postreči in da ima toliko zabave in razvedrila v teh stvareh. Le nekaj je, vidite, mati, nekaj — kar bi si še iz srca želel...»

«No?»

«Potomca bi rad, tako zares rad — in od Tine, kolika sreča!»

«Andrej — to pride — vse še pride. Če nimaš večje skrbi — potem — beži, beži.»

«Kaj res, mati, vi upate?»

«Pa zakaj ne bi?»

«Ker se mi zdi kaj takega preveč, preveč bi bilo sreče.»

«Ti si otrok, Andrej.»

«Tudi jaz tako pravim,» je dejala Tina, ki je bila slišala zadnje besede in je prisedla k njima.

«Znamenje, da si dober človek,» je povzela mati. «In glej, Tina, da mu boš hvaležna.»

Tina se je zgenila, za hip se ji je oglasila vest zaradi Pirca, pa se je koj zasmejala in odvrnila:

«Sem ti hvaležna, Andrej, kaj?»

«Tina,» je dejal Andrej in jo pobožal po laseh, «saj veš, kako je. Kje pa je Vanda?» je dodal.

«Ah ta,» se je nasmehnila Tina, «iz občudovanja prehaja v občudovanje in neskončno je zadovoljna. Pa jo poglej, saj je pravkar prišla!»

Vanda je stopila v sobo in se je oklenila Tine in vsa je žarela od notranjega veselja.

«Torej, Vanda,» je dejal Andrej, «vse prav, vse dobro, vse v redu?»

«Vse je tako neizmerno lepo,» je odvrnila Vanda, «takih sob nisem še videla in moja soba je kakor cvetka. In na vrtu, kako vse diši, kako vse cvete — v Ljubljani je še samo popje in je še vse v meglah. O, in v samostanu...»

«Saj res, povej, povej!» je silil Andrej.

«Nikar — nočem se spominjati...»

«Pa ne, da ne bi hotela več nazaj?» je vprašala Tina.

«O, to že — bom že šla, a težko bo,» je počasi dejala Vanda in obraz se ji je stemnil.

«Šola je šola, to se mora,» je zavrnila mati.

«Vem, saj bom tudi šla.»

«Kaj niso ondi prijazni s teboj?» je vprašal Andrej.

«Prijazni so že, posebno gospa prednica je dobra.»

«Mater Katarina ji je ime, li ne?» je dejala Tina. «Dobro se je še spominjam in vseč mi je bila takrat.»

«Da,» je povzela Vanda, «ona je dobra, a tudi stroga. Hu, tako se je bojimo, vse mora biti ena — dve — tri, vse lepo v redu, čisto, natančno, sicer je joj!»

«Že prav,» je dejala mati in tudi Tina je prikimala, Andrej pa je dejal:

«Torej ti je hudo, Vanda? Če bi bilo prehudo, pa ostaneš tu in...»

«Tak beži, Andrej,» ga je prekinila Tina, «ne bodi tako mehak.»

«Sem le mislil... Čemu bi se mučila; tu je prostora dovolj, meni bi bilo zelo vseč, Vanda se tudi ne bi branila, imela bi svojo učiteljico kar na domu — mislim...»

«Nič ne misli; za Vando je najbolje, da je tam, kjer je. Naj poskusi v svetu, nič ji ne bo škodilo. Večno pa tudi ne bo ondi. Kajne, Vanda, še ta leta, kaj je to — in potem boš spet v Trstu ali kjer boš hotela biti. Vem, da tako hudo spet ni v samostanu, da bi ne bilo obstanka tam.»

«Saj nisem tako mislila,» je dejala Vanda, «saj je časih prav lepo in tako skačemo in se smejemo, da se stresa ves samostan. In tudi redovnice so vesele z nami in se tudi smejejo.»

«Kaj bi se ne, saj so ljudje,» je odvrnila Tina.

«In nič hudega jim ni,» je dodala mati.

«O — hudo jim je pa že,» je povzela Vanda z važnim naglasom.

«Zakaj pa?» je z zanimanjem vprašal Andrej in vsi trije so se nasmehnili.

«Zato, ker morajo tako zgodaj vstajati.»

«No, če ni hujšega!» je dejala mati.

«Pa moliti, moliti morajo toliko! Kar vedno so molitve in molitve.»

«Zato so pač v samostanu,» je odvrnila Tina.

«Pa tudi delajo. Ta ima to delo, ona drugo — nikdar niso brez dela in tako hitijo in hitijo, ves dan hitijo — še v noč. In najhujše — saj ne smejo nikdar na cesto — nikdar in nikdar. Sveto obljubo imajo, da ne smejo nikoli, veste, ni-ko-li v svet in med ljudi —. Joj, to je strašno in meni se hudo smilijo. Pomislite — ni-ko-li na cesto, pomislite!» In Vanda je bila kar v neki pozi in je zmajala z glavo, da so se oni trije nasmehnili, in je Andrej dejal:

«Torej ni bojazni, da bi nam ušla in postala redovnica?»

«Joj!» je vzkliknila Vanda in se prijela za glavo, «nikdar, nikdar, Bog varuj! Pač,» je pomislila, «ko sem si nekoč predstavljala, če bi ti umrla, mama, pa sem si dejala, da bi — skoraj bi. Pa — morda tudi ne — oh, rajša ne.»

«Kako ti gre učenje?» je vprašala Tina.

«Dobro — saj mora iti. Skrbno pazijo, da poslušamo, da se učimo, da spišemo naloge — to že mora biti in veliko, veliko novega sem se naučila.»

«Do konca leta skoraj iz učenosti ne prideš,» je dejala Tina in se nasmehnila.

«Res, res, znamo pa, znamo,» je važno povzela Vanda, «in to je dobro, jaz hočem biti učena.»

«Kje je moja hči, kaj, Andrej?» je vprašala Tina in mati je dodala:

«Res ne vem, odkod ima to. Saj tudi Mla...», pa je brž utihnila in povesila v zadregi glavo.

«Kako bi vam rekla, gospod Gornik?» se je v hipu oglasila Vanda. Spogledali so se in se prisiljeno nasmehnili.

«Kakor hočeš, Vanda,» je dejal Andrej, «saj sva prijatelja.»

«Prijatelj vam ne morem reči,» je odvrnila Vanda, «gospod — gospod — to je tako tuje; atek — ne,» brž je stresla z glavo in hitela dalje: «Že vem: kar Andrej vam bom rekla — lepo ime je.»

«No, veš kaj,» se je zavzela mati, «bo kdo mislil, da je hlapec! Andrej, Andrej, kaj ti pride na misel!»

«In če reče mama Andrej? Kaj je mamin hlapec?»

«Vanda!» je karajoče vzkliknila Tina in zbodla jo je beseda, saj je le preveč občutila resnico tega pridevka, Andrej pa se je zasmejal na ves glas in potrepal Vando po rami in dejal:

Marija Kmetova:

⟨Nadaljevanje.⟩

V metežu.

Čeprav je Andrej mater še tako silil, da bi ostala, je vendar sklenila, oditi z Vando, ki je uživala velikonočne počitnice, da jih bolje ne bi mogla. Vsa navdušena je bila za vožnje z avtom, vsa navdušena za prekrasne obleke mamine in tudi sama je dobila od Andreja toliko lepih daril, da ga je mati večkrat karala za to, Tina pa se ni dosti menila za Andrejevo radodarnost. Vesela je bila Vande in vesela, da je Andreju pri srcu, in ni bilo zaradi nje nikakih nesporazumljenj. V njej sami pa so bile čudovite nevihte zaradi Pirca in zato je komaj čakala, da odideta mati in Vanda in po njunem odhodu se je kar oddehnila.

S Pircem sta se skrivaj shajala. Ko je bila skupaj z njim, je bilo vse dobro, ves svet je bil v novi luči, vsa solnca so žarela z nebá. Pirc ji je govoril besede, ki jih doslej ni bila vajena. Ni se sladkal, a v njegovih besedah je bilo čudovito doživetje, če jo je pogledal, je švignil plamen vanjo, če jo je objel, je mislila, da mora umreti od ognja in strasti. Vedno in vedno se je izpraševala, je li to človek, je bog, je hudobni duh — da ni, kot vsi drugi, o tem je bila prepričana. In dejala mu je nekoč: «Saj si vendar iz istih krajev, kot sem jaz; si iste narodove krvi, kakršne sem jaz. Si vendar človek iz istih snovi kot vsi drugi — in vendar nisi tak in nisi tukaj doma in nisi niti to niti ono — kaj si, kaj, povej vendar!»

On se je nasmehnil in bil vesel njenega občudovanja, a potem mu je potemnelo lice in je dejal: «In odkod si ti? Ko sem bil doslej povsod drugačen, pri tebi pa sem ves, kakršen sem v resnici. Kakšna sila je v tebi, da je mogla to storiti? Ti povej, ti!»

Vsa omamljena je prihajala Tina s takih sestankov. Andreju izpočetka ni mogla pogledati v oči, polagoma pa je bila Pirčeva osebnost tolika v njej, da se je mogla popolnoma ločiti v dve osebi: Tina pri Pircu in Tina pri Andreju. Pri Pircu je bila vsa nova, vendar vsa ona sama iz notranjosti, pri Andreju pa je bila le površina te njene notranjosti. In vendar — Andrej ni slutil ničesar, ni vedel ničesar in je bil bolj in bolj zaljubljen vanjo. Tini se ni nič več smilil, saj ji je dejal Pirc nekoč: «Pusti ga v sanjah. Še Bog, da mu je to dano.»

«Pa me le žge,» je ugovarjala Tina. «Čemu? Kaj moreš za to, da je otrok? In kaj moreš, da sva se našla — čeprav pozno? To je življenje.» In odtlej je bila Tina potolažena.

Pirc je začel prihajati tudi na dom. Izpočetka se je ogibal Andreja, a ko je videl, da je Andrej prijazen, da ga vabi in je tako brez vsake zle slutnje, da ima Tino rad, in je ona še vedno središče njegovega srca, je hodil javno z njima na izprehode in je bil v Gornikovi vili, kakor bi bil v svojem domu. Že je imel pri mizi svoj prostor, podnevi ta, zvečer oni, Andreju je svetoval v pravniških zadevah in Andrej že ni mogel biti brez njega in ga je v vseh stvareh izpraševal za svet in je Pircu spoštoval in ga čislal in se celo časih ponašal, češ, takega duhovitega prijatelja imam. In če je bila časih Tina slabe volje in je Pircu pikro odgovarjala, jo je Andrej pokaral, rekoč, da je to njegov prijatelj in ga mora imeti rada, kot ga ima rad on. Pirc ni bil ljubosumen na Andreja; vedel je, da ga Tina ne ljubi in ni nikdar njegova last, ampak le uživa darove njegovega bogastva. «Misliiva si, da je najin oče,» je dejal nekoč Pirc, ko mu je bila Tina ponagajala z ljubosumnostjo. «Premlad bi bil,» je dejala Tina, «in veš — malo grdo je le — mene je časih groza, groza, groza!» Pirc se je le nasmehnil in ji odvrnil: «To premisli, če je Andreju kaj hudega pri tem? Če trpi? Če se muči? Če ga razjedajo dvomi?» «Nič — nič,» je odvrnila Tina, «nasprotno — vse sem mu.» In Pirc je spet dejal: «Torej vidiš! In stavim, če bi nekoč izostal in bi me ti ne marala — pome bi prišel in bi te prisilil, da ti prosiš zanj.» «Grozno,» je zavzdihnila Tina. Vendar so izostajali tudi taki pomisleki in življenje je cvetelo v vseh treh, da lepše ne bi moglo in marsikdo je občudoval presrečno trojico. Še celo Meta se je bila dala prevariti, le Melanija je predobro vedela, kaj pomeni ta tesna zveza in rajša ni prišla z njimi v dotiko, ker jo je bilo strah te grozne pregrehe. In kadar se jih je spomnila, se je zbala za njihovo bodočnost. Bizjakova je brž izteknila skrivnost — a je molčala in zbiralala podatke. «Ob svojem času, ki bo moj čas,» si je dejala, «bom treščila. In kakor bomba bo zagrmelo. Nisi vsega mogočen — nisi, dragi moj prevzetni Pirc.» Pa je časih kakor nalašč vsa nedolžna prišla na obisk h Gornikovim in jo je bila sama prijaznost. Le Pircu se je vedno izognila.

8.

Tina je bila sredi najživahnejših vrtincev življenja. Potekali so meseci, prešlo je leto in drugo leto in vse je preskusila, kar je le mogla. Gledališča je že niso nič več zanimala zaradi resničnega užitka, zdaj jih je posečala le zaradi svojih toalet, ker je vedela, da je lepa v njih, in se ozirajo pogledi za njo. Priučila se je bila vsem skrivnostim najbolj zapeljivih koketerij in je še in

še iskala novih pripomočkov omamljivih kretenj in parfemiranih besed in pogledov. V razkošju se je vadila zaradi razkošja in vsa domačnost in naravnost je bila že zdavnaj izginila. Z Vando je ni vezalo nobeno čuvstvo več, zdelo se ji je že, da to ni njena hči in ni imela občutkov matere in le redkokdaj se je domislila nanjo. In še to vselej samo tedaj, če je bilo treba raznih potrebščin za Vando. V počitniških dnevih je jela Vanda gledati pozorneje življenje pri materi in kmalu je razumela, da materi ni dosti do nje. Peklo jo je to in bolelo in kmalu se je zaprla sama vase in že je bila samostana bolj vesela kot Trsta in dóma. Tujko se je čutila v Gornikovi hiši. Andrej se ji je smilil, rada bi ga bila tolažila in je zdaj pa zdaj rabila mehkejši izraz in mehkejšo besedo, le da bi dobro déla Andreju. — Pirca ni marala in že, če ga je pogledala, jo je zazeblo in toliko, da ni rekla Gorniku, naj ga nikar nič več ne pusti v hišo. Sicer ni razumela še tega, da živi njena mati le za Pirca, a čutila je dobro, kako ima Pirc prvo besedo v hiši, in vse se godi tako, kakor hoče on, in da mu je tudi Andrej vdan. — Andrej je bil opustil misel na tiho domačo srečo in na kitajsko obzidje, o katerem je bil sanjal v prvih dneh združenja s Tino. Saj je bil poskušal zdaj pa zdaj, da bi pregovoril Tino in ji je tudi omenil, da je zdaj vendar že dovolj vseh zabav in vsega razkošja. A ker jo je ljubil še vedno in mu je bila vsaka njena želja ukaz, si je štel tudi v dolžnost, da ji vse izpolni. In ker tudi Pirc ni nikdar ugovarjal, se mu je zdelo, da je tako že prav in polagoma je bil izpustil vse vajeti iz rok, čeprav časih le ni mogel razumeti, kako more Tina živeti tako življenje. Poglabljal se je v delo, malo je bil doma, razširil je svoje bogastvo, a denar mu je polzel iz rok, da sam ni vedel kako, in Tina je zahtevala vedno več in več. Večkrat se je zamislil in v težkih skrbih delal pozno v noč, a da bi Tina kdaj hotela kaj slabega, tega le še vedno ni hotel razumeti in je vsako najmanjšo slutnjo v tem oziru odpodil daleč v stran. Vanda se mu je časih zasmilila, ker je bila brez ljubezni materine. Pa si je razlagal to tako, da Tini pač ni pri srcu, ker jo spominja Mlakarja in njenih prvih nesrečnih let bede in premagovanja. Zato je podvojil skrb za Vando in ji je hotel biti oče in mati, čeprav se je s pravo ljubeznijo ni mogel okleniti, ker je vedno le predobro čutil, da je to Mlakarjeva hči, hči onega človeka, ki mu je bil nekoč prizadejal toliko let trpljenja in čakanja. Pozabil ga je bil in da bi ne bilo Vande, ne bi bilo niti koščka spomina nanj. Dobro mu je délo, da je Mlakar izginil in ni bilo ves čas o njem nikakih vesti. —

Zvečer je bilo in Tina in Pirc sta sedela v salonu. Skrivnostno so odsevale lučke na zlatih okvirjih slik, dišalo je po parfemu in svetiljka se je smehljala v zagonetkah.

Pirc je udobno sedel v širokem naslanjaču in je kadil cigareto.

Tina ga je opazovala in v molku so se predle misli. Tedaj se je Pirc zdrznil pred njenim pogledom in je vprašal:

«Tako čudno me gledaš nocoj, Tina.»

Tina je povescila glavo, koj nato je zavzdihnila in mu pogledala v oči.

«Težko mi je.» Besede so bile temne in komaj slišne.

«Zakaj?» je vprašal Pirc.

«Kdaj me ne boš več maral?»

«Tina! Če si bila nekoč podrla tako močno stavbo v meni, zdaj vendar veš, da nimam izhoda iz tvojega začaranja.»

«Čarovnica sem?»

«Zame že — in tudi za Andreja. To predobro veš.»

«Torej sem gotovo zelo hudobna. Mogoče res. Vendar sem že vse očitke zamorila v uživanju — v takem in takem uživanju — in v tvojih besedah, ki so tako čudovito logične, da najdejo za vsako zlo in vsak greh oprostitev. Ali me res prav učiš?»

«Kaj je prav? In kaj ni prav? To povej, Tina!»

«Kako bi — če ti tega ne veš.»

«Utrujena si danes, Tina. Kaj te boli?»

Tina je zavzdihnila in se naslonila nanj.

«Vest te peče?» je vprašal spet Pirc.

«Kje je že moja vest! Če bi jo imela, potem ...»

«Potem?»

«Saj vendar veš! Potem bi se ne bila niti ločila od Mlakarja, nikar v drugič poročila in nikar ...»

«... prešla v mene. Kajne?»

Tina ni odgovorila. Skrila je glavo na njegovih prsih in dejala po kratkem molku:

«Kaj bi, kaj bi!»

«Ne bodi sentimentalna. Saj veš, kako mi je to zoprno. Kaj tako piješ življenje? Z vzdihi?»

«To je drugo — to je nekaj čisto drugega.»

«Zdaj pa govori,» je dejal trdo Pirc in ji dvignil glavo. «Tja sedi in govori po človeško. Tako. Poslušam.»

«Dobro.» Tina je podprla glavo z rokami in gledala v mizo. Počasi je nadaljevala:

«Že v drugič sem ...»

Pirc je vztrepetal. «Si spet?»

«Pa ne z njim.»

«Vem.»

«In?» je šepnila Tina.

«Stori kot prvič.»

«Bojim se.»

«Bojiš? Ah, ti se bojiš! In vsega drugega se nisi bala?» je ironično dejal Pirc.

«Ne očitaj — saj veš, da si ti na svetu.»

«Pa sem tudi zdaj. Kaj me ni?»

«Če se ponesreči — umrjem — in ti boš šel drugam, k drugi.»

Ves čas Tina ni pogledala Pirca in je venomer zrla v mizo.

«In boš ljubosumna preko groba? Ti ženska — ženska. A ne boj se. Tudi jaz pojdem nekoč s te zemlje, kadar bom sam hotel.»

«Če sem jaz grozna — ti si še bolj grozen, Ivan.»

«Ivan Grozni, kajne? Mogoče, da se je vtelesil vame. Pa pustiva to. Kaj storiš torej v oni zadevi?»

«Svetuj mi ti.»

«Sem ti že. Če pa le ne moreš, poglej, Andrej bo prav za prav vesel.»

Tina se je stresla kot trepetlika in zdelo se ji je, da se je zavrtela vsa soba krog nje. Pirc je sedel nepremično in jo gledal, da jo je pekel njegov pogled.

«Kaj meniš, da je bilo ono manj strašno?» je dodal po dolgem molku in povzel spet: «Če že misliš, da je kaj strašnega na svetu in da je še kaj bolj strašnega, kot smo mi — ljudje!»

Tina je zmajala z glavo.

«Ni izhoda.»

«Povsod je izhod — le volje, volje!»

«Andrej bi bil vesel, praviš,» je dejala čez nekaj časa Tina. «Res bi bil — in še kako vesel! A pomisli: vsi ti meseci, ti dolgi meseci, spomnim se prejšnjih časov — še od takrat — kje je že to!» Zamahnila je z roko in se naslonila nazaj in gledala v strop. «To je živinsko, kaj vi, moški, veste o tem! Neestetično, grozno. Nikamor ne moreš, vse ti je odveč. In ono zadnje — grozno.» Pokrila je obraz z rokami in v duhu premerila vso dolgo pot.

«Tina, res si sentimentalna. Kaj pa druge? In svetost tega stanu? In ljubezen do nežnega bitja — kaj to?» je govoril Pirc.

«Nič ti ne pristojajo take besede, Ivan.»

«Vem, vem. In zdaj končna beseda: ostani, kakršna si, Andrej bo v devetih nebesih in jaz — jaz — res ne vem, mogoče bi mi bilo pa vseč v novem položaju? Kdo ve. Vse je mogoče.»

«Pa to premisli: saj bo živo bitje, ki bo kričalo vame in vate, da je laž, laž vse skupaj in se bo izvedelo nekoč — in potem — joj!»

«Laž? Kar se tiče laži, te vprašam: kako je z lažjo zdaj?»

Tina je sklonila glavo.

«Torej! In če se izve, se bo izvedelo vse — in izvedelo se bo vse do najmanjše pičice.»

«Zares? In ti se ne bojiš?»

«Ne bojim se. Čemu bi se bal?»

«Pa jaz? Kaj bo z menoj?»

«Da imaš še taka vprašanja v sebi — po vsem, kar je bilo in kar je! Bo! Tega še ni — in kaj ti je mar bodočnosti?»

«Zares — ne izplača se.» Tina je vstala, skrčila pesti in zgubila čelo. «Torej dalje, dalje, dalje — v vrtinec. — Zdaj o čem drugem. Tina je spet tukaj.»

«Vendar,» je dejal Pirc.

Deževno je bilo zunaj. Sluzasta pajčevina se je motala izpod neba. Ceste so se solzile. Drevje je šepetalo. Vse hiše so bile zamišljene. Andrej je sedel pri pisalniku in je držal pismo v rokah. Bral je, bral, zmajeval z glavo, vročina ga je zapekla v sencih, spet ga je zazeblo. Odložil je pismo, ga spet vzel v roke, vstal, šel k oknu, pogledal na vrt, pogledal v pismo, zazrl se je v tla. Zaprl je oči, jih spet odprl in je mežikaje gledal po sobi in ni videl ničesar in je vendar videl, da je miza — miza, stol — stol in okno — okno. Potem se je vzravnaval, treščil pismo na tla in hodil po sobi z dolgimi koraki. Pobral je pismo, spet sedel in pričel brati iznova.

Tedaj so se tiho odprla vrata.

«Andrej!»

Tina se je zdrznila ob pogledu na Andreja. Bled je bil, rezke gube so štrlele na čelu, ustnice so bile stisnjene, vse telo je sključeno. Pogledal je Tino izpod čela, temno so se zapičile oči vanjo. Hotel jo je pozdraviti, pa se je zateknila beseda v grlu, da je raskavo zaškrtnilo. Tina je okamenela in srce ji je zastalo. Rada bi bila prestopila z nogo, pa je bilo koleno trdo, da jo je zbolelo v členkih. Strašna slutnja se je zajedla vanjo in v glavi je pričelo šumeti in stemniti se ji je pred očmi. Pa je zbrala vse moči, se prisiljeno nasmehnila, pristopila je k Andreju in mu položila roko na čelo.

«Preveč se mučiš, Andrej, slabo ti je,» je dejala in že so bile besede gladke in vsa omotica ji je prešla.

Andrej je vztrepetal in jo je venomer gledal.

«Slabo?» je dejal, «morda mi je res slabo,» je nadaljeval za-
mišljeno. «Kako ti?»

«Hvala,» je šepnila Tina.

Andrej se je prijel za čelo, potem zakril oči in v sunku dvignil
glavo. Iztegnil je roko in s kazalcem pomeril na Tino, rekoč:

«Tina, ti veš, da te ljubim.»

«Seveda vem! Kaj ti je?»

«Da si mi vse na svetu? Da, da, da... kaj vem!» Planil je
kvišku in zamahnil z rokami. Tina je zrla za njim, sedla je in
se smehljala. Potem je dejala:

«Zakaj si tako čuden danes? Še pozdravil me nisi in zdaj se
vedeš, kakor bi se ti zmešalo. Saj so te računi zmedli, ali imaš
sitnosti v tvornici — ali kaj je? In če te motim — grem.»

Predobro je vedela, kaj je bilo, saj je videla pismo na pisalniku
in si je koj mislila, da jo je kdo zatožil, in je tudi vedela, da je
to gotovo Poldi Bizjakova. Zato se kakor nehote ni zmenila več
za Andreja, vzela je pismo v roke, ga mirno prebrala, čeprav ji
je srce utripalo močnejše in močnejše, ga spet položila na mizo in
se zasmejala.

Andrej jo je motril in jo prijel za roke.

«Smeješ se?»

«Pa seveda! Moj Bog, kaj bi se jokala ali se obnašala, kot se
vedeš ti? Saj vendar veš, da je Poldi ljubosumna na Pirca, ker
ne zahaja več k njej in je vedno pri nas. In to pismo je Poldino
— prav gotovo.»

Andrej je ostrmel. Nanj je padla tolika teža, ona — kakor da
je to smešnica. Že se mu je jelo jasni in dejal je:

«Ah, Tina — kako ti vse takoj razumeš. Zdaj je tudi meni
vse jasno. Prav imaš, kajpa, tako je. Oprosti.»

Objel jo je in ji poljubljal roke. Tina je dejala:

«In ti si verjel? Čakaj, čakaj!»

«Verjel, kako bi verjel! A že sama senca te verjetnosti mi je
zastrla razum in voljo in zlomilo me je, tako zlomilo! Moj Bog,
Tina, če bi bilo res, joj, kaj bi, kaj bi počel! Ti — da nisi
moja — ne — ne.» Stresel je z glavo in že se je nasmehnil.

«Pa če bi te peklo — reci Pircu, naj gre — meni je prav.»

Tina se je sama sebi zastudila pri teh besedah, vendar je
vedela, da so potrebne.

«Nikar — nikar! Kako boš potem ti, ko me ni ves dan doma
in Pirc je vendar duhovit človek, ki te more zabavati. Če bi ne
bilo njega, kdove, nemara bi mi še res kam utekla.»

«Torej nisi ljubosumen nanj?» si je upala Tina izreči in je treščila naravnost v sredo, da se ji je kar zmehljalo pred očmi.

«Ne — kljub temu pismu. Prepošten je — in on se je že zdavnaj poslovil od vseh zaljubljenosti, da se mi časih še smili za to.»

Tina si je grizla ustnice in neznosno ji je bilo. Davilo jo je v grlu in najrajša bi bila padla na kolena pred Andreja in mu priznala vse. Pa je vedela, kaj bi mu storila s tem, zato ga je pobožala po licu in dejala:

«Jaz pa sem ti hotela nekaj povedati danes — pa pridem — in ti kot hudournik.»

«Kaj je?»

«To ne gre kar tako, veš. Daj, na uho ti povem.»

Andrej je planil kvišku, objel Tino okrog pasu in jo poljubljal do onemoglosti.

«Kaj zares? Zares? Je li mogoče? O, Tina, Tina!» je vzklikal in solze so mu stopile v oči.

«Vedela sem, da te bo veselilo,» je dejala z drhtečim glasom Tina in strašno ji je bilo.

«Koj povem Pircu,» je povzel Andrej.

«A ne v moji navzočnosti,» je resno odvrnila Tina.

«Razumem,» je dejal Andrej in dodal: «Zdaj sem najsrečnejši človek na svetu. Do smrti sem ti hvaležen, Tina. Molil bi in bi se zahvalil Bogu.»

Tina je zamahnila z roko. Vstala je in dejala:

«Veseli me, da si prišel iz nesreče v srečo; a zdaj me pusti, nič mi ni dobro.»

«Paziti se moraš zdaj, Tina. Na rokah te bom nosil.»

Poljubil jo je še, Tina pa je odšla z omahujočimi koraki v svojo sobo, kjer se je sesedla v naslanjač in dejala sama sebi:

«Kako je čudno življenje! Če bi priznala in mu povedala resnico, strlo bi ga in uničilo za vse življenje. Ker sem se lagala in ga ovila v še hujšo laž — je srečen in vesel — da bi molil! A komaj sem zmogla — in zares mi je hudo. A kaj bo, bo? Pa kaj, zdaj je lepo in kar je zdaj, je nekaj, vse drugo je nič. Konec.»

Vstala je, se preoblekla, naročila avto in se odpeljala v mesto.

Andrej je bil pisal po Tinino mater, ki je bila koj prišla in je bila tudi ona vesela novice. Vendar jo je Tina sprejela tako, da je mati razumela, da ne bo imela nobene besede v hiši. Vdala se je v to in ker je imela vsega, kar je hotela, in jo je Andrej spoštoval kot svojo mater, se ni vtikala v Tinine zadeve. O Pircu je

imela zdaj tudi ona slabe misli, a ker je znal dobro govoriti in ji je časih z eno samo besedo zaprl kak ugovor, se ni več zmenila zanj. Da se s Tino rada vidita, to je koj ugenila, vendar je bila prepričana, da Tina ni na slabih potih in posebno še zdaj ne, ko pričakuje otroka.

«To jo bo popolnoma zresnilo,» si je mislila.

Nekoč sta se bili srečali z Melanijo in mati jo je vprašala, zakaj je ni prav nič videti pri Gornikovih. Melanija se je izgovarjala, da ne utegne, in mati ji je dejala:

«Pa boš prišla potem — ko bomo imeli novega zemljana.»

«Novega zemljana?» se je vsa iz sebe začudila Melanija.

«Kaj ne veš? Pa seveda, Tina je..., o — in Andrej je tako vesel!»

«Tako, tako. Kdo bi si bil mislil.»

Zvečer je povedala Rižnarju novico in je pristavila:

«Veš, nekaj groznega mi je prišlo na misel.»

«Kaj pa?»

«Da je tukaj Pirc vmes.»

«Tak ne bodi — to je pa že kar hudobno! Kako moreš svojo lastno sestrično obsoditi tako hudo! Kakšne ste vendar ženske! Če le morete, pa se zbadate, da Bog pomaga.»

«Jaz pa vem, da imam prav,» je trdila Melanija.

«Kako moreš vedeti?»

«Tako. Slutim — vem in groza me je.»

«Če bi bilo to res — potem pač ne vem, komu bi še segel v roke. Pomisli, Andrej, ki ji je vse dal, ki ji daje oberoč in jo tako rekoč dviga od zemlje, da v samih razkošnih oblakih Tina niti tal ne čuti pod seboj. In da bi ga Tina tako goljufala! In tako lepo je sanjal pred leti o svoji domači sreči.»

«Saj se mu je izpolnila.»

«Kako? Da Andrej ne bo izvedel, meniš?»

«Če bi — verjeti ne bo hotel. Kdaj bi bil sicer že Pirca zapodil iz hiše! Pa ga še vabi in ga ima rad in mu je potreben. Ti ne veš, kako ste moški v tem oziru revčki. Ženska te premoti in ovije krog prsta, a moški ženske nikdar ne more prevariti v toliki meri.»

«Glej, glej, kaj imaš lastne skušnje?»

«Veš, da jih nimam. Pa če le pogledam Tino — koj vem, kaj zmore zvita in izprijena ženska.»

«Dela ji manjka.»

«Zdaj. A prej pri Mlakarju? Tina je pač take krvi. Sam Bog ve, kaj je v nji!»

«In ti si tudi nekoliko njene krvi. Čakaj, čakaj, pazil bom!»

«O, moj dragi, ko niti ne utegnem! Saj vidiš; in tudi zljubilo se mi ne bi. Tebe in otroka imam čez mero dovolj — in zdaj še skrb za hišo. Kako daleč sva že?»

«Nisva še daleč. A v dveh letih, upam, bova že na svojem.»

«Saj morava biti. Delava in skrbiva.»

«Bi bila rajša kakor Tina?»

«Za vse na svetu ne bi menjala z njo. To grozno dvojno življenje, ta večna laž, ki jo tlači, in skrb, da se bo izvedelo! Vem pa, da tudi ona ne bi menjala z menoj, saj sem jo bila pred leti dovolj opominjala in jo svarila in jo spravljalna na pravo pot. Vanda se mi smili — ta je brez doma.»

«Kakor mi je zadnjič nekaj pravil Gornik, ji je menda v samostanu prav všeč in se boji, da bo kar ostala ondi,» je dejal Rižnar, Melanija pa je povzela:

«Morda ima prav. Vem, da je dom ne more veseliti.»

9.

Poldi Bizjakova je imela zdaj druge prijatelje, a maščevanju zaradi Pirca se le ni odrekla. In čakala je, kako bo vplivalo pismo na Gornika, pa je poizvedovala zaman in le to je izvedela, da je Gornik ves srečen, ker bo dobil potomca, in hodi Pirc v hišo, kakor je hodil prej. In ko je sedela nekoč sama doma, so se nenadoma odprla vrata in Poldi toliko, da ni umrla od strahu, ko je zagledala Mlakarja pred seboj.

«Križ božji!» je vzkliknila. «Ali ste ali niste?»

«Klanjam se, gospa! Kaj ste se me tako prestrašili?»

«Kako bi se vas ne. — Pa sedite; izvolite cigareto? Prosim. In likerja, čaja, kave — s čim vam morem postreči? Moj Bog, da ste vi prišli! Kako je to mogoče? Da vas vidim spet — in kar tako nagloma, nihče ni vedel, niste pisali. Pripovedujte, pripovedujte — poslušam vas, zelo sem radovedna.»

Poldi se je stisnila v kot zofe in se zazrla v Mlakarja, ki je bil lepo oblečen in se ni bil v teh letih prav nič izpremenil.

«Kar nekaj mi je reklo: pojdi — pa sem prišel. Kako mi je bilo? Dobro. Denarja sem imel, kolikor sem hotel. Oh, gospa, to vam je življenje ondi, to vam je življenje!»

«Kajne? Mislim si, da je lepo. In strašno rada bi bila kdaj v Ameriki.»

«Nič lažjega. Pri vaših sredstvih!»

«In se spet vrnete?»

«Seveda. Vendar tako brž še ne. — In kako je pri vas?»

«Pri nas? Dolgčas. Jaz se sicer ne dolgočasim, imam toliko nove družbe, da mi je že odveč. In obiske odpravljam, saj veste, dolžnost; koncerti, gledališče, dobrodельne prireditve, razna društva — to vse mi vzame prosti čas. In kar vesela sem, če morem biti kdaj sama. In kako presrečno naključje, da sem prav zdajle prosta in dobim takega ljubega, starega znanca, kot ste vi, dragi gospod Mlakar. Zares — iz srca vas pozdravljam. In pomladili ste se.»

«In vi, gospa! Za deset let ste mlajši od onega časa. Kar mladost vam žari z obraza.»

«Kaj res?»

Poldi se je razveselila te pohvale in ji je verjela. Skrivaj se je pogledala v zrcalo in se nasmehnila.

«In naši stari znanci?» je ironično vprašal Mlakar.

«Niste bili še pri njih?»

«Ne še. Prva pot me je privedla do vas, saj mi je tu, kakor bi prišel domov in tudi ondi v novem svetu sem vedno mislil na vas in — morda mi ne boste verjeli in mi celó zamerili, če vam priznam, da ste že vnaprej izrinili vsako simpatijo do kake ženske — in bilo je krasotič na izbor! — iz mojega srca in sem bil v duhu ves čas le pri vas.»

Poldi se je vsa srečna zasmejala in je dejala poredno:

«Gospod Mlakar! Skoraj bi morala biti huda na vas. Saj vendar veste, poročena sem ... in ...»

«Saj to me je ves čas peklo in se vam niti pisati nisem upal.»

«Ah, vi naivnež! Lepo od vas, da vas tujina ni izpridila. — Pa mimogrede: ondi tudi še niste bili?»

«Pri Gorniku! Kaj mislite! Ne bi se mogel premagati, da ga ne bi pobil kakor psa. In njo prav tako. Zato rajši ne pojdem.»

«Jaz bi vam svetovala drugače, gospod Mlakar.»

«Kako?»

«Da morate na vsak način tja.»

«Kakor bi prišel prosjačit?»

«Ne, Bog varuj, saj vem, da imate vsega dovolj. Če je človek v Ameriki ... A tako, da jih malo podražite, jim vzbudite vest ... Pa saj še ne veste novic od ondi?»

«Seveda ne. Radoveden sem pač.»

«Torej poslušajte.»

In Poldi mu je v dolgem pripovedovanju razložila vse podrobnosti o Gornikovih dveh in jih pobarvala po svoje in povedala še več, kot je bilo res, in tudi to, da je Tina v pričakovanju, in ni pozabila dostaviti, kako in kaj ona misli o tem.

«Kaj slišim!» se je navidezno čudil Mlakar.

«In Andrej je kakor voliček. Ničesar ne razume. Res bi storil kdo dobro delo, če bi mu vse pojasnil.»

«Pa si bom res ogledal to čestito družbo. In Tina, ki je tako grdo ravnala z menoj — da si upa še nadalje!»

«Kajne? Solze me oblijejo, če pomislim, kak mučenik ste bili pri njej. In tako brez doma — revež.»

«Ah, kaj hočemo,» je hinavsko zavzdihnil Mlakar. «Potrpel sem in se vdal usodi. Mučenik sem, vem — o in Vanda, kako mi je hudo zaradi nje!»

«V samostan pojde.»

«Kaj, moja hči, v samostan?» je vzrožil Mlakar.

«Tako daleč so jo pritirali,» je podpihovala dalje Poldi. «In vsega je kriva Tina. Pirc? Saj veste, moški jemlje, kjer dobi. Zakaj ne bi?»

Še dolgo sta se razgovarjala in Mlakar je obljubil, da pojde h Gorniku, da pojde tedaj, ko bodo vsi trije skupaj. Poldi je bila že zdavnaj vse izvohala, kdaj prihaja in odhaja Pirc, in je vedela, kdaj dobi vse tri skupaj.

«In moško se postavite!» je dejala Poldi, ko je odhajal Mlakar. «Tako žal mi je, da me ne bo zraven,» je dodala. «Pa veste kaj, tudi jaz pridem takrat, kar tako slučajno.»

«Kakor hočete,» je odvrnil Mlakar.

Poldi si je v zadovoljstvu mela roke. «Zdaj bo počilo — izvrstno.»

Kakor strela z jasnega je udarilo v Gornikovi vili, ko je bil nekoč zvečer vstopil Mlakar v salon, ne da bi ga bil kdo javil. Andrej je planil s stola, Tina je vztrepetala, Pirc je počasi vstal, stopil h klavirju in se naslonil nanj.

«Dober večer, gospoda!» je pozdravil Mlakar. «Vidim, da vas ni razveselil moj nenadni prihod. A tako je pač na svetu. Danes tebi, jutri meni.» In ne da bi sploh mogel kdo do besede, je Mlakar sedel v naslanjač in se ozrl po salonu.

Andrej je planil k njemu:

«Človek, če ti je kaj do življenja — pri tej priči se poberi!» je zavpil z raskavim glasom, da se je še Pirc zdrznil in se začudeno ozrl v Andreja.

«In to bi naj bila fina hiša, fina družba!» je malomarno dejal Mlakar in pogledal Andreju v obraz. «Ne tako naglo, dragi moj, sicer se bova merila drugače!»

«Kaj?» je zarohnel Andrej. «Groziš mi, ti groziš?»

«Andrej!» ga je skušala miriti Tina. «Tak nikar! Kaj ni škoda?» Andrej jo je pogledal, spomnil se je, da bi utegnilo vznburjenje škodovati Tini in je obstal sredi salona in dejal mirno:

«Če hočeš govoriti z menoj, Mlakar, pojdi v mojo pisarno. Prosim!» In se je okrenil k vratom.

«Pa ne še koj,» je odvrnil Mlakar. «Pridem, popotnik, iz Amerike, grem na obisk k najbližjim sorodnikom — a tu — lop in lop. Sedi, Andrej, sedi in bodi človeški. Saj bi nemara meni bolj pristojala ta jeza, li ne?»

Andrej je res sedel, tudi Pirc je zavzel spet svoj prostor, Tino pa je bilo v tem hipu strah: gledala, gledala je Andreja, potem Mlakarja, potem Pirca in se je zdrznila: «Vsi trije — vse tri —.» Tudi oni trije so se spogledali in se v hipu zazrli v Tino in vsakemu posebej je bilo čudno pri srcu. Pirc je dejal v mislih: «Pravcato brezno.»

Mlakar se je okrenil k Tini in dejal:

«Torej, Tina, pardon, gospa Gornikova, kako vam je?»

«Ne odgovori mu,» je dejal Andrej.

«Lepo, lepo, gospod Mlakar,» je kljub temu odvrnila Tina.

«Slišal sem, izvrstno se zabavate, tako rekoč živite v samih zlatih oblakih. In vi, gospod doktor, ste zelo čislan gost, ste kar v hiši in ...»

«Mlakar!» je zavpil Andrej. Pirc pa je povzel:

«Kar mi seveda zavirate. Nič ne de. Le dalje!»

Tino je spreletelo in že je vstala, da bi odšla, pa se je med vrati srečala s Poldi, da je kar odstopila in se prestrašila nje še bolj kot prej Mlakarja.

«Ti!» se je zavzela.

«Pozdravljeni! Dolgo me že ni bilo. Pa sem slišala, kako veselo presenečenje vlada zdaj v tem domu, in sem vam prišla čestitat. Pa kaj vidim? Gospod Mlakar, je li mogoče?»

Prihitela je do njega, mu segla v roke, podala roko tudi Tini in Andreju, Pircu pa se je nasmehnila in dejala:

«Veseli me, gospod doktor. Dolgo se že nisva videla.»

«Škoda,» je dejal Andrej, «v nekem čudnem nesoglasju smo pravkar — pa izvolite sesti.»

Tudi Tina se je vrnila in sedla na svoj prostor. A preden je prišel kdo do nove besede, so se hrupno odprla vrata in mati je zaklicala že na pragu:

«Andrej, kaj nimaš nobene časti? In ti, Mlakar, odkod si se pritepel? Kaj ti je, da motiš družino? Vun!»

Vsi so se zdrznili, Pircu je bila mati v tem hipu neskončno všeč, Mlakar pa je dejal:

«Kar se časti tiče, je menda Andrej res nima dosti in Tina tudi ne. Čudne stvari sem slišal tja do Amerike in sem vas prav hotel opozoriti, da se branite ... pa ...»

Tedaj je pograbil Gornik Mlakarja za roke, ga tiral do vrat in dalje do pisarne, sunil v vrata in jih zaklenil. Poldi se je zgrozila in viknila:

«Moj Bog, v razbojniško hišo sem zašla! Ni dovolj drugih stvari, še goste mečete na cesto. Res, nisem se motila, da je tu ...»

Dalje ni mogla, zakaj že je Pirc odprl vrata in obstal ob njih kakor kip in pokazal z roko in dejal:

«Izvolite!»

Poldi je odšumela in siknila:

«Pošast.»

Tina se je držala za glavo, mati ji je brž prinesla moker robec in ji ovijala čelo, Pirc pa se je poslovil, rekoč:

«Da ne bo kje prisluškovala. Klanjam se!»

«Kaj te je privedlo sem in čemu si prišel?» je dejal Andrej skozi zobe in temno zrl Mlakarja.

Mlakar se je smehljal in dejal:

«Čemu ne bi prišel? Saj sem bil obljubil, da boste še slišali o meni.»

«Vrneš se?» je siknil Andrej.

«To bomo še videli.»

«Nič videli. Ti se vrneš. Tako hočem.»

«Andrej, ti si slep.»

«Nobene besede!»

«Tak molči,» je mirno nadaljeval Mlakar. «Saj niti ne veš, kakšen revež si.»

«Nobene besede! Vse vem, odkod imaš razne novice, ki zame niso nobene novice. In o tem ne govori.»

«Če hočem?»

«Ne boš. In če stokrat prisežeš, ne verjamem ti ničesar. Za vidaš mi, vem, a kar povej vsoto — saj zato si prišel,» je govoril Andrej v eni sapi in hodil po sobi gor in dol.

«To misliš?» je navidezno ogorčeno vprašal Mlakar.

«Ne mislim — vem.» In je odprl miznico, vzel denar in mu ga odštel. «Dovolj?»

«O! Ne sramoti ...»

«Nič te ne sramotim. A če še kdaj prideš, potem glej, kako boš prišel živ iz mojih rok. Pojdi!»

Mlakar je požrl že pripravljeno besedo, odšel je in se ustavil pri Bizjakovih.

«Kaj je bilo?» ga je vprašala koj pri vratih. «Ti strašni razbojniki! Tožit jih grem.»

«Mene pa je prevzela žalost, da ne ostanem niti dneva več tu. To je življenje, moj Bog, takole pehajo človeka.»

Poldi mu je verjela in dejala:

«Nikar še — ostanite — to stvar moramo razkrinkati.»

«Draga gospa, meni se ne ljubi,» je odvrnil Mlakar. «In pojdem spet nazaj.»

«O, gospod Mlakar! Da bi mogla z vami! Vse se mi je že pristudilo.»

Mlakar se ji je na slepo srečo približal, jo objel in dejal:

«Nič lažjega kot to. Pojdi z menoj.»

«Gospod — gospod —» je sunkoma dejala Poldi, potem se ga je oklenila. «Pojdem.»

In čez nekaj tednov je bilo slišati v mestu, da je gospa Poldi Bizjakova nenadoma odpotovala v tujino na oddih in vzela ves denar in vse dragocenosti s seboj. Njen mož je poizvedoval za njo, a se je naveličal, in je živel le še trgovini.

O Mlakarju in Poldi pa ni nihče slišal nobenega glasu več.

Firc se je zasmel na ves glas, ko je bil izvedel novico in je dejal:

«Česa drugega Poldi ni bila zmožna. In stavim, da je srečna z Mlakarjem.»

(Konec prih.)

Miran Jarc:

Vodoravnost.

I.

Tri breze ... Tri poti po bregu v dolino.

Ne misel, škrjanček se dviga v sinjino ...

Star križ: a še Bog se smehlja, ko mu roža

se vije krog nog, ki mu tiho jih boža.

Ne ura, le detal trka v goščavi.

Večnost zgrnila se je po planjavi.

Tiha je rast. — Visoko drevo! A še ne do nebá;

pa jutri že više ... Vsaka stvar se mi odpuščajoče smehlja.

Marija Kmetova:

(Konec.)

V metežu.

10.

Tinino pričakovanje se je bližalo koncu. V teh mesecih je bila prestala vsemogoče vrtince razburkane notranjosti. Andrejeva nežnost jo je mučila in časih bi bila zavpila od bolesti. In vsa tista vihra z Mlakarjem in s Poldi ji je še dobro dela, saj ji je bilo, kakor bi bil od nekod pripihal veter in prezračil sobo. Vse to lažnivo ozračje krog nje in v njej jo je že dušilo in časih se je skrivaj zalotila pri misli, kako bi bilo, če bi Pirca ne bilo več. Prav nič ni občutila, da pričakuje njegovega otroka, da bo novo bitje meso in kri onega, ki mu je bila dala vse, ki se je bila razgalila do skrajnosti pred njim in ki jo je imel v oblasti kot še nihče prej. Prenašala je vse te mesece kot težko, morečo in neskončno zatohlost in tudi bogastvo in sijaj krog nje je ni navduševal nič več. Bolj in bolj se je vdajala brezbriznosti, časih je po ves dan izpregovorila komaj nekaj besed, časih spet je hotela biti vsa živahna, a se ji ni posrečilo. Andrej je pripisoval te izpremembe lastnostim novega razpoloženja in je še bolj skrbel zanjo in je pazil na vsako njeno kretnjo. Pirc pa je bil bistrumnejši in je vedel, da se Tina odmika od njega in mu polzi iz rok. In sam se je čudil, da ga to ni prav nič bolelo, zasačil se je celo pri želji, da bi zares prišel konec temu razmerju s Tino. Vedel pa je, da Andrejeva vendar ne bo. Bolj in bolj jo je opazoval in nekoč ji je dejal:

«Vprašal bi te rad nekaj, a ne vem, če se ne boš preveč vzburila, česar nočem, ker si zdaj v tem stanju.»

«Le govori, Ivan, govori o čemerkoli, jaz sem tako mirna, mirna, mirna in ničesar ni, ki bi me moglo pretresti, celo to ne, če bi zdajle stopil Andrej predme in mi zalučal v obraz vso mojo lažnivost in goljufijo.»

Utrujeno se je zazrla v Pirca in je bila res pripravljena na vsak udarec.

«Glej, glej, kako si moja verna učenka! Tako sem te hotel imeti že zdavnaj in jaz sem bil tak in sem spet tak.»

«Kaj torej želiš?»

«Zdi se mi že nekaj časa,» je povzel Pirc, «da ti nisem več toliko, kakor sem ti bil časih.»

«Ivan!»

«Ne bom nadaljeval, če nisi res popolnoma mirna.»

«Sem.»

«Torej odgovori odkrito, brez vseh ovinkov na moje vprašanje.»

Tini je bilo vendarle tesno. Zbrala je vse svoje sile in dejala:

«Če premislim do dna: rekel si.»

«Hvala. To je prišlo popolnoma naravno do tega in si zaradi tega ni treba delati nikakih očitkov in se tudi nikar ne sili, da bi ono čuvstvo hotela oživiti še enkrat. Si me razumela?»

«Sem.»

«Popolnoma?» je ostro vprašal Pirc.

«Popolnoma,» je tiho, a trdno odgovorila Tina in mu pogledala naravnost v oči.

«Hvala Bogu, da si toliko pametna in zares sem ti hvaležen za to treznost.»

«Čakaj, Ivan. Pa ti? Tudi ti odgovori brez ovinkov: nič več me nimaš rad?»

«Rad! Rad te imam, a to je drugo.»

«Razumem. Pa le odgovori — naravnost.»

«Resno hočeš?» je vprašal Pirc.

«Resno.»

«In ti povem, da je plamen ugasnil.»

Tina se je naslonila na mizo. V molku je brnela soba. Pohištvo je šepetalo, v njunih dušah pa se je razpočilo na dvoje.

«Kam pojdeš?» je vprašala Tina po dolgem molku.

«V Trstu gotovo ne ostanem.»

«Ne.»

«Boš prenesla?»

«Bom.»

«V Maribor pojdem.»

«Sam?»

Pirc dolgo časa ni odgovoril. Potem je dejal:

«Mogoče.»

«Torej še ne veš?»

«Tina, če si res popolnoma mirna?»

«Če ti povem! Vse mi je vseeno. Govori! Zdaj sva že v tem, kmalu pride moja ura in kdo ve, če bom sploh še kdaj za pogovor. Povej!»

«Z Meto bi šel.»

«Z Meto?»

Tino je le prevzelo, vendar je vprašala mirno:

«Si že govoril z njo?»

«Ne še.»

«In kako moreš dejati, da pojdeš z njo?»

«Ker jo poznam. Vdova je zdaj, kakor veš, je njen ločeni mož pred letom umrl. Pa radi tega bi bilo vseeno. Jaz sem utrujen do dna, ona me pozna. Oba si želiva doma in miru.»

«Ljubiš jo?»

«Kaj šel A to je ženska, ki bo tiho poleg mene in jaz poleg nje. Ne smeš misliti, da grem v novo ljubezen, niti v zaljubljenost ne. Nekam grem domov — ničesar drugega. Počivat grem.»

«In čudno,» je povzela s tresočim glasom Tina, «na Meto ne bi bila prav nič ljubosumna. Pametna ženska je in veliko je že za njo.»

«Kakor za menojo.»

«Pa njeno posestvo tu?»

«Proda ga in gre — v Mariboru kupiva novo.»

«Kdaj si vse to premislil?»

«Sam ne vem. Prišlo mi je — in izprevidel sem, da bi bilo to dobro in pametno.»

«Dobro in — pametno. Res. Pa bo hotela ona?»

«Boš videla, da bo. Zakaj ne bi? Vse je tako naravno in logično, kakor je naravno in logično, da se midva zdajle vse tole pogovarjava tako trezno in mirno. Čudovita ženska si, Tina, in nič več se ne čudim, da je Andrej glede tebe slep, slep na desno in levo, na zunanjo in znotraj.»

«Kako bo z menojo?» je mukoma vprašala Tina.

«Lepo. Andrej te bo še bolj vesel, mati je pri tebi in otrok ti bo v zabavo.»

«Ta ubogi otrok, ki prav nič ne mislim nanj, čeprav je tvoj.»

«Tako je pač in je tudi to naravno in logično po vsem tem, kar je bilo.»

«Vendar je strašno.»

«Je — in ni, kakor hočeš. Trda so povelja življenja.»

«In neomajna. Kako sem si vse predstavljala, ko sem imela bogastvo v rokah! Zdaj, zdaj ga niti ne vidim. In kako sem bila v nebesih, ko si me ti vzljubil! Zdaj, zdaj se pogovarjava čisto mirno, da se ti poročiš in bom jaz sama tu z Andrejem. Nesramno je to, da vse tako mine v človeku.»

«In dobro. A zdaj, Tina, ne boš žalovala, ne se mučila?»

«Zdi se mi, da ne. Saj je vse prišlo samo od sebe.»

«Ah, Tina, razumeš zdaj komedijo življenja?»

«Da — komedija je vse skupaj.»

Spet sta umolknila in Tini se je zdelo, da je nekje na morju in je vse tiho in prazno krog nje.

«Tina,» je dejal Pirc, vstal in jo prijel za roko, «morda se takole lepo pri pameti ne bova razgovarjala nikoli več; zdajle ti rečem,

da te pozabiti nikdar ne bom mogel. In tudi ti me ne boš pozabila. Pozdravljena!»

«Zadnjikrat?»

«Še pridem, a potem bova že vsak na svoji poti. Tudi ta hip že ni nič več najin.»

Tina se ga je oklenila in ga poljubila na čelo.

«Srečno hodi,» je dejala tiho.

«In tudi ti. In se bomo obiskovali in na stara leta obujali spomine in še sentimentalni postanemo. Vidim, da smo ljudje pač samo ljudje.»

«Zbogom,» je dejala Tina.

«Zbogom,» je odvrnil Pirc in počasi in tiho odšel.

Tina je obstala pri vratih in je čutila, kako je ugasnila zadnja iskrica v pepelu.

Meta se ni malo začudila, ko je bila prejela od Pirca pismo.

«Kaj pa ta?» se je zavzela. «In pismo! Saj sem ga še nedavno srečala. Govorila pa res že dolgo nisva. Časih je bil prišel počivat k meni, kakor je sam dejal, in skoraj mi je bilo dolgčas po njem. Zanimiv je — in kakor sem se ga bila bala izpočetka radi njegovih nenavadnih izrazov in besed, potem mi je bil le všeč. A odkar je pričel zahajati k Tini, seveda, potem ni utegnil več priti k meni. Kaj torej hoče danes?»

Udobno je sedla in odprla pismo. Svojim očem ni verjela, da je res napisano v pismu to, kar je brala. Pomela si je oči, pogledala bistreje v pismo in je venomer zmajevala z glavo. «To je pa vendar — za božjo voljo — to je pa vendar malo več kot predrzno!» je vzkliknila in se zamislila. «Ali se le norčuje?» je povzela. «Pa ne. Prav jasno je zapisano: „In upam, da me razumete in soglašate z menoj. Več ustno.“ Kako vendar — kaj meni, da nimam druge želje na svetu? In da nisem več vredna, kakor toliko? Zdaj, ko je že vse preizkusil in se naveličal vsega in vseh drugih! Glej, glej — to je prav njemu podobno.» Sklenila je roke pod brado in še enkrat v duhu premislila njegove besede. «Hm,» je povzela, «prav za prav, če premislim do dna — saj bi res utegnilo biti kaj iz tega. Trstu tudi jaz že zdavnaj nisem nič več vdana, večkrat mi je že prišlo na mar, da bi vse prodala in odšla kam drugam. Seveda — v Ameriko ne, kot je to storila Poldi. Ah, Poldi, Poldi — kaj jo je zmotilo! Priznati pa moram, da sta bila ona in Mlakar kot nalašč ustvarjena drug za drugega. Mogoče jima je prav lepo. Denarja sta imela oba dovolj. Vem, da je Gornik dal, več kot bi smel za svoje razmere. Čudno, čudno je življenje. — Pa torej — Pirc in jaz! — Kako

jasno in ledeno logično piše, kakor bi računal: ena in ena je dve in še dve je štiri in dve in dve je tudi štiri — in tako dalje. Kaj torej? Če pride, če vpraša — in prišel bo! Zares, ničesar nimam iskati tu — in ničesar pri ljudeh. In on pravi tudi tako. Da — pa Tina! Kako je prišlo spet to? Piše, da ve, da je zadovoljna. Če le res ni vse skupaj šala in ironija? To bi bil že cinizem! Res, čudila sem se pa že dolgo, da traja njuna ljubezen toliko časa. Saj ni Tina take vrste človek in tudi Pirc ne. Morda je pa Andrej izvedel kaj? In bom jaz le plašč za to mešanico? Ali pa je res, kar si šepečejo, da je bodoči otrok Pirčev? In se zato umakne Pirc s pozorišča, da bi odvalil sum s sebe? Ne, dragi moj gospod doktor, v take račune ne pojdem! Tako neumno dobra pa spet nisem.» Še se je zagledala v pismo in dejala končno: «Bom videla.»

Popoldne je prišel sam Pirc.

Meta ga je ironično pogledala in se nasmehnila, rekoč:

«Že dolgo vas ni bilo pri meni. Kaj je novega?»

Pirc je sedel in vprašal:

«Pismo ste prejeli?»

«Kaj, radi tega?» se je navidezno začudila Meta.

«Seveda.»

«Zakaj nadaljujete svojo neokusno šalo? Mislila sem, da me poznate bolje in me više cenite.»

«Pa kako? Kaj sem se zmotil v vas? Pa čemu vse uvodne besede! Odkrito mi povejte in odgovorite na pismo.»

«Vi kar zapovedujete, gospod doktor. — Povejte rajši, kako je Tini. Kaj še ni?»

«V teh dneh bo. A jaz sem zdaj tu in ne ondi. Odgovorite.»

«Da ste tu in ne ondi? Tu ste, seveda.»

«Čemu se izmikate, Meta?»

«Torej je bilo vaše pismo resno?»

«Sami veste, kakšno je bilo.»

«Kaj vas je napotilo k takim besedam v pismu? To hočem vedeti na vsak način — in vso resnico — potem vam odgovorim.»

«Zakaj ne! Kar izvolite poslušati.»

V kratkih in jedrnatih besedah ji je razložil ves položaj in Meta se je čudila, da je bilo vse tako dosledno resnično in naravno in tako otroško preprosto in je dejala:

«Niste zaman jezični dohtar.»

Pirc se je nasmehnil in mirno povzel:

«Torej razumete, da je prišlo vse samo od sebe, da ni tu nikake prisiljenosti, nikake žrtve, nikakih skrivnosti. In bi bilo škoda,

če mi odrečete; živeti morate vi in živeti moram še jaz, kakor je zapisano v najinih začetkih — in ker je torej življenja pred nama še toliko in toliko, čemu bi si ga ne uredila, kakor najlepše kaže?»

«Vam!» je odvrnila Meta.

«Pa tudi vam! Sodim, da vas prav vidim. Brez ovinkov, tako popolnoma naravno se mi zdi vse to, da se mi skoraj škoda zdi vseh teh besed. In ker sem že včasih hodil počivat k vam in sem si pri vas zares vedno odpočil — čemu ne bi počivala skupaj?»

«Kakor v grobu, menite?»

«To še pride.»

«Torej živ grob?»

«Nalašč govorite tako. Saj vas poznam in vam vidim v dušo.»

«Živi grobovi so že zadaj. Zdaj pride raván. Mir, enakomernost — vse brez valov in vrtincev, brez vsakršnih sentimentalnosti in opojnosti in zaljubljenosti, če hočete.»

«Hvala Bogu,» je dejala Meta. «Že sem se bala, če mi boste začeli razkrivati svojo vročo ljubezen in tako dalje...»

«Za take stvari vas pa res previsoko cenim. In mi tudi ni več do tega.»

«Tudi meni ne. Že zdavnaj sem otopela za vso to omamljenost. In res, počivat bi tudi jaz hotela. Prav za prav pa počivam že dolgo.»

«Vem. In čemu ne bi počivala skupaj, vas vprašam še enkrat?»

«Čeprav me jezi, da vam moram priznati tole, vendar priznam: pametno je res vse skupaj in nič smešno.»

«Torej ste mi zdajle že odgovorili. Hvala vam.»

Pri Gornikovih je bilo vse v silnem nemiru in pričakovanju. Andrej ni vedel, kaj bi počel; tekal je iz sobe v sobo in neskončno se mu je smilila Tina, ki je bila v strašnih mukah in bolečinah. Zdravnik je bil že obupal in je dejal Andreju: «To ali ono: ali hočete, da živi gospa — ali otrok. Oba pa ne bosta živa.»

«Moj Bog!» je vzkliknil Andrej, «do obeh mi je!»

«A to ne gre in je nemogoče.»

Poslali so še po dva zdravnika. In vsi trije so bili istega mnenja. In rešili so Tini življenje, moško bitje, ki je prišlo na svet, pa je imelo vse zlomljene ude in je koj umrlo. Tudi Tini je le še motno brlela lučka življenja in je bila kakor mrlič; toliko, da so mogli spoznati, da je res še živa, a več dni se ni zavedela in tudi radi nje so bili zdravniki že v težkih skrbah. In nastopila je huda in dolga bolezen.

Andrej se je čudil, da ni znorel. Kar je prestal v tem času, je bilo toliko, če bi mu bil kdaj pravil kdo, da bo še vse to prenesel, ne bi mu bil verjel in bi bil dejal, da kaj takega pač presega človeške moči. Ne le, da je bil ob otroka, ki ga je bil tako željno pričakoval, tudi Tina je medlela več mesecev med življenjem in smrtjo in dobro je vedel, da ne bo nikdar popolnoma ozdravela. Mati ji je stregla in je bila zdaj res neobhodno potrebna pri hiši. Vanda je bila prišla, topila se je v solzah, ko je videla tako trpljenje, obenem pa je jasno spoznala, da je življenje strašno, čeprav je bilo še celo pred njo. In prav zato je začutila neko grozo v sebi in je trdno sklenila, da ona ne pojde na tako pot. Andrej se ji je čudil, da je bila za svoja leta tako resna in razumna, pa je končno uvidel, da to prav za prav ni čudno, saj njena mladost ni bila prav nič lepa in je bila ves čas brez doma in brez matere. Vendar jo je silil, naj pusti šolo in samostan in se preseli za vedno k njemu, a Vanda ni hotela slišati o tem. «Molila bom za vas,» je dejala, «in to bo več, kakor če bi bila pri vas.» Andrej je ni razumel, a ni več silil vanjo.

Melanija je prišla večkrat obiskat Tino, ki se ji je le nasmehnila. In ni govorila. Nekoč pa ji je dejala: «Zdaj pijem, pijem — smrt.» Smilila se je Melaniji, obenem pa je vedela, kako je na svetu vse izravnano: zdaj globel, zdaj hrib in prav toliko je brezna kot visočine. Pirca ni omenila. In kakršnega so poznali, se ni nihče čudil, da je storil tako. Tini je bila vsa preteklost tako daleč, da ji je bilo ob mislih nanjo kot v sanjah. In ko je Andrej dejal nekoč: «Pogrešam ga,» mu je odvrnila Tina: «Vse ima svoj konec.»

11.

Bela pota so mislila na solnce. Jesensko drevje je drhtelo v meglah. Astre in krizanteme so resno gledale po vrtu in zdaj pa zdaj so se z rezkim glasom zadele v poloknice ob zid.

«Ste vse do dna premislili, Vanda?» je vprašala m. Katarina.

«Vse do dna,» je odvrnila Vanda.

«Še je čas, da se okrenete!»

«Vem, a ne mislim na to.»

«Bogastvo vas vabi,» je nadaljevala prednica, «šumno mesto čaka na vas; gledališča in koncerti so vam na razpolago in morje je lepo in svet vam je odprt. Uvažujte!»

«Vse sem že odrinila od sebe,» je dejala Vanda in mir je bil v njenem obrazu.

«V našem stanu je strogost,» je spet povzela resno prednica in nadaljevala: «Trda so pota. Ponižanja pečejo in hočejo imeti celega človeka. In da ste celo hvaležni onemu, ki vas poniža, je hudo, težko; zdi se nemogoče. Samozatajevanje skeli, noči in noči preidejo, preden se zacelijo rane. Uvažujte, Vanda!»

Vanda se je zdrnila in se začudena ozrla v prednico in dejala je:

«Na vse to sem mislila.»

«Pa to še ni vse,» je govorila spet prednica, «težje je to, da imate tudi pravo spoznanje. Da spoznate, da ste poklicani od Boga na to pot in da zatoorej morate prenašati vse udarce in jih sprejemati z veseljem. In razumeti morate, da to niso udarci, ampak je vse le ljubezen od Boga. In preden so prežete naše misli in želje in hrepenenja od tega razumevanja, preden vam to preide v dušo in telo — ali le malo slutite, kako trnjeva pot je to?»

«V božjo pomoč zaupam,» je odvrnila Vanda, vendar jo je streslo in povescila je glavo, ko je zagledala ptička na poti, ki je preplašeno odfrfotal na drevo in je začivkal. Obe sta se ozrli vanj in prednica je povzela:

«Pa mladost, Vanda! Včasih je človek v samostanu še bolj človek kakor med svetom. In je želja po ljubezni tudi goreča. Hudó je to. Ne mislite, da pride z drugo obleko tudi drug človek v vas — kar tako in brez truda. Gospodov vinograd je na strmem klancu! In če niste v njem celi, kolikor vas je na zunaj in znotraj — polovičarstvo je pri nas hujše od najhujšega. Razumete vse to? Še je čas!»

«Razumem. Pripravljena sem.»

«Povedala sem vam — zdaj glejte! A če ste trdni, kakor pravite, potem Bog z vami.»

«In komaj že čakam jutrišnjega dneva,» je dejala Vanda in je stopala s prednico dalje po vrtu in bilo ji je, kakor da za samostanskim obzidjem ni nobenega svetá več. Za hip so se pretrgale megle na nebu, košček solnčnega žarka je skrivaj pogledal izza njih in se je bolešno nasmehnil na belih kamenčkih.

Molče sta šli prednica in Vanda preko njih in prednica je dejala:

«Tako živo se spominjam, ko ste bili prišli pred leti v našo šolo.»

«Pravkar sem mislila na to,» je odgovorila Vanda.

«Tedaj si pač niste mislili, da ostanete pri nas?»

«Bog ne daj,» je vzkliknila Vanda, «koj bi bila ušla.»

«Tudi jaz nisem slutila kaj takega. Še danes se mi zdi to čudno.»

«Časih tudi meni,» je dejala Vanda. «Kaj šele onim, onim v Trstul!»

«Res, vaša mati bi se bila pred leti zgrozila pred tako vašo prihodnostjo. Kako ji je zdaj? Imate kaj poročil od nje?»

«Da, Andrej mi je pisal in iz vsake besede odseva boleost. Tako žalostno je zdaj ondi! Mama je še vedno bolna.»

«Nič ji ni bolje?»

«Časih; pa je spet slabeje — hudo je. Sam Bog, da je stara mati pri njej.»

«Vidite, tudi ondi bi vas potrebovali.»

«Sem že premišljala o tem, pa sem spoznala, da mora biti pri nas tudi nekdo, ki je v zvezi z Bogom; zakaj ondi ga nimajo prav nič. Ah, gospa prednica, pri nas je bilo glede tega vse tako čudno, čudno, čudno. Sicer prej nisem razumela vsega in še danes si nisem na jasnem, kakšne so naše družinske razmere. A to vem, da me je bilo pri molitvi časih strah. Bog pravi tako — ondi pa tako — in še se bojim.»

«Vsem je odprta pot do rešitve,» je povzela prednica, «in ne vznemirjajte se. Bog je vsegamogočen.»

«A tudi pravičen,» je dejala tiho Vanda in močneje jo je speklo v duši.

«In dober, Vanda! Ne pozabite tega. Nikdar ne pozabite!»

«Da, tudi dober,» je dehnila Vanda in že se je pomirila.

Prednica je odšla in Vanda je gledala za njo, kako je zdaj pa zdaj vztrepetala črna tenčica krog njene glave in je bila v vsej postavi odpoved in samozatajevanje. Odprla je knjigo, ki je bila prej čitala v njej, in je zavila na drugo stran vrta.

Prednici pa je bilo hudo radi Vande. Kakor oni prvi dan, ko jo je bila spoznala, se ji je zasmilila in kakor takrat, tako je sklenila zdaj, da bo skrbela zanjo in se ji je zdelo, da ji je Bog izročil njeno dušo. V teh mislih je šla po dolgih hodnikih, kjer so se kljub dnevni svetlobi izpreletavale sence iz kota v kot in so se v zagonetkah prelivala skrivnosti. Dospela je na veliki kor v cerkvi, pokleknila je in se skozi omrežje zazrla v rdečo lučko, ki se je zibala pred glavnim oltarjem. Hotela je moliti, pa se je spomnila svojih mladih dni in onega zadnjega dneva posvetnega življenja, v katerem so bile danes Vanda in njene tovarišice. Kolik križev pot je bil med onim dnevom in današnjim! Ko je časih srce velelo tja — in je ukaz pokazal v nasprotno smer — in v sredi je bil Bog in njegova neizprosna volja. Ko se je mladost tako težko odrekla pravicam zemlje, ki je je bilo toliko v telesu, da se je

posipala še in še v dušo in se mešala med besede z Bogom. Ko se je oddaljil celó Bog in so se zarili dvomi v dušo. In je bila v trenutku vsa vera kakor pajčevina tenka in se je odmeknila notranjemu pogledu. In ko je postala zoprna vsa okolica in so se zazdeli vsi obrazi tuji in zlohoteči. Ko je bila celica pretesna, cerkev preledena, tabernakel brez Boga. Ko je bilo vsako delo prenaporno in se je zdel ves trud zaman in so se vrstila ponižanja drugo za drugim ... Ko je premislila vse to, se je zbala za Vando in vse mlade duše, ki se bodo jutri darovale Bogu in zavzdihnila je:

«Gospod, ti si velik. Pomagal si meni, tudi njim boš stal na strani. Posvečeno bodi tvoje ime.»

Belo je bilo jutro in belo je bilo nebo.

V cerkvi je bila svečanost v ozračju, veliki altar se je blestel od zlata in rož. Lučke so podrhtevale.

V koru za redovnice se je motno pretakala črnina redovniških oblek v svetlobo altarja. Kakor iz dalje je pritekla pesem iz cerkve, glasovi orgel so se prelivali v mogočnih valovih. Pa je utihnila pesem, globoka tišina je zavzela ves prostor in je bila težka do bolesi. V drhtečih glasovih se je iz samostana približalo petje psalmov, prihajale so novinke. Kakor iz voska so bili obrazi, a v očeh je bilo pričakovanje in zaupanje v bodočnost, sedanost pa se je skrivala v belih oblekah in pajčevinastih tenčicah.

Vanda ni čutila tal pod seboj. Venomer je zrla v križ. A ko se je za hip ozrla po redovnicah, je vztrepetala in skoraj bi bila omahnila. Obenem je v duhu videla Trst, bogate ceste so vriskale življenju, morje se je smejalo in vsepovsod je žarelo solnce, solnce, solnce.

«Solnce — Bog!» — zdrznila se je. In je izgovarjala besede odpovedi in daritve z jasnim in trdnim glasom. Potem se je sklonila. Kakor iz železa, čudno težka je bila redovniška obleka in še tenčica vrh glave je bila iz svinca. Ozka tesnoba jo je obšla, pa je pogledala na altar in šepnila:

«Gospod, stori z menoj, kar hočeš; saj vem, da me ljubiš.»

Spet se je razmahnila pesem, orgle so pozvnanjele kakor za veliko noč in vsepovsod je bil Gospod.

Po končani svečanosti so šumeli glasovi v samostanu, hodniki so bili polni gostov in čestitanja ni bilo kraja ne konca. Moderne obleke, klobuki vseh barv, nojeva peresa, preproste rute; parfemi in svila, bogate gospe, revne ženice, mladi gospodje, starčki in otroci — vse se je čudno mešalo med redovniške obleke. Tuje je

odmevalo po hodnikih. Stene so se čudile, strop je strmel, tla niso vedela, ne kam ne kod, ker niso bila vajena trdih stopinj. Smeh, vzkliki, gostoleče besede, solze — vse se je motalo v nesoglasju.

«In vi ste kar sami?» je vzdramila prednica Vando iz opazovanja.

«Saj res, kar sama sem,» je dejala Vanda in se ozrla.

«In vam je hudo, ker ni nikogar iz Trsta?»

«Malo čudno mi je.» Vanda se je spomnila materine bolezni in je zavzdihnila.

«Nič ne marajte. V Bogu smo vedno vsi združeni.»

«O, saj ne tožim in nisem žalostna! Saj sem tu doma!»

«Tako je prav. Bog vas je zdajle gotovo vesel.»

Odšli sta skupaj v lepó okrašeno jedilnico in se pomešali med goste.

«Veš, Melanija,» je dejala Tina, «časih mi je vendarle žal, da te nisem poslušala.»

«Tedaj pač ni bil še tvoj čas za moje nasvete,» je dejala Melanija in se zamislila.

«Prav za prav mi ni žal,» je dejala Tina, kakor da ni slišala Melanije, «saj je moralo pač priti vse, kakor je prišlo. Je že tako zapisano.»

«Res — pot je — in po njej moraš; hočeš — nočeš.»

«Ali bi bila ti kdaj zamenjala z menoj?»

«Jaz?» je v zadregi odvrnila Melanija. «Ne vem.»

«Lepo ti je,» je zamišljeno dejala Tina in jo pogledala.

«Lepo.»

«In vajina hiša?»

«Že stoji. Kmalu se preselimo vanjo.»

«In vrt in otroci — in kitajsko obzidje — še veš?» je s smehljajem vprašala Tina.

«Vem. Pa pustiva to. Kako je tebi danes?»

«Hvala za vprašanje,» je odgovorila Tina in se zazrla v strop. «Sicer ti pa ne morem reči na tvoje vprašanje — hvala.»

«Pa se mi zdiš vendar boljša danes. Morda bi bilo dobro, če malo vstaneš?»

«Da bi vstala? Zmogla bi že — a nič me ni volja. Ležala bi, ležala in spala — spala dalje in dalje. A spanca ni.»

«So še tako hude bolečine?»

«Vajena sem jih. Če bi prešle, nemara bi mi bilo še dolgčas po njih.»

«Ne tako, Tina. Zaupati moraš v zdravje. Saj pride.»

«Ne pride — že vem, kako je z menoj. Po vseh teh operacijah, po vseh teh treh letih — kako bi prišlo zdravje? Vse je zaman. Predobro vem to. In veš — Bog je pravičen.»

«Zdravnik vendarle upa,» je dejala Melanija, čeprav je vedela, da ima Tina prav, ki se ji je smilila.

«Zdravnik naj le upa — jaz pa ne. Pustiva to neokusnost. Si videla Andreja?»

«Srečala sem ga.»

«Kakšen je, kajne! Zares me ima rad, da ga je tako prevzela moja bolezen. Časih ne vem, če sploh še živi. Kar tava okrog in me venomer gleda. In že sam je kakor kost in koža. Škoda nje govega življenja, ki se je tako oklenilo mojega in se razbilo, kot se je moje.»

Tina se je grenko nasmehnila.

«O, on je prepričan, da ozdraviš!» je dejala Melanija.

«Še bolj kot zdravnik, vem. Strah ga je, če bi se motil. Kaj meniš, kaj je zakrivil v življenju, da je bil tako kaznovan in se je tako zagledal vame?» je vprašala Tina.

«Kaj si ti njegova kazen? Beži, beži; sentimentalnosti se boj!»

«Tako mi je vedno dejal — Pirc,» je tiho odvrnila Tina in povzela čez nekaj časa: «Ali kaj slišiš o njem?»

«Nič. Se tudi ne zanimam.»

«Res — tebi je bil vedno zoprn.»

«Ne bom tajila,» je odvrnila Melanija in mučno ji je bilo.

«Tudi meni — izpočetka. Potem — potem — saj veš — in vsi veste in ste vedeli. Zdaj vidim to. In ste me obsojali, le priznaj!»

«Obsojali? Saj veš, pade beseda, pade druga...»

«In niste imeli nápak. Kako vidim zdaj vse to! In zato — pride časih — želja — iskrica, ki je plamen, da bi še živela, še živela!»

Tina si je pokrila obraz z rokami, ki so bile vse prozorne in tenke.

«Hudo ti je za njim?» je pretrgala Melanija mučni molk.

«Za Pircem? Ne. Tisto je bilo končano logično, kakor se izide račun. Dovolj je bilo vsega in vse neznanke tega zamotanega računa so prišle do svojih pravic. In potem oni nesrečni porod, ta bolezen — vse je prav, vse se vjema. Ne pritožujem se; moralo je priti tako.»

«Močna si.»

«Da to spoznam? Mogoče. Živela bi pa rada še, da bi popravila krivice, ki sem jih toliko storila, posebno Andreju.»

«Ljubiš ga?»

Tina se je začudila, Melaniji pa je bilo žal vprašanja in popravila je:

«To se pravi — da me seveda prav nič ne briga...»

«O, zakaj! Nisi me užalila. Začudila sem se bolj sama sebi. Ljubim? Nikdar ga nisem ljubila. Dober je, čez mero dober. Spoštovati bi bila morala to njegovo dobroto — pa niti tega nisem storila. Zdaj ga spoštujem in cenim. Krivico bi rada popravila. Saj je bil vse izvedel, vse spoznal — in mi vse odpustil. Vidiš ga, koliko sem mu, kakor sem mu bila. In čutim in vem, da to ni le usmiljenje. Rad me ima. Rad, da me teži in duši. In ker sem bolnik, vidiš, ne morem nič — nič. Pa bi živela zdaj le zanj. Vendar ljubiti, ljubiti ga ne morem, niti zdaj ne. Izčrpane so vse take sile v meni. A veš —»

Tina se je sklonila in oči so ji zažarele, ko je nadaljevala:

«Rodila bi mu rada otroke, zdrave otroke, kakršne imaš ti. In bi bila kakor ti; in kitajsko obzidje bi postavila sama od sebe.»

Vsa je vztrepetala, potem pa je sunkoma dvignila glavo in je dejala počasi:

«Pa če ni — ni. Bog že ve, da je tako vse prav.»

Melanijo je dušilo, da ni mogla do besede niti ni mogla pogledati Tine. Že je hotela vstati, pa so se nalahno odprla vrata.

«Kajne, danes je boljša?» je dejal Andrej, pristopil k postelji, pobožal Tino po laseh in ji poljubil obe roki.

«Rekla sem ji že,» je odvrnila Melanija, ki ji je bilo všeč, da je prišel Andrej v tem mučnem trenutku.

«Ah, Andrej,» je dejala Tina s smehljajem, «ti se vedno rad motiš. Pa če že oba hočeta, pravim tudi jaz tako.»

«Tako je prav, Tina. Ti vse preveč obupavaš in se vdajaš otožnosti; to je slabo za bolnike,» je govoril Andrej in sedel kraj postelje. «Saj res,» je povzel in potegnil pismo iz žepa, «Vanda piše.»

«Vanda!» sta vzkliknili obe z Melanijo in Melanija je vprašala:

«Ali je že redovnica?»

«Je že — sestra Marija,» je odvrnil Andrej in dostavil: »To nesrečno dekle, kam je prišlo!»

«Ne, Andrej,» je povzela Tina. «Jaz mislim drugače. Čeprav so mi bile take misli vedno strašne. Prav je storila. Kako je zunaj med svetom? Kaj je lepo? Vidiš! — Kaj piše?»

«Če je tebi prav, je prav tudi meni,» je dejal Andrej in prebral pismo. Pri zadnjih besedah iz pisma se mu je tresel glas, Tini so stopile solze v oči in tudi Melanijo je prevzelo.

«Srečna je,» je dejala tiho Tina, «in lepo ji je. A videli se ne bova nikdar več.»

«Tina!» je vzkliknil Andrej. «Ne tako! Ljubljana vendar ni na koncu svetá!»

«Zame že. Ona pa tako ne sme priti. Poglejta, solnce je posijalo!»

«Res,» je dejal Andrej in se ozrl.

«Zdaj bi šla malo na solnce,» je povzela Tina, «na verando.»

«Tako je prav, Tina. Dobro ti bo delo.»

Melanija je pomagala Tini, ki je bila v obleki še bolj prepadena in so se ostre poteze križale na obrazu.

«Kajne, kako sem oglodana,» je smehljaje dejala Tina in pri-
stavila: «Obleka kar visi na meni, vse mi je preširoko, lasje so se
izredčili, glej,» se je ogledovala v zrcalu. «In te gube, vidiš, oči
medle in utrujene, ustnice tenke in brez krvi, obraz blede, blede. Pa
kaj!» Zamahnila je z roko. «Vajena sem že. In že dolgo je od tega,
odkar sem se prestrašila same sebe takole pred ogledalom in se
razjokala do obupa. In si pomagala s šminko in ne vem s čim
še — dolgo je že od tega; zdaj si več ne pomagam. Bolna sem pač,
postarana, izmučena — pa pojdimo!»

Andreju se je paralo srce, ko je poslušal in gledal Tino. Videl
je, da govori resnico, in tako ga je davilo v grlu, da ji ni mogel
oporekati. Z Melanijo sta jo odvedla na verando in Tina je komaj
sopla, vsedla se je v naslanjač in mrzel pot ji je stopil na čelo.

Na široko se je bilo razprostrlo solnce po verandi, šipe so se
bleščale kakor luč in jesensko listje je vse cekinasto drhtelo v
žarkih.

«Iti moram,» je dejala Melanija. «Zbogom, Tina.»

«Zbogom,» je komaj šepnila Tina in ni izpustila roke Melanije
in ji je pogledala naravnost v oči. Potem je omahnila roka, da se
je Melanija zdrznila in je komaj razumela Tino, ki je dejala:

«Doma pozdravi; zbogom.»

Ko je Melanija odhajala, se ji je v hipu zazdelo, da morda ne
bo nikdar več videla Tine in tesnoba jo je obšla. Potem je prišla
mati, ki je bila že obupana radi Tinine bolezni, in Andrej je moral
spet po opravkih.

Tina pa je nemo zrla v solnce, mislila je na morje in tako hudo
ji je bilo, da so pritekale solze same od sebe. Jasno je čutila, da ne
bo nikdar več videla morja in ne znancev in tudi solnce ne.

«To je bila moja zadnja pot,» je pomislila, potem je omahnila
in mati jo je vsa prestrašena odvedla nazaj v posteljo. Ondi je

Ivan Albreht: Sirota. — Anton Novačan: Munira.

M

ležala kakor mrlič in ni se zavedla do večera. Andrej jo je klical in klical in je čutil, kako se je prelomilo tudi njegovo življenje.

Zdravnik je zmajeval z glavo.

«Nova operacija?» je drhteče vprašal Andrej.

«Ne mučimo je,» je odvrnil zdravnik in Andrej je povsesil glavo.

«Ni pomoči? A jaz hočem, hočem, da živi!» je vzkliknil, a zdravnik ga je prijel za roko in dejal:

«Veliko je pretrpela. Privoščite ji počitek.»

Andrej se je sesedel, onemoglo je strmel skozi okno v noč in noč je bila krog njega in v njem.

Potem je Tina nalahno odprla oči in je premaknila ustnice. Andrej se je sklonil čeznjo in je zaslišal šepetajoče besede:

«Odpusti, Andrej.»

Oklenila se je njegove roke, Andreju se je krčilo srce in zavpil bi bil v neskončnih bolečinah, pa je le šepnil:

«Tina».

Tina je široko odprla oči in je strmela v neznano daljavo in je dehnila:

«Odpusti, o Bog, odpusti!»

Potem je zaprla oči, grenak smehlaj se je pretegnil krog ustnic, roka je omahnila; Tine ni bilo več.

Ivan Albreht:

Sirota.

Tam v zlatem polju ptička
prepeva prelepo.

Da mogla bi jaz deklica
tako zapeti ž njol

A onkraj polja zlatega
pri križu križ molči,
pod enim oče dobri moj,
pod drugim mati spi.

Anton Novačan:

Munira.

Šehar Sarajevu.

Na nebu se je utrnila zvezda in dolga svetla črta za njo je ugasnila bliskoma. Iz Rimske ceste se je utrnila druga, v drugo stran, in Muniri je ostal v spominu svetli lok, sijoč čez nebo od vzhoda do zahoda.

Muniro so zbolele oči in měla si jih je, da bi bolje videla. Ležala je vznak za glogovim grmom in štela zvezde. Štela jih je